

Ilze Bērziņa-Rukere
Inese Avota
Normunds Grūbis
Mihals Tošovskis

Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Latvijā 2009.–2012.

Pieredze un nākamie soļi

Ilze Bērziņa-Ruķere
Inese Avota
Normunds Grūbis
Mihals Tošovskis

Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Latvijā 2009.–2012.

Pieredze un nākamie soļi

Eiropas Komisijas projekta „Pilotprojekts Talsu rajona policijas
pārvaldē - uz sabiedrību vērsts policijas darbs” secinājumi

*Ar finansiālu Eiropas Savienības programmas
„Noziedzības novēršana un apkarošana” atbalstu,
Eiropas Komisijas Iekšlietu direktorāts*

Grāmata tapusi Eiropas Komisijas finansētā projekta „Pilotprojekts Talsu rajona policijas pārvaldē – uz sabiedrību vērsts policijas darbs” ietvaros. Publikācijā atspoguļots autoru viedoklis. Tas nevar tikt izmantots, lai paustu Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.

Autori: Ilze Bērziņa-Ručere, Inese Avota, Normunds Grūbis, Mihals Tošovskis (*Michal Tošovský*)
Redaktore: Inese Muhka
Dizains: SIA „E Forma”

© Ilze Bērziņa-Ručere, Inese Avota, Normunds Grūbis, Mihals Tošovskis
© Valsts policija, 2012

ISBN: 978-9934-8311-0-2

Priekšvārds

Projekts „Pilotprojekts Talsu rajona policijas pārvaldē – uz sabiedrību vērstas policijas darbs” noritēja no 2009. gada rudens līdz 2012. gada pavasarim. Tas bija laika posms, kad Latvijas Valsts policijā norisinājās dažādi reorganizācijas procesi, tajā skaitā neviennozīmīgi vērtētā teritoriālā reforma. Šie procesi projekta norisi ietekmēja gan pozitīvi, gan negatīvi, jo policijas darbinieki bija neziņā par nākotni un savu lomu organizācijā. Vienlaikus, pateicoties sabiedrības spiedienam un vēlmei, lai valsts institūcijas kļūtu iedzīvotājiem atvērtākas un strādātu efektīvāk, ierastajā policijas darba rutīnā tika ieviestas daudzas, pēc sabiedrības domām, pozitīvas, izmaiņas.

Īpaša uzmanība projekta gaitā tika pievērsta iedzīvotāju viedokļa par vietējām drošības problēmām noskaidrošanai, kā arī tradicionālajiem jautājumiem par sabiedrības uzticēšanos un neuzticēšanos Valsts policijai un tās iemesliem. Jāatzīst, ka projekta laikā sabiedrības uzticēšanās līmenis Valsts policijai manāmi pieauga – no 45 % 2009. gadā līdz 69 % 2012. gadā.

Latvijā ilgstoši tika uzskatīts, ka sadarbība ar iedzīvotājiem lielā mērā ir iecirkņa inspektoru pienākums un ikdienas darbs, taču projekta laikā nācās pārlicināties, ka iecirkņa inspektori ir tik pārslogoti darbā ar dokumentiem, ka doties pie iedzīvotājiem un noskaidrot viņu viedokli par vietējām drošības problēmām visbiežāk neatliek laika. To pierādīja projekta laikā veikto iedzīvotāju aptauju dati, kā arī pašu policijas darbinieku novērojumi. Diemžēl arī pašreizējā policijas darba novērtēšanas un atskaišu sistēma pārsvarā ir tendēta uz kvantitatīvo rādītāju apkopošanu, arī piemaksu sistēma preventīvā darba veicējiem nav motivējoša. Projekta komanda uzskata, ka viens no

pirmajiem uzdevumiem, kas būtu jāveic atbildīgajām Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas struktūrvienību amatpersonām, lai radītu darbiniekos interesi un vēlmi ieviest uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes visā valsts teritorijā, ir novērtēšanas, atskaišu un piemaksu sistēmu maiņa.

Projekta gaitā īpaša uzmanība tika pievērsta apmācību procesam, kas saistīts ar saskarsmes iemaņu attīstību un problēmu risināšanu darbā ar iedzīvotājiem. Mācības sniedz darbiniekiem ne tikai vajadzīgās praktiskās iemaņas, bet arī dod sajūtu, ka darbinieks savā darbā tiek atbalstīts un novērtēts. Par apmācībām un to īpašo lomu, mainot policijas darba metodes, sīkāk runāts tam veltītajā nodaļā.

Projekta laikā tika īstenotas arī vairākas akcijas, kas bija vērstas uz pieaugušo auditorijas uzrunāšanu un iesaistīšanu vietējo drošības problēmu risināšanā. Atsauksmes par īstenotajām sabiedrības informēšanas kampaņām bija ļoti pozitīvas, dažos gadījumos iedzīvotāju izrādītā interese par izdales materiāliem bija pat lielāka nekā bija plānots. Tas apliecina, ka iedzīvotāji gaida un atbalsta policijas iniciatīvu sabiedrības informēšanā dažādos līdz šim neierastos veidos.

Rokasgrāmatā mēģināts rast atbildi uz jautājumu, kas ir uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes, kā tās tiek izmantotas Latvijas Valsts policijā, aplūkota un analizēta arī citu valstu – Čehijas, Īrijas un Nīderlandes – pieredze, piemeklējot labākos risinājumus policijas sadarbības ar iedzīvotājiem uzlabošanā. Rokasgrāmatā piedāvāti projekta ietvaros pārbaudīti paņēmieni sabiedrības uzticības iegūšanai, kā arī sniegti ieteikumi un secinājumi tiem, kas vēlas izmantot Talsu iecirkņa pieredzi savā darbā.

Autoru kolektīvs

Satura rādītājs

Priekšvārds	3
1. Sabiedrības uzticības iegūšana – kāpēc un ko sākt darīt	6
2. Standarti, kas raksturo demokrātisku policijas organizāciju	9
2.1. Uz sabiedrību vērstu policijas darba (<i>Community Policing</i>) filozofija	9
2.2. Vērtību sistēma un organizācijas filozofija	11
2.3. Policijas vērtību sistēmas praktiskā piemērošana	13
2.4. Iekšējā komunikācija ārvalstu praksē	15
2.5. Uz sabiedrību vērstu policijas darba vērtēšanas kritēriji	16
2.5.1. Policijas darba vērtēšanas kritēriji Latvijā	16
2.5.2. Policijas darba vērtēšanas kritēriji: ārvalstu pieredze	17
3. Darbinieku izglītošana	19
4. Apkalpojamo teritoriju raksturojošie lielumi jeb teritorijas profils (iecirkņa pase)	23
5. Iedzīvotāju vēlmju noskaidrošana: veidi un metodes	27
5.1. Iedzīvotāju aptaujas: policijas darba novērtēšana un iedzīvotāju vajadzību noskaidrošana	27
5.1.1. Aptaujas par Valsts policijas darba novērtējumu pilotprojekta ietvaros	28
5.1.2. Valsts policijas klientu aptauja	30
5.1.3. Aptaujas iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanai pilotvietās	32
5.2. Čehijas policijas pieredze iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanā	34
5.2.1. Reprezentatīvās aptaujas	35
5.2.2. Pašvaldību pārstāvju aptauja/pētījums	36
5.2.3. Ieinteresētās sabiedrības pētījumi	37
5.3. Citas metodes iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanai: <i>World Cafe</i> Beļģijas policijā	39
6. Aptaujas datu izmantošana policijas darba plānošanā	40
6.1. Organizācijas mērķu noteikšana un darba plānošana	40
6.2. Policijas darba plāns vietējā jeb iecirkņa līmenī un tā izmantošana ikdienas darbā	41
6.3. Sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem	45
7. Izmaiņas darba organizācijā – projekta pieredze Latvijā	47
7.1. Saskarsmei ar iedzīvotājiem veltītais laiks un iecirkņa inspektora loma	49
7.2. Atšķirības darba organizācijā lielpilsētās un lauku teritorijās	51
7.3. Problēmu risināšanas metodes kā pastāvīgs policijas darba princips	52
7.3.1. Ārvalstu prakse problēmu analīzes metodes izmantošanā: Čehijas policijas piemērs	54

8. Preventīvā darba nozīme policijas darbā	57
8.1. Preventīvais darbs Valsts policijā	58
8.2. Preventīvo projektu idejas un izstrādes gaita	60
Secinājumu vietā	64
1. Latvijas un ārvalstu pieredzes galveno aspektu salīdzinājums projekta kontekstā	67
2. Policijas darba vērtējums Talsu iecirknī 2009.-2011. gadā	69
3. Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa darba prioritātes 2010.-2012. gadam (kopsavilkums)	71
4. Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa atskaite iedzīvotājiem par padarīto darbu 2010.-2011. gadā	74
5. Jautājumi pirms aptaujas. Metodiskais materiāls	78
6. Mans spēks, mans vājums	80
7. <i>ProPolice</i> izstrādātie ieteikumi Čehijas Republikas policijai „21 rekomendācija 21. gadsimta policijas dienestam”	81

1. Sabiedrības uzticības iegūšana – kāpēc un ko sākt darīt

Talsu pilotprojekta uzsākšana un priekšvēsture saistīta ar aktīvu nevalstisko organizāciju interesi par policijas darbu, uzrunājot un aktualizējot diskusiju par dažādiem ar policijas darbu saistītiem jautājumiem, piemēram, policijas atbildība un sūdzību mehānismi, vardarbība policijā, apstākļi īslaicīgās aizturēšanas vietās, policijas darba vērtēšanas metodes, darba plānošana, iecirkņa inspektoru darba metodes u. c.¹ Sabiedrības uzmanības un spiediena dēļ plašākas diskusijas par policijas darba metodēm, misiju, mērķiem, atskaitīšanos sabiedrībai u. c. jautājumiem sākās arī policijas iekšienē.²

2009. gadā, uzsākot Talsu pilotprojektu, policiju raksturoja vairākas iezīmes, kuras, īpaši nepētot un neiedziļinoties policijas darba specifiskā vai policijas attiecībās ar sabiedrību, varēja pamanīt ikviens:

- **Zems uzticības līmenis sabiedrībā.** Te gan jānorāda, ka policija neveica regulārus sabiedrības viedokļa par policijas darbu mērījumus, tāpēc zemais policijas prestižs saistāms vairāk ar iedzīvotāju priekšstatiem par policijas darbu, nevis vērtējumu pēc reālas saskarsmes ar kādu no policijas pakalpojumiem.
- **Savstarpēja neuzticība** – gan policijai pret sabiedrību, gan sabiedrībai pret policiju. Policijas uzskats – cilvēki nevēlas sadarboties; sabiedrības uzskats – policija tikai soda, bet cita sadarbība viņiem nav izdevīga. No vienas puses – policija kā pirmais palīgs problēmu risināšanā, no otras – sabiedrības neziņa, ar ko policija ikdienā nodarbojas, nodrošinot un vairojot ikviena cilvēka drošības izjūtu.
- **Policijas nespēja novērst noziedzīgus nodarījumus,** lielākoties koncentrējot spēkus uz

reaģēšanu brīdī, kad problēma jau notikusi.

- **Policijas vājais atbalsts noziedzīgos nodarījumos cietušajiem cilvēkiem.**
- **Koncentrēšanās uz statistikas datiem** kā vienīgajiem policijas darba vērtēšanas kritērijiem, nesniedzot sabiedrībai skaidrojumu, kā tie ietekmē ikviena cilvēka drošības izjūtu.
- **Iecirkņu inspektoru zemais atpazīstamības līmenis apkalpojamajās teritorijās,** jo īpaši lielpilsētās.
- **Sabiedrības neizpratne par policijas ikdienas darba mērķiem,** t. i., vietējai sabiedrībai nebija skaidri policijas ikdienas darba mērķi, turklāt nereti šie mērķi nemaz neietvēra iedzīvotāju aktuālās problēmas un vajadzības.
- **Policija kā militārs spēks,** kas kūtri ievieš demokrātiskas policijas darba metodes, lai rūpētos par cilvēku dzīves kvalitāti Latvijā.³ Valsts policijai nav mūsdienīgi formulētas misijas un stratēģijas, kas, pildot ikdienas darbu, nodrošinātu papildu vērtību likumā „Par policiju” minētajām policijas funkcijām un mērķiem.

Projekta komanda uzskata, ka nepieciešams mērķtiecīgi un pakāpeniski ieviest jaunas darba metodes, lai veicinātu pārmaiņas un panāktu izmaiņas demokrātiskas policijas izveidē. Neviens progresīvs politikas plānošanas dokuments neīstenosies praksē, ja tajā paustās idejas neatbalstīs lielākā daļa policijas darbinieku, tāpat – nav iespējams panākt sistēmiskas izmaiņas policijas iecirkņos un policijas ikdienas darbā, ja tam nav atbalsta vadības līmenī.

Talsu pilotprojektā, veicot konkrētas un mērķtiecīgas aktivitātes, tika izmēģinātas un izvērtētas jaunas pieejas

un risinājumi problēmām, kas saistītas ar policijas darba organizēšanu. Svarīgi:

- 1) regulāri veikt sabiedrības uzticības policijai monitoringu, izvērtēt sabiedrības apmierinātību ar policijas sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī tikpat būtiski – noskaidrot apkalpojamās teritorijas iedzīvotāju vajadzības un problēmas drošības jomā;
- 2) noskaidrot sabiedrības, t. sk. pašvaldības u. c. institūciju, līdzdalības iespējas un vēlmes drošības problēmu risināšanā vietējā teritorijā;
- 3) skaidrot sabiedrībai policijas ikdienas darbu, padarīt policijas darba plānošanas dokumentus pieejamus ikvienam sabiedrības pārstāvim;
- 4) parādīt labās prakses piemērus pieaugušo prevencijas jomā;
- 5) pilotvietās īstenot policijas darbinieku apmācību par jautājumiem, kas saistīti ar uz sabiedrību vērstām policijas darba metodēm;
- 6) policijas iekšienē diskutēt par jauniem policijas darba vērtēšanas kritērijiem, pastiprinot prevencijas darba nozīmību.

Lai panāktu sistēmiskas un paliekošas izmaiņas policijas darba metodēs, nepietiek ar trīs gadu projektu un dažām pilotvietām Latvijā. Taču tas ir pietiekami, lai gūtu pirmās mācības un secinājumus uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanā pēcpadomju policijas struktūrvienībās. Ar uz sabiedrību vērstu policijas darba (*Community Policing*) metodēm Eiropā un citur pasaulē policijas mērķtiecīgi strādā jau vairākus gadu desmitus⁴ un atzīst tās par šobrīd efektīvākajām, pārvaldot vietējās, bieži vien multikulturālo, sabiedrību ar tās dažādajām vajadzībām. Domājams, ka arī Valsts policijai nebūtu iebildumu kļūt par modernu 21. gadsimta drošības spēku, kas var lepoties ne vien ar mūsdienīgu tehnisko līdzekļu aprīkojumu, bet arī ar policijas kā organizācijas misiju, vērtībām un darba stilu.

Ņemot vērā Talsu pilotprojekta pieredzi, secināms, ka pirmie veicamie darbi ikvienā policijas iecirknī būtu:

- policijas pārstāvjiem ir jāvēršas pie apkalpojamās teritorijas iedzīvotājiem un jānoskaidro drošības problēmas, ar kurām tiem nākas saskarties, un apkārtnes nedrošās vietas;⁵
- iegūtie aptaujas rezultāti ir plaši jāprezentē un jāizdiskutē ar vietējo sabiedrību vai tās pārstāvjiem;
- policijai jāaņem risāt konkrētās problēmas, ko uzrādījusi sabiedrība, un skaidri jādefinē - ko policija darīs un ko nedarīs; ko var izdarīt ar policijas pašu spēkiem un ko tikai sadarbībā ar citiem partneriem (Talsu iecirknī tika sagatavots pirmais sabiedrībai domātais policijas darba plāns);⁶
- policijai par padarītajiem darbiem regulāri ir jāinformē vietējā sabiedrība;
- policijas darbiniekiem, īstenojot prevencijas projektus, ir jāiesaistās dažādās pilsētas aktivitātēs;
- jāveic policijas darbinieku apmācība par prasmēm, kas nepieciešamas īstenojot uz sabiedrību vērstu policijas darba pieeju – sadarbības, saskarsmes, uzstāšanās, konfliktu risināšanas u. c. prasmes;⁷
- jāīsteno mērķtiecīga un proaktīva sadarbība ar vietējiem medijiem.

Talsu iecirkņa veiksmi īsumā raksturo: policijas darbinieku iziešana no kabinetiem; sabiedrības uzrunāšana un problēmu noskaidrošana; skaidras un sabiedrībai saprotamas apņemšanās par veicamajiem darbiem, definēto problēmu (at)risināšana un atgriezeniskās saites par padarīto sniegšana.

Prevencija ne vien vārdos, bet arī darbos ir tikpat svarīga kā noziedzīgu nodarījumu atklāšana. Pilotprojekta gadījumā aktivitātes ir plānveida un tiek īstenotas ar mērķi, lai ieviestu uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes, un tas tiek uztverts kā pamatdarbs. Protams, katrā iecirknī var atrast kādu labi īstenotu prevencijas projektu, taču visbiežāk prevencijas aktivitātes saistītas ar nepilngadīgajiem vai pusaudžiem, pieaugušo prevenciju vai nedrošo vietu sakārtošanu atstājot novārtā. Vai šobrīd prevencija ir kas vairāk par Runci Rūdi, Bebru Bruno,

policijas reidiem vai reklāmas kampaņām? Vai tas ir kas vairāk par policijas transporta, kinoloģiskā dienesta, motociklu, zirgu un/vai citu speciālo līdzekļu demonstrējumu sabiedrībai? Projekta „Pilotprojekts Talsu rajona policijas pārvaldē – uz sabiedrību vērsts policijas darbs” laikā tika uzrunāta pieaugušo auditorija – konkrētās apkaimes iedzīvotāji.

Talsu pilotprojekta 3 gadu darbība uzrādīja kvantitatīvi izmērāmus uzlabojumus šādās pozīcijās:

- reģistrēto noziedzīgo nodarījumu samazinājums par 28,2 %
- reģistrēto zādzību skaita samazinājums par 26,8 %
- palielinājies to iedzīvotāju skaits, kas pazīst savu iecirkņa inspektoru + 25 %
- iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka policijas darbs ir uzlabojies + 26 %
- iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka viņu dzīvesvietā policija sekmīgi nodrošina kārtību un drošību +11 %
- iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka viņu dzīvesvietā policija ir labi informēta par problēmām, kas satrauc vietējos iedzīvotājus + 13 %
- iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka viņu dzīvesvietā policija iesaista iedzīvotājus drošības jautājumu risināšanā + 8 %
- drošības sajūta diennakts tumšajā laikā palielinājusies par 9 %⁸

¹ Dažādus projektus īstenoja *Latvijas Cilvēktiesību centrs un Sabiedriskās politikas centrs Providus* (vairāk par šīm organizācijām un to veiktajiem pētījumiem sk. <http://www.humanrights.org.lv> un <http://www.providus.lv>).

² Piemēram, Sabiedriskās drošības konsultatīvās padomes izveide Iekšlietu ministrijā, VP tikšanās ar NVO pārstāvjiem, NVO un VP sadarbības projekti, kopīgas mācību aktivitātes u. c.

³ Līdz pat šim brīdim (kopš Latvijas neatkarības atgūšanas) Valsts policijai nav attīstības stratēģijas plāna un tā nav definējusi sevi kā demokrātisku, uz sabiedrību vērstu policijas servisu.

⁴ Piemēram, Nīderlandē uz sabiedrību vērsta policijas darba ieviešana tika sākta 1979. gadā.

⁵ Plašāk sk. nodaļā „Iedzīvotāju vēlmju noskaidrošana: veidi un metodes”.

⁶ Plašāk sk. nodaļā „Aptaujas datu izmantošana policijas darba plānošanā”.

⁷ Plašāk sk. nodaļā „Darbinieku izglītošana”.

⁸ Ar precīziem statistikas datiem par izmaiņām laika posmā no 2009. gada līdz 2011. gadam var iepazīties pielikumā „Policijas darba vērtējums Talsu iecirknī 2009.–2011. gadā”.

2. Standarti, kas raksturo demokrātisku policijas organizāciju

2.1. Uz sabiedrību vērsta policijas darba (*Community Policing*) filozofija

sabiedrību vērsta policijas darba metodes tiek izmantotas visā pasaulē, taču jēdziena *Community Policing* izpratne dažādās valstīs ir atšķirīga.

„Ja jūs 100 cilvēkiem pajautātu, kas ir uz sabiedrību vērsts policijas darbs, jūs saņemtu 100 dažādas atbildes.”⁹ Turpinās arī diskusijas par šīs filozofijas izpratni un piemērošanu dažādās pasaules kultūrās, kas ne vienmēr ir tik vienkārši un saprotami kā vecajās demokrātijās.¹⁰ Taču neatkarīgi no dažādiem viedokļiem un teorijām sabiedrības atbalsts policijas darbam tiek meklēts jau sen un ir atzīts - uz sabiedrību vērsts policijas darbs ir process, kas nepārtraukti turpina attīstīties līdzī laimam un aktuālajām sabiedrības prasībām.

Par uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofijas pamatlicēju mēdz uzskatīt Tomu Poteru (*Tom Potter*), bijušo Portlendas policijas vadītāju. Šīs filozofijas pamatprincipus viņš izveidoja laikā, kad, būdams vēl jauns policists, gāja apgaitās. Citi uzskata, ka galvenais šīs tradīcijas avots ir modernā policijas darba deviņi principi, kurus apmēram pirms simt piecdesmit gadiem definēja Roberts Pīls (*Robert Peel*). Atkārtotas diskusijas par uz sabiedrību vērsta policijas darba nozīmi kļuva aktuālas arī pēc terorisma aktiem Amerikas Savienotajās Valstīs un Eiropā, kad kļuva skaidrs, ka informācijas ieguve un apkopošana agrīnā stadijā var būt ļoti noderīgs līdzeklis, kas ļauj policijai un citiem tiesībsargājošajiem dienestiem savlaicīgi novērst radikālisma un terorisma draudus. Tāpat sabiedrībā pazīstamu cilvēku slepkavības (piemēram, režisora Teo Van Goga slepkavība Nīderlandē) un masu nekārtības un vandālisma akti (piemēram, 2011. gada vasaras notikumi Lielbritānijā) liek policijas dienestiem meklēt aizvien jaunus ceļus situācijas kontrolēšanai sabiedriskās drošības jomā. Protams,

situācijas dažādās valstīs un reģionos ir atšķirīgas, un arī policijas darba modeļi mūsdienīgā sabiedrībā tiek saukti un interpretēti dažādi: policijas darbs demokrātiskā sabiedrībā, policijas darbs saskaņā ar cilvēktiesību principiem, uz sabiedrību vērsts policijas darbs, problēmorientēts policijas darbs, apkaimes policijas darbs, uz iedzīvotāju vajadzībām balstīts policijas darbs, uz vērtībām balstīts policijas darbs un citi veidi kā pasaulē tiek izprastas mūsdienīgi efektīvas policijas darba metodes.¹¹

Sabiedrība ir mainījusies un turpina mainīties, arī policijai ir jāseko līdzī pārmaiņām. Šobrīd īpaši aktuāls ir jautājums par dažādām sabiedrības grupām - lai policija spētu kontrolēt drošības situāciju apkaimē, katrai grupai nepieciešama atbilstoša pieeja. Uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes kļūst arvien populārākas visā pasaulē, jo policijas pārstāvji aizvien vairāk apzinās pretrunu starp to, ko viņi dara, un to, ko viņiem saskaņā ar sabiedrības viedokli vajadzētu darīt. Lai arī policija strādā labi un profesionāli un tai izdodas notvert noziedzniekus un atklāt noziedzīgos nodarījumus, sabiedrība nav apmierināta ar policijas darbu un ar grūtībām izprot tā nozīmi. Tādēļ policijas darbā būtu vairāk jāuzsver aspekti, kas ir svarīgi tieši cilvēku ikdienas dzīvē un palielina drošības sajūtu dzīvesvietā.

Šajā rokasgrāmatā mēģināts rast atbildi, kā uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes izprot Latvijas Valsts policijā, tāpat tuvāk aplūkota projekta partnera - Čehijas Republikas policijas - prakse minēto jautājumu risināšanā. Abu valstu pieredze nesenā pagātnē ir līdzīga - pēc komunisma režīma sabrukuma katras valsts policija ir meklējusi veidus, kā uzlabot savu tēlu sabiedrības acīs. Čehijas Republikā dažāda veida projekti, kas ir saistīti ar policijas un sabiedrības sadarbības jautājumiem,

aizsākti jau 2000. gadā un pārsvarā bijuši nevalstisko organizāciju iniciatīva.¹² Jaunais Čehijas policijas likums, kas pieņemts 2009. gadā ir kļuvis par svarīgu instrumentu efektīvākai sadarbībai ar vietējām kopienām. Tā kā uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofijas ieviešana ir nepārtraukts process, vēl šobrīd turpinās aktīvs darbs, meklējot labākos risinājumus policijas darba uzlabošanai,

īpaši Čehijas galvaspilsētā Prāgā. Latvijā ilgstoši tika uzskatīts, ka šos pienākumus lielā mērā pilda iecirkņa inspektori, tomēr projekta laikā vairākkārt nācās pārliecināties par pretējo – bieži vien policijas darbinieki ir tik pārslogoti darbā ar dokumentiem, ka neatliek laika doties pie iedzīvotājiem, lai noskaidrotu viņu viedokli par vietējām drošības problēmām.

⁹ *Community Policing Explained: A Guide for Local Governments*. [Lead Author Gayle Fisher-Stewart]. U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, 2007. (Pieejams: http://www.cops.usdoj.gov/Publications/cp_explained.pdf)

¹⁰ Vairāk informācijas par *Community policing* pieejām un izpratni dažādās valstīs sk., piemēram, Ellison G. *Fostering a Dependency Culture: The commodification of community policing in a global Marketplace*. (Pieejams: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1816751), Friedmann R. R. *Community Policing: Some Conceptual and Practical Considerations*. (Pieejams: <http://www.cjgsu.net/initiatives/considerations.htm>) u. c.

¹¹ Vairāk informācijas sk. Boer M., Pyo C. Good Policing, Instruments, Models and Practices. Asia - Europe Democratization and Justice Series. [Editors: Sol Iglesias and Ulrich Klingshirm]. Asia - Europe Foundation, Hanns Seidel Foundation Indonesia, 2011, p. 17-27 (Pieejams: <http://www.asef.org/images/docs/Good%20Policing%20-%20Instruments,%20Models%20and%20Practices%20-%20FINAL.pdf>)

¹² Sk. pielikumu „Pro Police izstrādātās rekomendācijas Čehijas policijai „21. gadsimta policijas dienestam””.

2.2. Vērtību sistēma un organizācijas filozofija

Atšķiras arī veidi, kā uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofija tiek integrēta Eiropas un Amerikas Savienoto Valstu policijas dienestu darbā, likumdošanā un vērtību sistēmā. Piemēram, Beļģijā šīs vērtības ir nostiprinātas kā vērtību pīlāri, kuru pamatā ir: 1) atvērtība, 2) problēmu risināšana, 3) partnerība, 4) atbildība, 5) deleģēšana un līdzatbildība.

Īrijas policija savu misiju formulējusi šādi: „Uz sabiedrību orientēts policijas dienests, kas proaktīvā veidā dod savu ieguldījumu neapdraudētai un drošai sabiedrībai.”¹³

To valstu policijas dienesti, kas jau sen atzinuši un integrējuši savā ikdienas darbā uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes, turpina izvērtēt efektīvākos veidus, kā šo filozofiju formulēt, piemēram, Nīderlandē uz sabiedrību vērsta policijas darba modelis tika izveidots 2006. gadā, nosaucot to „Policija attīstībā”.

Somijā un Zviedrijā pastiprināta uzmanība tiek pievērsta nacionālajai drošības stratēģijai un sadarbībai starp dažādām valsts institūcijām. Somijas uz sabiedrību vērsta policijas darba stratēģija, kas izstrādāta 2007. gadā, paredz minēto principu modernizāciju atbilstoši 21. gadsimta prasībām, īpaši ņemot vērā procesus Eiropas Savienības dalībvalstīs un Hāgas programmu.¹⁴ Darbs ar sabiedrību stratēģijā ir noteikts kā prioritāte, tā nostiprināta arī dažādos tiesību aktos, kas paredz un uzliek par pienākumu plašu sadarbību starp dažādām valsts iestādēm. Tā kā Somijas policijai ir viens no augstākajiem reitingiem Eiropā, arī stratēģija paredz uzdevumu Somijas policijai noturēt esošos rādītājus.¹⁵ Viens no Somijas policijas darba pamatprincipiem ir arī iespējami agras iejaukšanās, respektīvi, prevencijas, nozīme policijas darbā.

Zviedrijas policija īpašu uzmanību pievērš tieši mazākumtautību, imigrantu un sociāli izolēto grupu integrēšanai sabiedrībā un drošības jautājumiem lielajās pilsētās, kā arī starpdisciplinārai naida noziegumu prevencijai.

Čehijas speciālistu izpratnē *Community Policing* ir policijas darba stratēģijas un filozofijas savienojums, kura pamatā ir pārliecība, ka sabiedrības dalība, sadarbība un atbalsts var veicināt kvalitatīvāku noziedzības kontroli, jo tradicionālie paņēmieni nesniedz gaidāmo efektu. Sabiedrība var palīdzēt, norādot tās bažu un nedrošības cēloni un pievēršot policijas uzmanību aktuālām problēmām. Arī salīdzinoši jaunais, 2009. gadā pieņemtais, Čehijas policijas likums nostiprina policijas un sabiedrības sadarbības principus, kā arī atļauj slēgt sadarbības līgumus.

Beļģijas policijas normatīvajos aktos norādīts, ka uz sabiedrību vērsti policijas darba principi attiecas uz visiem policijas darbiniekiem. Tādējādi īpaši uzsvērta visu policijas dienestu darbinieku saistība ar uz sabiedrību vērstām policijas darba metodēm un atbildība par šo metožu īstenošanu savā ikdienas darbā neatkarīgi no ieņemamā amata un darba specifikas organizācijā.

Latvijā līdz šī projekta uzsākšanai Valsts policijas vērtību sistēma, misija un attīstības vīzija mūsdienīgi nav tikusi formulēta. Lai aizsāktu šo tradīciju, Talsu policijas iecirkņa kolektīvs par savu devīzi izvēlējās saukli „Mēs esam Jūsu drošībai!”. Pozitīvu piemēru rādīja arī Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas pārvalde, kas savam darbam deva devīzi „Mūsu darbs – Jūsu drošībai!”. Diemžēl pagaidām šīs devīzes tiek izmantotas tikai projekta un preventīvā darba kontekstā un nav nostiprinātas ne oficiālajos dokumentos, ne arī Valsts policijas stratēģijā.

Misijai un vīzijai ir daudz dziļāka un būtiskāka loma organizācijas iekšienē un arī attiecībā uz publisko tēlu, nekā sākotnēji varētu šķist. Sabiedrībai ir svarīgi tās zināt un izprast. Tāpat jānorāda, ka, skaidri formulējot policijas misiju un attīstības vīziju, manāmi tiktu atvieglots policijas jomā strādājošo sabiedrisko attiecību speciālistu darbs policijas tēla veidošanā.

Projekta laikā tika veikta Valsts policijas reģionālā reforma, tā tika ieviesta ar 2009. gada 1. septembri un

būtiski mainīja darba ikdienu policijas iecirkņos. Talsu policijas iecirknis, kas bija projekta sākotnējā pilotvieta, kļuva par otrās kategorijas iecirkni ar tiešo pakļautību Kurzemes reģiona pārvaldei. Ar nožēlu gan jāatzīst, ka teritoriālā reforma diemžēl neietvēra tik nepieciešamās pārmaiņas organizācijas darba filozofijā un plānošanā, kas būtu jāveic atbilstoši iedzīvotāju interesēm. Pagaidām nav pieejams neviens dokuments, kurā būtu izvērtēta reformas efektivitāte un iecirkņu darbinieku vērtējums šiem procesiem. Projekta laikā bieži saskārāmies ar darbinieku vēlmi vairāk iesaistīties procesu plānošanā, izteikt savu viedokli un priekšlikumus.

Saskaņā ar 2011. gadā projekta ietvaros veiktās policijas darbinieku aptaujas rezultātiem visvairāk darbinieki ir neapmierināti tieši ar policijas darba plānošanu –

39 % darbinieku vēlētos uzlabojumus šajā jomā. Valsts policija kā darbavieta apmierina 76 % darbinieku, bet 24 % nav apmierināti ar savu darbavietu. Augsta riska grupā diemžēl atrodas viena trešdaļa aptaujāto policijas darbinieku, jo viņi atstātu pašreizējo darbu, ja rastos iespēja strādāt līdzīgu darbu par līdzīgu samaksu. Visvairāk darbiniekus neapmierina darba samaksa – 86 % uzskata, ka viņu atalgojums neatbilst ieguldījumam. Atbildot uz jautājumiem, kas saistīti ar īstenoto reformu un darba organizāciju, 38 % aptaujāto norāda, ka viņu idejas un priekšlikumi organizācijā netiek novērtēti, un tikai 55 % uzskata, ka iecirkņa vadība informē par procesa gaitā pieņemtajiem lēmumiem.

Diskusija par darba organizācijas un stila maiņu ir aizsākta arī Valsts policijas vadības līmenī, tas ļauj cerēt, ka turpmākā Valsts policijas attīstība būs pozitīva.

¹³ Vairāk informācijas sk. Īrijas policijas mājaslapā <http://www.garda.ie/>.

¹⁴ Nīderlandes prezidentūras laikā (2004. gada jūlijs – decembris) dalībvalstis vienojās par daudzgadu programmas "Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā" projektu. Programmas mērķis ir noteikt galvenos Eiropas Savienības kopējos mērķus drošības un tiesiskuma jautājumos, kas sasniedzami noteiktā laikā.

¹⁵ Kā norādīts *Eurobarometer*, uzticības līmenis Somijas policijai sasniedz 90 %.

2.3. Policijas vērtību sistēmas praktiskā piemērošana

Policijas dienesti Eiropā nav izolēti, tie cenšas mācīties viens no otra un izmantot labās prakses piemērus. Neraugoties uz dažādiem nosaukumiem un struktūrvienību funkciju sadalījumu dažādās valstīs, mūsdienīgu policijas dienestu raksturo: 1) ideja, kuras pamatā ir kopīga atbildība par drošību; 2) organizācija, kas ir decentralizēta, atvērta un efektīva, kā arī organizācijas kultūra; 3) organizācija, kas praksē izmanto problēmu risināšanas metodes, reaģē uz sabiedrības procesiem un tā saucamajiem signālnozieģumiem; 4) organizācija, kas ir redzama un sasniedzama un kurai ir savs uzticams sadarbības partneru loks un īpašas prasmes.¹⁶

Modernam policijas dienestam ir skaidri formulēta un visiem darbiniekiem saprotama organizācijas misija, vīzija un mērķi. Tas ir dažādas policijas struktūrvienības vienojošs faktors neatkarīgi no viņu ikdienā veicamajām funkcijām. Ikviens darbinieks zina un spēj pateikt, kas ir organizācijas konkrētā laika posmā noteiktās prioritātes un kādas ir viņa policijas dienesta vērtības.

Piemēram, Īrijas policijai ir rīcības plāns, kurā ir noteiktas stratēģiskās prioritātes, tajā skaitā veids, kādā tiks īstenotas un iedzīvinātas uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes, kā tās tiks nostiprinātas iekšējos policijas dokumentos un praksē - apmācību līmenī visā policijas dienestā. Uzteicama ir prakse, ka jebkurš darbinieks pirms paaugstināšanas amatā iziet speciālo apmācību, iegūstot vai uzlabojot prasmes un iemaņas, kas nepieciešamas augstākstāvošā amata funkciju pildīšanai. Neatņemama šīs apmācības sastāvdaļa ir jautājumi par sadarbības ar sabiedrību modeļiem, kas tieši izmantojami konkrētā jaunā ieņemamā amata ietvaros.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta arī organizācijas iekšējai politikai, kas paredz, ka vadība atbalsta un apbalvo labākos darbiniekus, kas savā darbā veiksmīgi izmanto problēmu risināšanas metodes. Gan Apvienotajā Karalistē, gan Īrijas Republikā pastāvīgs atbalsts tiek sniegts arī noziedzīgu nodarījumu prevencijas shēmām,

kas ir arī starptautiski plaši pazīstamas un atzītas: Kaimiņu drošība (*Neighbourhood Watch*), Apkaimes iedzīvotāju trauksmes sistēma (*Community Alert*), Biznesa drošība (*Business Watch*).

Latvijā šīs sadarbības iniciatīvas ir tikai aizsāktas, pārsvarā tās ir pilsoniskās sabiedrības iniciatīva, kas netiek koordinēta valstiskā līmenī. Saskaņā ar statistikas datiem vairāk nekā 66 % Latvijas iedzīvotāju būtu gatavi kaimiņa prombūtnes laikā pieskatīt viņa īpašumu, kā arī uzskata, ka paši ir daļēji atbildīgi par savu drošību. Tas nozīmē, ka policijai, attiecīgi izglītojot sabiedrības pārstāvjus, ir daudz iespēju gūt iedzīvotāju atbalstu.

Zviedrijā, Stokholmā, 2006. gadā tika aizsākts apjomīgs projekts, kas sākotnēji paredzēja tā saukto *staciju* vai *policijas pieturas punktu* izveidošanu ar mērķi būt tuvāk konkrētās apkaimes iedzīvotājiem. Sākotnēji tika izveidotas piecpadsmit stacijas, vēlāk vēl vienpadsmit. Katrā no tām bija 4-6 policijas darbinieki, kas darbam ar iedzīvotājiem tika speciāli apmācīti. Iedzīvotāju pieņemamās telpas ir vienkāršas, tajās nav jūtama speciālo drošības līdzekļu klātbūtne un netiek demonstrētas varas attiecības; staciju darbinieki netiek iesaistīti spēka/iejaukšanās operācijās konkrētajā apkaimē. Galvenais šādu staciju izveides mērķis bija mazināt noziedzību un jauniešu iesaistīšanos noziedzīgajās grupās, kā arī paaugstināt iedzīvotāju drošības sajūtu. Regulāras tikšanās ar iedzīvotājiem deva iespēju iegūt plašu informāciju par kriminogēno situāciju konkrētajā rajonā, atsevišķos gadījumos pat palīdzēja atklāt smagākus noziedzīgos nodarījumus, kā arī atviegloja (un vispār deva iespēju) policijas darbinieku darbu ar cilvēkiem, kas varēja sniegt papildu informāciju par iespējamo noziedzīgo nodarījumu. Vēl Zviedrijas policija aktīvi izmanto vietējās noziedzības prevencijas padomes, kurās tiek iesaistīti mazākumtautību kopienu līderi un vecākie.

Nīderlandes policija ir īpaši piemērojusi iedzīvotāju pieņemšanas telpas, lai tās būtu iedzīvotājiem draudzīgas, tādējādi veicinot viņos vēlmi vērsties pie policijas ar

informāciju arī mazāku noziedzīgu nodarījumu gadījumos, kā arī lai vienkārši pārrunātu kādu sasāpējušu jautājumu. Nīderlandē, atšķirībā no Latvijas, cilvēki vēršas policijā arī tad, ja vēlas tikai sniegt informāciju vai paziņot par mazsvarīgu noziedzīgu nodarījumu, piemēram, par zagtu velosipēdu Nīderlandē kriminālprocesu neuzsāk, taču policija šo faktu pierēģistrē un ievada informāciju datu bāzē, kuras funkcionēšanu nodrošina citas valsts un nevalstiskās organizācijas.

Amstellandas policija (Nīderlande, Amsterdamā) kopš 2000. gada darbu organizē, katrā apkaimē norīkojot atbildīgos policijas darbiniekus (Neighborhood police officer - NPOs), kas pārzina savu teritoriju un tās drošības problēmas. Apkaimes policijas darbinieku dienests (turpmāk - NPO) savu darbu uzsāka 2000. gadā ar mērķi gūt vietējās sabiedrības uzticību un uzzināt pēc iespējas vairāk informācijas par apkalpojamo teritoriju. Šajos amatos tiek apstiprināti tikai pieredzējuši darbinieki un tiem ir augstāka amata kategorija (devītā). Darbiniekiem darbs jāorganizē pēc principa 80 % laika tiek veltīts darbam ar iedzīvotājiem, 20 % - darbs birojā. NPO tiek apstiprināts uz četriem gadiem. Kad četri gadi nostrādāti konkrētajā teritorijā, viņš tiek pārcelts uz citu vietu. Atsevišķos gadījumos NPO var saņemt atļauju turpināt darbu konkrētajā teritorijā vēl divus gadus. Šie darbinieki ir atbrīvoti no pienākumiem, kas saistīti ar

dokumentu noformēšanu, to pārsvarā veic citu dienestu darbinieki. Viena NPO apkalpojamā teritorija ir aptuveni 2500–5000 iedzīvotāju. Kopā Amsterdamas teritorijā ir 228 NPO. Reģionā ir 177 tautību iedzīvotāji, no tiem 22 % jauniešu. Iegūtie dati tiek izmantoti policijas darba plānošanā un sadarbībā ar citām valsts institūcijām - jauniešu centriem, sociālajiem dienestiem u. c.

Amstellandas policijas dienesta radošā grupa (piecu cilvēku sastāvā) izstrādā īpašu vietu karti un datorprogrammu, kas ir pieejama visiem darbiniekiem. Šajā programmā tiek ievietota informācija par konkrētās vietas problēmām, cilvēkiem, sadarbības partneriem un risināmajiem jautājumiem. Programma ir plaši pieejama - to var izmantot visu dienestu policijas darbinieki, t. sk. arī policijas sadarbības partneri citās valsts institūcijās. Tādējādi NPO atspoguļo sava darba rezultātus tādas informācijas vākšanā un apkopošanā, kas var izrādīties noderīga citiem dienestiem.

Abu iepriekš minēto valstu piemēri pierāda, ka uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes strādā arī lielajās pilsētās un ka arguments - lauku rajonos šīs metodes strādā labāk - ir visai nosacīts, jo viss ir atkarīgs no darba organizācijas konkrētajā struktūrvienībā. Arī lielu teritoriju var sadalīt mazākās vienībās un norīkot atbildīgo policijas darbinieku, kā arī izmantot dažādus modernus veidus un tehnoloģijas saziņai ar iedzīvotājiem.

¹⁶ Bunar N. *Community Policing - issues and perspectives*. CEPOL course 2/2010.

2.4. Iekšējā komunikācija ārvalstu praksē

Uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešana policijas darbā skar daudzus jautājumus, kas sākotnēji pat nešķiet saistīti, piemēram, lai veiksmīgi izmantotu apkaimes vai policijas iecirkņa inspektora rīcībā esošo informāciju un zināšanas par konkrēto teritoriju, nepieciešama stingri noteikta sadarbības un informācijas apmaiņas sistēma organizācijas iekšienē. Kopš 2000. gada, kad Amstellandas policijas dienests sāka ieviest apkaimes policijas dienestus, ir pierādījies, ka šāda pieeja ne tikai uzlabo policijas tēlu vietējās sabiedrības acīs, bet arī dod vērtīgu informāciju pārējām policijas struktūrvienībām un sadarbības partneriem. Ja organizācijā veiksmīgi strādā informācijas apmaiņas sistēma, visi darbinieki jūtas vienlīdz atbildīgi par noziedzības apkarošanu.

Moderna policijas dienesta filozofija paredz regulāru informācijas apmaiņu organizācijā, t. i., *no apakšas uz augšu* un *no augšas uz apakšu*, tikšanās starp zemākā un komandējošā sastāva līmeņa darbiniekiem, organizācijai svarīgu lēmumu pieņemšanu diskusiju un pārrunu ceļā, informācijas par pieņemto lēmumu pamatotību pieejamību u. tml.¹⁷ Diemžēl tā nav ierasta prakse daudzos policijas dienestos jaunajās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Te īpaša nozīme ir iekšējiem interneta komunikāciju tīkliem, kā arī organizācijas vadības praksei, kas nodrošina padoto izpratni par augstākstāvošo policijas darbinieku pieņemtajiem lēmumiem un no tā izrietošo zemāk stāvošo policijas darbinieku rīcību. Labas pārvaldības indikators ir arī to zemāk stāvošo policijas darbinieku ierosinājumu skaits, kas guvis atsaucību vadošo policijas darbinieku vidū un ticis izmantots organizācijas darbā.

Amsterdamas pilsētas policijas dienestā, kuram ir līdzīga apkalpojamā teritorija kā Rīga, sabiedrisko attiecību jomā strādā 35 darbinieki (Rīgā līdzīgā nodaļā strādā 2 cilvēki). Mediju darbs ar žurnālistiem tiek veikts līdzīgi kā Latvijā, taču īpaši liela uzmanība tiek veltīta iekšējai komunikācijai.

Katru mēnesi elektroniskā formātā tiek izdots organizācijas laikraksts, kas ir pieejams katram darbiniekam un kurā tiek publicētas organizācijas aktualitātes, ziņas, jaunumi u. tml. Kopsavilkums ir pieejams arī drukātā veidā. Reizi divos mēnešos tiek izdots bezmaksas žurnāls, kas ir pieejams katram organizācijas darbiniekam.

Daļa no organizācijas vērtību sistēmas ir arī dienesta devīze, kas ir redzama uz viesiem dokumentiem, kā arī atrodas sanāksmju zālē un uz policijas ēkas ārsienas. Tiek izmantotas arī modernās tehnoloģijas, piemēram, e-pasta adresu listes, kuru adresāti ir visdažādākās policijas sadarbības personas (adresātu skaits sniedzas simtos). Tās tiek izmantotas ne tikai preventīvo ziņu izplatīšanā, bet arī noziedzīgo nodarījumu atklāšanas nolūkos. Plaši tiek izmantoti arī ārpakalpojumi dažādu akciju un kampaņu rīkošanā, kas Latvijā finansiālu un organizatorisku apsvērumu dēļ tiek izmantoti reti.

Stratēģijas paredz arī regulāras tikšanās ar nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. Šīs tikšanās nav formālas, tās orientētas uz konkrētu problēmu risināšanu, kā arī paredz regulāru atgriezenisko saikni, informējot par atrisinātajām drošības problēmām vai situācijām. Formāla nevalstisko organizāciju pārstāvju uzaicināšana uz tikšanos reizi gadā ar minimālu iespēju mainīt vai ietekmēt apspriežamo dokumentu saturu nevar tikt uzskatīta par labas sadarbības ar sabiedrību formu. Latvijā šajā jomā ir bijusi gan veiksmīga, gan mazāk veiksmīga pieredze. Nenoliedzami, ka lielu ietekmi uz esošajiem procesiem atstāj arī biežā Valsts policijas vadības maiņa, kuras rezultātā nav iespēju uzsāktās aktivitātes un plānus ieviest līdz galam.¹⁸ Pozitīvāka ir situācija vietējo pašvaldību līmenī, kur starpdisciplinārā sadarbība tiek veiksmīgi īstenota, risinot jauniešu nodarbinātības, sociālās izolētības, nedrošo vietu sakopšanas un citus jautājumus. Svarīgi ir ievērot principu – policija pēc savas iniciatīvas aicina un vēršas pie sadarbības partneriem, kā arī vajadzības gadījumā ir drošības eksperts starp-institucionālā līmenī.

¹⁷ *Policing in a Democratic Society: Is Your Police Service a Human Rights Champion?* Council of Europe. Vienna : Austrian Ministry of the Interior, 2000, p. 30-34.

¹⁸ Trīs gadu laikā, kopš tika īstenots projekts, Valsts policijas vadība nomainījās četras reizes.

2.5. Uz sabiedrību vērstu policijas darba vērtēšanas kritēriji

2.5.1. Policijas darba vērtēšanas kritēriji Latvijā

viens no galvenajiem darbības rezultātu rādītājiem Valsts policijā tiek izmantots reģistrēto un atklāto noziedzīgo nodarījumu skaits.

Pašreizējā novērtēšanas sistēma (atskaites sistēma) balstās uz kvantitatīvajiem policijas darba rādītājiem. Atklāšanas procents – labi strādājuši tie, kas atklājuši vairāk par 30 %, slikti – mazāk par 10 %. Darba kvalitātes rādītāji netiek skatīti. Visas atskaites formas Valsts policijā rezultātus paredz tikai skaitļu izteiksmē.

Kvantitatīvie rādītāji tiek vērtēti dinamikā, t. i., atskaites periodā skaitliskajiem rādītājiem jāsamazinās vai jāpieaug salīdzinājumā ar iepriekšējo atskaites periodu. Darba produktivitāte tiek vērtēta, ņemot vērā rādītāju samazinājumu vai pieaugumu atskaites periodā (salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu), respektīvi, jābūt sastādītiem vairāk administratīvo pārkāpumu protokoliem, jābūt vairāk atsavinātam alkoholam un narkotiskajām vielām, jābūt vairāk kriminālvajāšanas uzsākšanai nodotiem kriminālprocesiem utt. Pastāvot šādai novērtēšanas sistēmai, policijas darbiniekiem nav izdevīgi nodarboties ar noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu prevenciju.

Atskaites parametri neatbilst sabiedrības vajadzībām. Taču tas nav vienīgais negatīvais novērtēšanas sistēmas aspekts. Lai novērstu atklāto noziedzīgo nodarījumu samazinājumu procentu, policijas darbinieki nereti cenšas izvairīties no iesniegumu par noziedzīgiem nodarījumiem pieņemšanas. Iedzīvotājiem, kas, pēc darbinieku domām, vērsas policijā ar neperspektīviem iesniegumiem, piemēram, par somiņu vai mobilo telefonu zādībām, par piekaušanām u. tml. noziedzīgiem nodarījumiem, pieklājīgi atsaka, pamatojot, ka nav jēgas rakstīt iesniegumu, jo tāpat neko neatklās utt. Lai izvairītos no šādām situācijām, ārvalstis maznozīmīgus noziedzīgos nodarījumus vienkārši uzskaita, t. sk. pierēģistrē pazudušās lietas datu bāzēs, ko vēlāk izmanto,

ja šīs mantas, piemēram, saistībā ar citu noziedzīgu nodarījumu, tiek atrastas.

Atteikums pieņemt iesniegumu un to izskatīšanas atteikums droši vien ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas diskreditē policiju. Pašreizējā atskaišu sistēmā pastāv dažādas iespējas manipulēt ar skaitļiem. Vislabāk tas redzams, aplūkojot rezultātus atskaišu periodu beigās – martā, jūnijā, septembrī un decembrī vērojama *gaišo lietu* pārņemšana uz nākamo mēnesi, koncentrēšanās uz mazāk smagu noziedzīgu nodarījumu atklāšanu u. tml.

Latvijā cīņa ar noziedzību un administratīviem pārkāpumiem pārtapusi cīņā par cipariem. Konkrēta cilvēka un sabiedrības kopumā aizsardzības uzdevumi ikdienas policijas darbā tiek nobīdīti malā, tiecoties pēc augstākiem kvantitatīvajiem rādītājiem.

Iedzīvotājiem formālie cīņas ar noziedzību uzlabošanas rādītāji nav svarīgi. Daudz svarīgāka ir drošības sajūta un pārliecība, ka nepieciešamības gadījumā policija tos aizsargās. Iedzīvotāji, kuru iesniegumi par zādzību netika pieņemti vai kuri saskārušies ar policijas bezdarbību vai tās darbinieku neuzmanību, skeptiski skatīsies uz paziņojumiem, ka atklāti tūkstošiem noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu.

Nav iespējams panākt policijas darba uzlabojumus, nemainot pašreizējo atskaišu sistēmu. Kamēr sabiedrībai pietiks ar esošajiem policijas darba vērtēšanas rādītājiem, policijas darbinieki un policijas vadība nebūs ieinteresēti sava reālā darba efektivitātes paaugstināšanā.

Protams, policijas darbā nav iespējams iztikt bez kvantitatīvajiem rādītājiem, tie nepieciešami arī darba plānošanai un prevencijai, tomēr jārod iespēja ieviest arī citus vērtēšanas kritērijus, piemēram, iedzīvotāju, pašvaldību pārstāvju un neatkarīgu ekspertu novērtējumu vietējās policijas darbā.

2.5.2. Policijas darba vērtēšanas kritēriji: ārvalstu pieredze

Jautājums par uz sabiedrību vērsta policijas darba vērtēšanas kritērijiem ir vissarežģītākais, jo, kā atzinuši eksperti, „tas ir vairāk process nekā produkts”.¹⁹

Tas tiek raksturots ar decentralizāciju un divpusējās komunikācijas nodrošināšanu starp policiju un sabiedrību un saistīts ar vērtību sistēmas maiņu organizācijā un jaunas organizācijas kultūras radīšanu.

Arī citās valstīs, tāpat kā Latvijā, preventīvā darba veicējiem ir nācies saskarties ar uzskatiem, ka atšķirībā no kriminālpolicijas darba preventīvais darbs ir vieglāks vai mazāk nozīmīgs. Taču valstīs un dienestos, kur policijas darbs ar sabiedrību ir vērtība, šis darbs tiek atzīts par vienlīdz svarīgu vai pat nozīmīgāku, jo tieši tas mūsdienu sabiedrībā veido organizācijas tēlu un savlaicīgi novērš iespējamus likumpārkāpumus. Tāpat jāuzsver, ka problēmu gadījumā ir vieglāk sadarboties ar partneriem, ar kuriem jau iepriekš ir bijusi regulāra informācijas apmaiņa, un konkrētās problēmas risināšanai nav jādibina jauns kontakts. Labs piemērs ir iepriekšējās nodaļās minētais Amstellandas apkaimes (Nīderlande) policijas dienests, kuram, nodrošinot veiksmīgu informācijas apmaiņu starp dienestiem, izdevās panākt, ka ar laiku viņu darbu novērtēja arī kriminālpolicijas pārstāvji, jo kārtības policijas darbinieki, kas labi pārzina apkaimi un tās iedzīvotājus, kriminālpolicijas darbiniekiem sniedza vērtīgu informāciju.

Apkopojot ārvalstu pieredzi, projekta komanda pārliecinājās, ka arī preventīvā darba rezultātus var un vajag uzskaitīt un izvērtēt. Ieteicamie preventīvā darba vērtēšanas kritēriji ir:

- tikšanās ar iedzīvotājiem un sadarbības partneriem (skaits);
- starpdisciplināri atrisinātās drošības problēmas (piemēram, samazināts kabatas zādzību skaits, samazināts alkohola patēriņš jauniešu vidū u. tml.);
- iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju pozitīvās atsauksmes un pateicības par policijas darbu;
- ar iedzīvotāju un valsts un pašvaldību institūciju palīdzību sakoptās vai uzlabotās vietas, kas iepriekš atzītas par nedrošām;
- policijas reitinga pieaugums;
- statistiskie dati, kas parāda uzlabojumus policijas darbā ar iedzīvotājiem;²⁰
- datu bāzēs ievadītā un citiem policijas dienestiem sniegtā informācija;
- par teritoriju atbildīgā policijas darbinieka atpazīstamība iedzīvotāju vidū;
- kontaktu, t. sk. e-pasta adresu, skaits, kas atrodas apkaimes policijas darbinieka rīcībā un nepieciešamības gadījumā var tikt izmantoti;
- ar dažādiem partneriem noslēgtie sadarbības līgumi.

Protams, līdztekus augstākminētajiem policijas darba vērtēšanas kritērijiem ir arī tā sauktie tradicionālie policijas darba vērtēšanas kritēriji. Piemēram, Ostravas policijā (Čehija) noteiktie policijas darba vērtēšanas kritēriji ir šādi:

- noziedzības līmenis attiecībā pret iedzīvotāju skaitu (1000 iedzīvotājiem);
- lietu skaits, kas ir nodotas apsūdzībai vai tālākai izmeklēšanai;
- lietu skaits, kas ir atgrieztas papildu pierādījumu vākšanai vai kļūdu novēršanai;
- sūdzību par policijas darbiniekiem skaits un to pamatojums;
- valsts noteikto prioritāšu ietvaros izmeklēto un atklāto lietu skaits (piemēram, narkotiku apkarošanas lietas un atklātie pārkāpumi);²¹
- bezvēsts pazudušo personu atrašana;
- vietējā līmeņa aktivitātes, labas atsauksmes no partneriem, tikšanās un konsultācijas ar iedzīvotājiem;

- negatīvi piemēri vai gadījumi, kas ir ietekmējuši policijas tēlu (piemēram, ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi, ko ir izdarījuši policijas darbinieki; aizturēto personu aizbēgšana no īslaicīgās aizturēšanas izolatora u. c. gadījumi).

Svarīgi, lai darba novērtējums nebūtu formāls un šķīstu būtisks arī pašiem policijas darbiniekiem, jo tikai tādā gadījumā ir sagaidāma rādītāju uzlabošanās un vēlme veikt preventīvo darbu ikdienā. Nozīmīga ir arī atzinība par paveikto, piemēram, atrisināto problēmu vai nedrošo vietu apraksts publiskajā gada pārskatā, pateicības raksti u. c.

Policijas dienestus darba rezultātu novērtējuma jautājumi nereti tiek risināti un nostiprināti, iekļaujot tos likumā vai izdodot iekšējos normatīvos aktus, piemēram, Čehijas Republikā minētie kritēriji ir noteikti iekšējā normatīvajā aktā, savukārt likumā par policiju ir atrunāta preventīvā darba nozīme policijas darbā. Čehijā tiek uzskatīts, ka kārtības policijas darbiniekiem, kas ir atbildīgi par attiecīgo teritoriju, 50 % darba laika ir jāpavada, tiekoties ar iedzīvotājiem. Savukārt policijas datu bāzē atsevišķi izdalītā kategorija – darbs ar sabiedrību – ļauj ierindas policijas darbiniekam piefiksēt un sīkāk paskaidrot padarīto šajā jomā.

¹⁹ Hartnett S. M., Skogan W. G. *Community Policing, Chicago Style*. Oxford : Oxford University Press, 1997, p. 5.

²⁰ Vairāk par aptaujas nozīmi un izmantošanu policijas darbā sk. nodaļā „Iedzīvotāju vēlmju noskaidrošana: veidi un metodes”.

²¹ Pastāv acīmredzama saistība starp valsts izvirzīto prioritāšu un darba vērtēšanas kritērijiem – ja jautājumi minēti kā valsts prioritāte, tie tiek arī īpaši uzskaitīti.

3. Darbinieku izglītošana

Plānojot projekta aktivitātes, īpaša uzmanība tika pievērsta policijas darbinieku apmācībām. Galvenie apmācību jautājumi bija saistīti ar:

- policijas darbinieku saskarsmes iemaņu uzlabošanu (uz klientu vērsta saskarsme policijas darbā, saskarsme ar dažāda vecuma grupām un dažādiem cilvēku tipiem);
- moderno, uz sabiedrību vērsto policijas darba metožu apgūšana (ārvalstu starpdisciplinārās sadarbības pieredze, sadarbības partneru apzināšana un iesaistīšana, uzdevumu deleģēšana, iedzīvotāju aptauju izmantošana policijas darba plānošanā);
- policijas darbinieku personisko izaugsmi un atbalstu (profesionālais pašvērtējums, stresa menedžments krīzes apstākļos, organizācijas vērtību sistēma).

Semināru gaitā projekta komanda centās izprast iecirkņu darbinieku vēlmes un vajadzības, kā arī iedrošināt turpināt meklēt nepieciešamo informāciju patstāvīgi. Lielākoties semināros gūtās zināšanas tika atzītas par noderīgām tiešajā darbā, kā arī tika izteikti dažādi ierosinājumi par tēmām, kuras turpmāk, organizējot apmācības, būtu vēlams iekļaut programmā. Pēc policijas darbinieku lūguma projekta laikā tika novadīti ne tikai iepriekš plānotie semināri, bet tika veiktas arī papildu aktivitātes, kas bija vērstas uz darbinieku apmācībām un informēšanu (kopā projekta gaitā tika noorganizēti deviņi semināri par dažādām tēmām, no tiem 3 starptautiski).

Galvenie dalībnieku komentāri, atbildot uz jautājumu par vērtīgāko, kas tika iegūts apmeklējot semināru par uz sabiedrību vērsta policijas darba metodēm un Čehijas pieredzi bija šādi:

- kā iegūt partneru uzticību, kopīgi risinot drošības problēmas, un rast pirmo kontaktu;

- problemātisko vietu apzināšana teritorijā;
- preventīvā darba veikšana ne tikai attiecībā uz personu, bet uz notikumu kopumā;
- iestādes sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām, uz kādiem pamatiem un kā to veidot;
- iespēja uzzināt par citās valstīs īstenotajiem prevencijas projektiem un projektu idejām („Stop 24”, „Policijas roka”, „Senioru projekts”, „Tavas ielas policists” u. c.²²);
- iespēja (kas tiek dota arī iecirkņa darbiniekiem) tikties ar *reālā darba* veicējiem citās valstīs un uzzināt par viņu pieredzi klātienē;
- iespēja tikties ar citu reģionu vai iecirkņu policijas darbiniekiem Latvijas mērogā.

Saskarsmes iemaņu jautājumos dalībnieki izteica vēlēšanos šādus seminārus turpināt atkārtoti, īpaši saistībā ar šādām darba jomām:

- daļa darbinieku atzina, ka viņiem trūkst praktiskās saskarsmes iemaņu, dodoties ārpus ierastās policijas vides pie sadarbības partneriem citās institūcijās, un norādīja, ka līdz šim tā nav ierasta prakse. Tas gan bija pārsteigums projekta komandai, jo likās, ka policijas darbiniekam nevajadzētu būt šaubām par savām spējām tieši uzrunāt sabiedrību. Lielajās pilsētās situācija ir sliktāka, jo daudzi policijas darbinieki pat nekad nav bijuši savas apkalpojamās teritorijas pašvaldībā. Ne visi darbinieki ir gatavi iet un uzrunāt iedzīvotājus uz ielas, lielveikalā vai masu pasākuma laikā;
- saskarsmes iemaņas, uzstājoties publiski un kameru priekšā;
- kontakta dibināšana un saskarsmes prasmes darbā ar iedzīvotājiem, kas nav likumpārkāpēji;

- Īpaši tika identificētas *smagās* grupas – psihiski slimie, narkomāni, veci cilvēki, atkārtoti sodītie, vardarbībā cietušie u. c.

Neatkarīgi no piedāvāto apmācību satura bieži vien tika lūgts dot atslēgu visiem gadījumiem, ko diemžēl nav iespējams īstenot. Mācības nevar dot atbildes uz visiem jautājumiem visās situācijās. Te drīzāk jādomā par psihologu dienesta paplašināšanu Valsts policijā. Psihologa konsultācijām būtu jābūt pieejamām katrā iecirknī, jo ikdienas darbā ar iedzīvotājiem rodas aizvien jaunas problēmas, kas ir jārisina gan cietušajiem, gan pašiem policijas darbiniekiem. Daudzi darbinieki izteica vēlēšanos saņemt atgriezenisko saikni un atbalstu no profesionāļu puses, kaut vai pārrunājot radušos situāciju un savu rīcību.

Savu lomu projekta īstenošanas laikā nospēlēja arī politiskie procesi un traģiskie 2011. gada janvāra notikumi, kad Jēkabpilī notika apšaudes starp policijas darbiniekiem.²³ Šie notikumi rosināja izvērtēt Valsts policijas kadru atlases un apmācības jautājumus, kā arī lika pastiprināti pievērst uzmanību ikvienam policijas darbinieka disciplinārajam pārkāpumam. Masu mediju telpā maz izskanēja fakts, ka notikušo tikpat lielā mērā kā sabiedrības pārstāvji, pārdzīvoja arī kolēģi visos Latvijas novados. Īpaša psiholoģiska palīdzība tika piedāvāta tikai konkrēto vienību (Jēkabpils, Tukuma iecirkņa un vienības „Alfa”) policijas darbiniekiem un cietušajiem, bet trūka atbalsta pārējo novadu dienestu darbiniekiem un Valsts policijas dienestam kopumā. Reaģējot uz notikušo, projekta komanda piedāvāja semināru „Saskarsmes iemaņas un profesionālais pašvērtējums”, kura laikā policijas darbiniekiem bija iespēja notikušo pārrunāt ar profesionālu psihologu, kas iespēju robežās deva atbildes uz sasāpējušajiem jautājumiem un iemaņas meklēt iekšējos resursus šādu situāciju pārvarēšanai. Šo notikumu gaismā vēl skaidrāk atklājās, ka atbalsts šādās situācijās trūkst arī vidējā un augstākā līmeņa darbiniekiem, jo no viņiem tiek prasīta gan atbildība, gan spēja notiekošo izskaidrot saviem padotajiem.

Projekta īstenošanas laikā Valsts policijā tika veikta arī

reģionālā reforma. Tās rezultātā tika izveidotas reģionālās pārvaldes (ar 2009. gada 1. septembri darbu uzsāka piecas reģionālās pārvaldes). Talsu rajona policijas pārvalde kļuva par Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu (2. kategorijas) iecirkni. Ilgu laiku strādājošs kolektīvs tika mākslīgi sadalīts nosacīti divās daļās – ar tiešo priekšniecību Liepājā (Operatīvās vadības nodaļa, Satiksmes uzraudzības rota, saimnieciskā dienesta darbinieki u. c.) un tiešo priekšniecību Talsos (iecirķņa inspektori, nepilngadīgo lietu inspektori un kriminālpolicijas inspektori). Minētā reforma bija lielākā atjaunotās Valsts policijas vēsturē, diemžēl tā notika sasteigti un bez pārdomātas pārmaiņu vadības. Līdztekus reģionālajai reformai būtiski tika samazināts arī policijas darbinieku atalgojums un sociālās garantijas. Šo notikumu rezultātā policijas darbinieku uztverē nostiprinājās viedoklis, ka reforma tika veikta tikai tāpēc, lai likumīgi samazinātu darbinieku atalgojumu, nevis uzlabotu policijas darbu. Daudzi jūtas nenovērtēti un neuzklausīti – policijas darbinieki labprāt iesaistītos diskusijās par organizācijas misiju, mērķiem un attīstības vīziju.

Mācības par profesionālo pašvērtējumu tika organizētas gan Talsos, gan Rīgā. Projekta gaitā tika konstatēts, ka Talsu policijas iecirkņa darbinieki jūtas vietējās sabiedrības saprasti un daudz novērtētāki, turklāt viņi jūtas, kā šīs sabiedrības neatņemama daļa. Tas skaidrojams gan ar to, ka mazpilsētās policijas darbinieks ir vairāk integrēts vietējā sabiedrībā, gan arī ar projekta gaitā uzsāktajām aktivitātēm, veicinot savstarpēju dialogu ar vietējiem iedzīvotājiem. Diemžēl Rīgā darbiniekiem jāiegulda daudz lielāka enerģija, lai noorganizētu tikšanos ar dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem, jo lielpilsētās cilvēki sevi mazāk identificē ar konkrētu apkaimi – pārvietošanās pilsētas teritorijā notiek nepārtraukti. Līdz ar to neapmierinātība ar savu sociālo statusu un stresa līmenis augstāks ir lielpilsētu policijas darbiniekiem. Iepriekš teikto labi raksturo darba grupās rakstūtais materiāls.²⁴ Darbinieki atzina, ka viņu pašvērtējumu, emocionālo stabilitāti un zināšanu līmeni nepieciešams uzlabot. Kā pozitīvs aspekts tika norādīta iespēja drošības jautājumu risināšanā vairāk iesaistīt sabiedrību, tādējādi saņemot arī lielāku

uzticēšanos no sabiedrības puses. Tika minētas arī tādas tradicionālas lietas kā likuma aizsardzība, profesijas prestižs un dzīves pieredze. Diemžēl šobrīd Valsts policijas koledžas programmās jautājumi par stresa menedžmentu un pašpalīdzības iemaņām tiek aplūkoti nepietiekami.

Projekta gaitā mācību procesā īpaša uzmanība tika pievērsta policijas darbinieku praktisko iemaņu trenēšanai, izmantojot situāciju izspēli un piemērus no prakses. Lai arī lielākā daļa darbinieku izglītību ir ieguvuši, absolvējot Latvijas Policijas akadēmiju²⁵ un Valsts policijas koledžu, secināts, ka daudzas no policijas darbā nepieciešamajām saskarsmes iemaņām viņi ir ieguvuši, tikai uzsākot reālo darbu Valsts policijā vai iemācījušies no kolēģiem. Diemžēl arī projekta ietvaros piedāvātajos semināros laika trūkuma un apmācāmo policijas darbinieku skaita dēļ tikai daļēji varēja tikt apmierināta dalībnieku interese un vajadzības. Secināms, ka jāparedz regulāras policijas darbinieku apmācības vairāku gadu garumā, atvēlot tam pietiekami daudz laika un resursu. Šobrīd darbinieku apmācību nodrošina Valsts policijas koledža²⁶, taču būtu vēlams piesaistīt arī NVO un neatkarīgos ekspertus, kas varētu sniegt policijas darbiniekiem skatu no malas un palīdzēt rast atbildes uz sasāpējušajiem jautājumiem starpdisciplinārā skatījumā. Īpaši noderīgi tas būtu pašvaldību iecirkņu līmenī, jo daudzi sadarbības partneri labprāt iesaistās policijas apmācības procesā arī bez maksas savu tiešo pienākumu vai atsevišķu projektu ietvaros. Tas ļautu mācību dienas policijas iecirkņos (paredzētas vismaz divas reizes mēnesī) izmantot pilnvērtīgi.

Aktuāls ir ne tikai jautājums par piedāvājamo mācību apjomu, bet arī tādu zinātņu nozaru attīstību kā kriminoloģija, kriminālistika un policijas tiesības mūsdienu izpratnē, jo agrī vai vēlū būs nepieciešami pētniecības projekti un prakses analīze augstākā līmenī; šobrīd neviena Latvijas augstskola to nepiedāvā. Policijas darba efektivitātes uzlabošanai no kvalitātes vadības viedokļa steidzami būtu jāizvērtē arī pašreizējais kriminālprocess, jo dokumentu apjoms un ieguldītais darbs, noformējot nepieciešamos dokumentus, kriminālprocesos ir milzīgs.

Projekta komanda izstrādāja ieteikumus tālākizglītības semināriem. Ja Valsts policija vēlas ieviest uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes savā ikdienas darbā, iespēja apgūt šādus mācību moduļus būtu jānodrošina ikvienam, kas vēlas uzsākt darbu policijā.

1. modulis. Saskarsmes teorija un saskarsmes prasmes, strādājot ar dažādām mērķauditorijām.

- 1.1. Policijas klientu anatomija, kontakta nodibināšana.
- 1.2. Klienti policijas darbā un saskarsmes stratēģijas.
- 1.3. *Grūtie klienti* policijas darbā un saskarsmes stratēģijas.
- 1.4. Aktīvās klausīšanās prasmes; jautājumu uzdošanas prasmes; pirmā palīdzība (komunikācijā) saskarsmē ar cietušo; slikto ziņu paziņošana.
- 1.5. Saskarsme ar sadarbības partneriem.²⁷
- 1.6. Uzstāšanās prasmes; prezentācijas prasmes; publiskā runa.
- 1.7. Mediju treniņš un sadarbība ar medijiem.
- 1.8. Dusmu menedžments un pašpalīdzība.

2. modulis. Problēmu analīze un risināšana policijas darbā: pieejas un metodes.

- 2.1. Problēmas identificēšana, apkopojot policijas rīcībā esošo informāciju un statistiku.
- 2.2. Problēmu risināšanā izmantojamās metodes un pieejas: SARA, problēmu analīzes trijstūris u. c.
- 2.3. Policijas sadarbības partneru iesaistīšana un atbildības deleģēšana.
- 2.4. Atgriezeniskās saiknes nodrošināšana, un sabiedrības informēšana par sasniegtajiem rezultātiem.

3. modulis. Metodes vietējās sabiedrības pārstāvju iesaistīšanai.

- 3.1. Teritorijas profils un iedzīvotāju raksturojums.
- 3.2. Dažādas mērķa grupas – raksturojums un vajadzības; tradicionālie kontaktēšanās veidi; vajadzību apzināšana.
- 3.3. Vietējās sabiedrības līderi un kontakta veidošana.

- 3.4. Multikulturālā pieeja un sadarbība.
- 3.5. Jauno tehnoloģiju un sociālo tīklu izmantošana policijas darbā.

4. modulis. Prevencijas projektu plānošana, ieviešana un izvērtēšana.

- 4.1. Vajadzību noskaidrošana – valstī (ne tikai Valsts policijā) pieejamā statistika, aptaujas datu izmantošana.
- 4.2. Ideju ģenerēšana, partneru piesaistīšana, ideju pārdošana partneriem, finansējuma piesaistīšana.
- 4.3. Projekta rakstīšana.
- 4.4. Projekta ietekmes un rezultātu izvērtēšana.
- 4.5. Projekta ilgtspēja organizācijā vai ārpus tās.

5. modulis. Policijas darba plānošana un pārskatu sniegšana vietējai sabiedrībai.

- 5.1. Valsts policijas prioritāšu noteikšana; plānošanas mehānismi nacionālā un vietējā līmenī.
- 5.2. Ārvalstu pieredze, nosakot policijas darba prioritātes un atskaitoties vietējai sabiedrībai.
- 5.3. Iedzīvotāju un sadarbības partneru vajadzību noskaidrošana – aptaujas, tikšanās, World Cafe u. c. metodes.

- 5.4. Noskaidroto vajadzību izmantošana policijas darba plānošanā.
- 5.5. Mērķu un uzdevumu definēšana (izmērāmi, laikā definēti utt.).
- 5.6. Pārskata par padarīto sniegšana sabiedrībai un partneriem.

6. modulis. Uz sabiedrību vērstu policijas darba filozofija un policijas attīstības tendences pasaulē.

- 6.1. Uz sabiedrību vērstu policijas darba (*Community Policing*) filozofija: mīti un realitāte.
- 6.2. Organizācijas misija un vīzija, ārvalstu pieredze, integrējot uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes.
- 6.3. Uz sabiedrību vērstu policijas darba atšķirība no problēmu risināšanas pieejas.
- 6.4. Policija kā pakalpojuma sniedzējs (biznesa izpratnē); uz klientu vērstu policijas darbu.
- 6.5. Darba vērtēšanas kritēriji mūsdienu policijas dienestā.
- 6.6. Organizācijas darba stila maiņa un labas pārvaldības principi.
- 6.7. Iekšējās komunikācijas nozīme demokrātiska policijas dienesta pastāvēšanā.

²² Vairāk informācijas par šiem projektiem sk. apakšnodaļā „Ārvalstu prakse problēmu analīzes metodes izmantošanā: Čehijas policijas piemērs”.

²³ 2011. gada 25. janvāra rītā Jēkabpilī notika vēl nebijis gadījums Latvijas Valsts policijas vēsturē. Pieci cilvēki, tostarp četri policijas darbinieki, mēģināja aplaupīt spēļu zāli „Fēnikss” un iegūt savā īpašumā iekasēto naudu. Vietējās policijas darbinieki uz ienākošo izsaukumu reaģēja nekavējoties un ieradās notikuma vietā, lai aizturētu aplaupītājus. Apšaudes un aizturēšanas rezultātā bojā gāja viens no Jēkabpils policijas darbiniekiem, kas savus pienākumus pildīja godprātīgi, un vairāki tika ievainoti. Notikušais šokēja policijas darbiniekus un iedzīvotājus visā valstī un izraisīja ļoti daudz diskusiju par dažādiem policijas darba aspektiem, tajā skaitā kontroles un uzraudzības sistēmu, atalgojuma līmeni un profesionālo pašvērtējumu godprātīgo policijas darbinieku vidū.

²⁴ Sk. pielikumu „Mans spēks un mans vājums”.

²⁵ 2009. gada nogalē Latvijas Policijas akadēmija tika likvidēta. Šobrīd policijas zinātņu (piemēram, policijas tiesību, kriminālistikas un operatīvā darba jomā) attīstības jautājums ir neskaidrs, jo neviena Latvijas augstskola šajos jautājumos pagaidām nespecializējas.

²⁶ 2011. gadā Valsts policijas koledža piedāvāja vairākus profesionālās pilnveides kursus: *Valsts policijas darbinieku profesionālā ētika un saskarsme, Psiholoģiskās īpatnības komunikācijā ar psihiski nelīdzsvarotām personām, Valsts policijas darbinieka saskarsmes kultūra un korupcijas riski saskarsmē ar ceļu satiksmes dalībniekiem, Bērnu tiesību aizsardzība, Cietušā pratināšanas psiholoģiskās īpatnības, Valsts policijas darbinieku telefonsarunu komunikācijas īpatnības, Policijas darbinieku rīcība gadījumos, kas saistīti ar vardarbību ģimenē, Personāla vadība un mediju treniņš.*

²⁷ Projekta gaitā secināts, ka policijas darbiniekiem tiek piedāvāta minimāla apmācība darbā ar *grūtajiem klientiem*. Tāpat ļoti maz tiek runāts par sadarbību ar tā saucamajiem *normālajiem cilvēkiem*, kas nav likumpārkāpēji un vēlas sadarboties ar policiju.

4. Apkalpojamo teritoriju raksturojošie lielumi jeb teritorijas profils (iecirkņa pase)

sabiedrību vērstas policijas darba mērķi var raksturot ļoti īsi – problēmu risināšana sadarbībā ar partneriem. Lai šo mērķi sasniegtu, būtiski noskaidrot, kādas ir problēmas un kas ir vai varētu būt policijas partneri to risināšanā.

Lai atvieglotu policijas darbiniekam iepriekš minētās informācijas iegūvi, noderīgs būtu atbalsta instruments, kurā apkopota visa informācija par apkalpojamās teritorijas raksturlielumiem, tās vēsturi un attīstību. Ir krietni vieglāk, ja ir informācijas krātuve, kurā var ieskatīties – nav ikreiz no jauna jāpēta teritorija un jāmeklē iespējamie sadarbības partneri. Plašāka informācija par teritoriju noder arī brīdī, kad reiz identificētā problēma pēc laika parādās atkal. Šādā situācijā ir vērtīgi zināt, kādi risinājumi tika izmantoti iepriekšējā reizē un vai tie ir bijuši pietiekami efektīvi.

Šobrīd šādam atbalsta dokumentam būtu jābūt iecirkņa pasei. Diemžēl, analizējot Valsts policijas iekšējo normatīvo aktu – iecirkņa inspektoru dienesta pienākumu izpildes noteikumus un to pielikumu „Iecirkņa pase”,²⁸ secināms, ka šobrīd iecirkņa pase neveic tai paredzētās funkcijas (neraksturo iecirkņa teritoriju un tajā dzīvojošo sabiedrību). Nav skaidrs, kāpēc informācijas tehnoloģiju laikmetā šāds dokuments jāaizpilda ar roku. Šobrīd – laikā, kad informācija un sabiedrība mainās ļoti strauji, – iecirkņa pasē ierakstīto informāciju kvalitatīvi atjaunot

vai papildināt un nodot kolēģim iecirkņa inspektora maiņas gadījumā faktiski nav iespējams.

Pašreizējā iecirkņa pasē iekļaujamā informācija veido teritorijā esošo iestāžu, uzņēmumu, tirdzniecības objektu, auto stāvvietu u. tml. uzskaiti, taču neraksturo vietējo sabiedrību – tās vecumu, nodarbinātību, ienākumu līmeni, drošības izjūtu, problēmas, aktivitāti, iesaistoties sabiedriskajā dzīvē u. tml. Iecirkņa pase tikai uzskaita personas, kas potenciāli apdraud drošību – noziedzības, izvirtības u. tml. perēkļu uzturētāji, medību kolektīvi un meklējamās personas. Policija šķietami definējusi vietējo sabiedrību, skatoties uz to caur institūciju un likumpārkāpēju prizmu. Taču sabiedrības normālā daļa un to raksturojošie lielumi paliek ārpus policijas redzesloka. Sagaidot sabiedrības atbalstu un cenšoties iesaistīt tās locekļus sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, būtu tikai normāli noskaidrot, kas ir tie cilvēki, kuri apkalpojamajā teritorijā pašvaldībai maksā nodokļus un ir likumpaklausīgi, kādas ir viņu stiprās puses un ar kādām problēmām tie saskaras.

Projekta komanda uzskata, ka iecirkņa pases saturu jāpārskata un jāpapildina ar plašāku informāciju par apkalpojamās teritorijas sabiedrību, tāpat jānodrošina, ka iecirkņa pases tiek aizpildītas un uzglabātas elektroniskā formātā. Projekta gaitā tika apkopota informācija, kuru, uzlabojot un izstrādājot iecirkņa pases jauno formu, būtu vēlams iekļaut.

1. Informācija par vietējiem iedzīvotājiem

Vietējās teritorijas iespējamās drošības un sociālās problēmas var paredzēt, analizējot vietējos iedzīvotājus raksturojošos lielumus. Apkopotā informācija var noderēt arī, plānojot un organizējot dažādus preventijas projektus.

Par apkalpojamās teritorijas iedzīvotājiem jānoskaidro un jāsystematizē, piemēram, šāda informācija:

- 1) iedzīvotāju sadalījums pēc vecuma, dzimuma, tautības;
- 2) iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējo 3 – 5 gadu laikā;
- 3) vidējais ienākumu līmenis māsaimniecībā;
- 4) bezpajumtnieki un to pulcēšanās vietas;
- 5) maznodrošināto skaits (% pret kopējo iedzīvotāju skaitu);
- 6) vai notiek iedzīvotāju masveida iebraukšana/

izbraukšana no teritorijas (piemēram, kādos konkrētos mēnešos, vai arī lai strādātu kādā no teritorijas uzņēmumiem);

- 7) nodarbināto skaits pa sektoriem;
- 8) bezdarbnieku skaita izmaiņas pēdējos 3 – 5 gados (ik mēnesi);
- 9) ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējos 5 gados.

Māsaimniecību raksturojums:

- 1) privātmāju, daudzdzīvokļu namu u. tml. skaits;
- 2) māsaimniecību tipu tirgus vērtība;
- 3) nepabeigto celtnu skaits, tips, lielums, atrašanās vieta.

Citi raksturojoši lielumi: piešķirtās balvas (piemēram, sakoptākais ciemats, iela, pagalms u. tml.) u. c.

2. Teritorijā esošās NVO un aktīvi sabiedrības pārstāvji

To, kādas ir vietējās problēmas un cik viegli vai grūti tās ir atrisināmas, lielā mērā nosaka vietējā sabiedrība. Uz sabiedrību vērsta policijas darba pētnieki secinājuši, ka stipra sabiedrība ir priekšnoteikums stipram uz sabiedrību vērstam policijas darbam.²⁹ Stipru un saliedētu sabiedrību raksturo: zema iedzīvotāju mainība, cilvēku vēlme savstarpēji draudzēties (kaimiņu *tīklošanās*), iesaistīšanās brīvprātīgās aktivitātēs (talkas, sporta svētki, ziedojumu vākšana, rūpes par veciem cilvēkiem, koordinēta nepilngadīgo pieskatīšana u. c.), aktīvas NVO u. c.

Lai pilnībā raksturotu vietējo sabiedrību, iecirkņa pase jāpapildina ar informāciju par teritorijā esošajām NVO un vietējās sabiedrības līderiem. Šī informācija sniedz

priekšstatu, cik lielā mērā vietējā sabiedrība ir gatava pati apvienoties un organizēties dažādu problēmu risināšanai. Jo aktīvāka vietējā sabiedrība, jo policijai vieglāk īstenot uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes, jo aktīvai vietējai sabiedrībai rūp arī apkaimes drošības jautājumi.

Iecirkņa pasē papildus jāiekļauj šāda informācija:

- 1) esošās NVO un to darbības jomas;
- 2) vietējās sabiedrības līderi;
- 3) nozīmīgas akcijas, projekti;
- 4) policijas un vietējās sabiedrības sadarbības iniciatīvas;
- 5) konsultatīvās padomes, kurās piedalās arī NVO vai sabiedrības pārstāvji (piemēram, pašvaldībās).

3. Sabiedrības viedoklis par drošības jautājumiem

Sabiedrības izpratne par apkaimes drošības problēmām nereti atšķiras no policijas oficiālās statistikas. Ja policija tiešām vēlas risināt problēmas, kas uztrauc vietējos iedzīvotājus, tai ir jānoskaidro sabiedrības viedoklis.

Iecirkņa pasē papildus jāiekļauj šāda informācija:

- 1) veiktās iedzīvotāju aptaujas un to rezultāti;
- 2) iedzīvotāju uzticība policijai un citām valsts/pašvaldību institūcijām;
- 3) noskaidrotās iedzīvotāju vajadzības, kas skar sabiedrisko kārtību un drošību;
- 4) vietējo iedzīvotāju bailes un nedrošība par dažādām vietām, piemēram, bezpajumtnieku pulcēšanās vietas, tumšas ielas u. tml.

4. Kontakta uzturēšana ar vietējo sabiedrību

Uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes kā vienīgo iespēju tikt ar sabiedrību vairs neparedz tikai apmeklētāju pieņemšanu kabinetos. Jāapzinās, ka šobrīd maz ir tādu cilvēku, kas apmeklēs iecirkni, lai sniegtu informāciju vai pārdomas par kādiem drošības jautājumiem. Policijai ir jābūt tai, kas iet pie sabiedrības.

Kā uzturēt kontaktus ar sabiedrību – vienota modeļa nav, tas ir radošs process.

Analizējot iecirkņa teritoriju, būtu lietderīgi paredzēt vietas, kurās var tikt organizētas tikšanās ar iedzīvotājiem (piemēram, aptauju veikšanai, atskaitei par darbu, izglītošanai u. tml.). Talsu pilotprojekta pieredze rāda, ka veiksmīgas vietas ir lielveikals, gadatirgus, iedzīvotāju forums u. c. Iecirkņa pasē jāatzīmē galvenie pasākumi un to norises laiks (piemēram, jūlijā pilsētas svētki, augustā gadatirgus, pavasarī – aptaujas datu paziņošana pašvaldības aktu zālē u. tml.).

5. Iecirkņa inspektoru darba plāns un atskaitīšanās vietējai sabiedrībai

Vietējie iedzīvotāji un viņu identificētās drošības problēmas lielā mērā nosaka iecirkņa inspektora ikdienas darbu. Aktualitātes tiek noskaidrotas ar aptauju palīdzību vai tiekoties ar iedzīvotājiem. Lai iedzīvotāji zinātu, kā tiek izmantota no viņiem iegūtā informācija, apkalpojamās teritorijas inspektoriem ir jāsaprot policijas darba plāns, kurā īsā un konkrētā veidā ir uzskaitītas 3 – 5 vietējās teritorijas problēmas, tās risināšanas veidi un sadarbības partneri.

To, ka problēma ir atrisināta, iedzīvotāji visbiežāk uzzina brīdī, kad tā tiek novērsta, piemēram, tiek sakopta kāda nedrošā vieta, ierīkojot tur apgaismojumu un izcērtot

krūmus. Taču periodiski būtu vēlams sabiedrībai sniegt īsu kopsavilkumu (pārskatu) par policijas padarīto, jo tādējādi tiek uzlabotas policijas un sabiedrības savstarpējās attiecības, tiek uzlabota policijas reputācija un nostiprināta sabiedrības vēlme sadarboties.

Iecirkņa pasē būtu jānosaka, cik bieži šādi plāni jāsaprot un kāds ir atskaites periods. Talsu pilotprojekta ietvaros pirmais plāns tika sagatavots 3 gadiem, atskaite – reizi gadā. Ārvalstu prakse ir atšķirīga – ir valstis, kurās plāni tiek gatavoti reizi gadā, savukārt atskaitīšanās tiek organizēta uzreiz pēc konkrētās problēmas atrisināšanas.

6. Identificēto problēmu risinājumi

Iecirkņa pasei jāapkopo ne vien sabiedrības un pašas policijas identificētās drošības problēmas, bet arī to risinājumi. Tas atvieglotu iecirkņa inspektoru darbu, gatavojot atskaites un pārskatus, kā arī ļautu ērti uzraudzīt problēmu dinamiku, atkārtēšanos u. tml.³⁰

Ir valstis, kurās drošības problēmas, cilvēki vai nedrošās vietas tiek iekļautas ne tikai apkalpojamās teritorijas profilos, bet skatītas (attēlotas) arī ģeogrāfiskā griezumā.³¹

Šobrīd lielāko iecirkņa inspektoru darba apjomu (sevišķi lielpilsētās) veido darbs ar kriminālprocesiem. Uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes pieprasa citu darba plānošanu. Izstrādājot iecirkņa pasei jaunu formu un iekļaujot tajā jaunu saturu, jāpārdomā arī jautājums par laika sadali starp darbu ar sabiedrību un darbu ar

papīriem un jānodrošina regulāra iecirkņa pasē iekļautās informācijas atjaunošana.

Darba plānošanas procesā policijas darbinieki saskaras arī ar aktuālo statistikas datu trūkumu. Trūkst labi koordinētas starpinstītūciju sadarbības, policijai nav pieejami ne statistikas dati par konkrēto teritoriālo vienību iedzīvotāju raksturlielumiem, ne analīze par konkrētām apdzīvotajām vietām un mazākām teritoriālajām vienībām. Grūtības minēto datu ieguvē apliecina, ka daudzas institūcijas neveido, neapkopo un, plānojot un analizējot savu darbu, neizmanto statistiskos rādītājus. Projekta ietvaros šī problēma netika risināta, taču projekta komanda uzskata, ka Valsts policijai, kļūstot par ekspertu problēmu risinājumu koordinēšanā, būtu jārosina atbildīgo iestāžu pārstāvju diskusija, aktualizējot statistikas datu nozīmi ikdienas darbā.

²⁸ Apstiprināti 2010. gada 17. decembrī.

²⁹ Bunar N. *Strong communities for strong community policing*. CEPOL course 2/2011.

³⁰ Plašāk sk. *Noziedzības analīze 60 soļos* / Ronalds V. Klarks, Džons E. Eks ; [tulkojums, Aiga Veckalne]. Rīga : Valsts policija, 2011. (Pieejams: http://www.vp.gov.lv/faili/sadalas/noziedzibas_analize_60_solos_gramata.pdf)

³¹ Nīderlandē kopš 2010. – 2011. gada darbojas *Prominent* sistēma – policijas un sabiedrības identificēto (un arī atrisināto) problēmu (un problēmciļvēku) attēlojums kartē.

5. Iedzīvotāju vēlmju noskaidrošana: veidi un metodes

5.1. Iedzīvotāju aptaujas: policijas darba novērtēšana un iedzīvotāju vajadzību noskaidrošana

Uz sabiedrību vērsta policijas darba pamats ir ne vien problēmu risināšana, sadarbojoties ar partneriem, bet arī sabiedrības viedokļa noskaidrošana. Projekta komandas viena no biežāk dzirdētajām replikām par uz sabiedrību vērstu policijas darbu ir: „Kam gan citam vēl policija strādā, ja ne sabiedrībai!” Šim apgalvojumam varētu piekrist, taču jānorāda, ka šobrīd Valsts policija ikdienas darba plānošanā iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanu neapraktizē. Bet kā gan var strādāt sabiedrībai, nezinot tās vajadzības un nesaprotot, vai sabiedrības viedoklis par policijas darbu ir vērtība policijas darbinieku un policijas vadības acīs? Modernu policijas spēku raksturo policijas darba vērtēšanas kritēriji, kur līdzās statistikas datiem par atklātajiem noziedzīgajiem nodarījumiem vienlīdz būtisks ir arī sabiedrības vērtējums.

Pārsvārā policijas darba vērtēšanā tiek izmantoti divi aptauju veidi, kas atšķiras pēc mērķa grupām:

- 1) **kopējā sabiedrībā valdošā viedokļa noskaidrošana** gan par uzticēšanos policijai, gan citiem vispārīgiem jautājumiem – pieejamību, informāciju, drošības sajūtu u. c. Veicot šīs aptaujas, netiek ņemts vērā fakts, vai cilvēkam ir bijusi reāla saskarsme ar policiju. Policijas mērķis ir gūt pozitīvas atsauksmes arī no tiem cilvēkiem, kas ar policiju tiešā saskarsmē nav nonākuši, bet uzzina par tās darbu masu medijos, no draugiem, paziņām u. tml.
- 2) **policijas klientu jeb to cilvēku viedokļa noskaidrošana**, kuri ir bijuši reālā saskarsmē ar policiju, sniedzot informāciju, ziņojot par likumpārkāpumu u. tml. Nozīmīgākie policijas klienti ir cietušās personas.

Tieši viņu vērtējums atspoguļo policijas darba kvalitāti visos aspektos – gan nozieguma vietā, gan izmeklēšanas procesā, gan atgriezeniskās saites par izmeklēšanas gaitu nodrošināšanā, gan palīdzības nodrošināšanā vai piedāvāšanā laikā, kad cietušajam nepieciešams psiholoģisks, medicīniskais vai juridiskais atbalsts. Multikulturālās sabiedrībās arvien būtiskāks kļūst to sabiedrības pārstāvju vērtējums, kas savas etniskās piederības vai ādas krāsas dēļ potenciāli tiek diskriminēti, piemēram, Lielbritānijas policijā atsevišķi tiek analizēts afrikāņu viedoklis.

Parasti aptaujas (neatkarīgi no veida) pēc policijas pasūtījuma veic socioloģisko pētījumu firmas.

Līdztekus policijas darba novērtējumam svarīgi noskaidrot arī apkalpojamo teritoriju iedzīvotāju drošības izjūtas līmeni, drošības problēmas un nedrošās vietas. To var izdarīt, izmantojot ļoti dažādas metodes – izplatot aptaujas, intervējot iedzīvotājus, organizējot diskusijas vai tikšanās ar iedzīvotājiem u. c. Nav sliktu vai labu veidu, kā noskaidrot vietējo iedzīvotāju viedokli, būtiski ir noskaidrot visu iedzīvotāju grupu viedokli. Visvieglāk var noskaidrot pensionāru, sieviešu (īpaši mājāsaimnieču) un jauniešu viedokli. Grūtāk ir iesaistīt cilvēkus ekonomiski aktīvā vecumā un tos, kas nelabprāt kontaktējas ar policiju, piemēram, romus, vai arī tos, kas vietējā teritorijā tikai nakšņo, bet strādā citur.

Pirms tiek sākta sabiedrības viedokļa apzināšana, jānoskaidro, kādas iedzīvotāju grupas dzīvo teritorijā, kur tās pulcējas un kur tās visērtāk var sasniegt, kas ir grupu līderi, caur kuriem sasniedzams vairums grupas dalībnieku (būtu labi, ja uz visiem šiem jautājumiem atbildes būtu atrodamas iecirkņa pasē).

5.1.1. Aptaujas par Valsts policijas darba novērtējumu pilotprojekta ietvaros

Pilotprojekta ietvaros reizi gadā (kopumā trīs reizes) visā Latvijā tika organizētas aptaujas sabiedrības viedokļa noskaidrošanai. Tās īstenoja profesionālas socioloģisko pētījumu firmas, kas tika izvēlētas iepirkuma procedūrās. Aptauju veikšanai tika izmantotas gan telefonintervijas, gan tiešās intervijas (aptaujājot iedzīvotājus to dzīvesvietās). Intervēti tika cilvēki vecumā no 18 līdz 74 gadiem. Respondenti tika izvēlēti pēc nejaušības principa, saskarsmē ar policiju bija nonākuši 38–60 % iedzīvotāju. Aptaujas tika strukturētas tā, lai tiktu noskaidrots iedzīvotāju viedoklis par policijas darbu gan Latvijā kopumā, gan tieši pilotvietās. Tas ļāva novērtēt arī projekta ietekmi un konstatēt, kā tas iespaidojis iedzīvotāju viedokļa maiņu pilotvietās.

Aptaujā tika noskaidrotas atbildes uz šādiem jautājumiem: *Cik lielā mērā Jūs uzticaties Valsts policijai? Kādi ir galvenie iemesli, kāpēc neuzticaties? Cik informēti par Valsts policijas darbu kopumā Jūs jūtaties? Vai Jūs būtu gatavs iesaistīties sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanā savā dzīvesvietā? Vai Jūs pazīstat Valsts policijas iecirkņa inspektoru, kura iecirknī atrodas Jūsu dzīvesvieta – zināt vārdu, pazīstat pēc izskata? Cik droši vai nedroši Jūs jūtaties uz ielas savas dzīvesvietas tuvumā diennakts tumšajā laikā? Vai Jūsu dzīvesvietā ir kādas sabiedriskās kārtības vai drošības problēmas, kurām policijai būtu jāpievērš lielāka uzmanība?* u. c.

Projekta norises pilotvietās respondenti papildus tika lūgti novērtēt šādus apgalvojumus: *Ikvienam iedzīvotājam pašam aktīvi jāiesaistās savas dzīvesvietas drošības problēmu risināšanā. Savā dzīvesvietā es jūtos droši. Policija manā dzīvesvietā ir viegli sasniedzama un pieejama. Manā dzīvesvietā policija ir labi informēta par drošības problēmām, kas uztrauc vietējos iedzīvotājus. Manā dzīvesvietā policija iesaista iedzīvotājus dažādu drošības problēmu risināšanā. Manā dzīvesvietā policija sekmīgi risina tās drošības problēmas, kas uztrauc vietējos iedzīvotājus. Ja vien tas iespējams, es izvairos vērsties policijā.*

Apkopojot aptauju rezultātus, tika kliedēti divi mīti. Pirmkārt, mīts, ka policijai ir zems prestižs un tai neuzticas. Aptauju rezultāti apliecina pretējo – policija bauda samērā lielu sabiedrības uzticēšanos, turklāt uzticamības līmenim ir tendence paaugstināties. Uzticamību Valsts policijai 2009. gadā izteica 65 % iedzīvotāju, 2010. gadā jau 68 %, bet 2011. gadā 69 %. Pēdējos gados uzticība policijai ir ievērojami palielinājusies, jo, piemēram, 2007. gadā vien 45 % iedzīvotāju pauda atbalstu VP.

Otrais mīts, kas ir īpaši populārs policijas darbinieku vidū, ir tāds, ka sabiedrība nevēlas sadarboties ar policiju. 2010. gada aptaujā 52 % iedzīvotāju norādījuši, ka ir gatavi sadarboties, iesaistoties sabiedriskās kārtības uzturēšanā. Tāpat 79 % iedzīvotāju uzskata, ka pašam jāiesaistās drošības problēmu risināšanā. 67 % iedzīvotāju apgalvo, ka policija ir tā, kas neiesaista sabiedrību.

Augstajam uzticības līmenim iespējami vairāki skaidrojumi, tostarp – sabiedrība vēlas kādam uzticēties; meklējot drošības punktu ārpus sevis, drošības garantu tā radusi Valsts policijā („Kādam ir jāuzticas!”, „Kam citam, lai uzticas, ja ne policijai!”). Daudzos lauku rajonos policija ir vienīgā institūcija, kas vēl darbojas, jo citi sociālie centri ir likvidēti (skolas, vietējās slimnīcas, pasta nodaļas, mazie veikali u. tml.). 2011. gada iedzīvotāju aptauja parādīja, ka arī Jēkabpils traģiskie notikumi nav atstājuši negatīvu ietekmi uz kopējo policijas darba vērtējumu.

Analizējot aptaujas, secināms, ka sabiedrības viedoklis un izjūtas par Valsts policijas darbu tomēr ir pretrunīgas. Piemēram, 2009. gadā sabiedrība uzrādījusi salīdzinoši augstu uzticamības un apmierinātības līmeni (65 %), taču uzmanība jāpievērš faktam, ka 57 % iedzīvotāju labprāt izvairītos vērsties policijā un 56 % jūtas neinformēti par policijas darbu.

Salīdzinot iegūtos datus par situāciju valstī un novados, redzams, ka novados iedzīvotāji jūtas vairāk informēti par policijas darbu un darba rezultātiem, arī uzticības

līmenis policijai ir augstāks (68 % – 73 %). Īpaši augsti rādītāji 2011. gadā bija Zemgalē un Latgalē (74 %), kā arī Kurzemē (73 %).

Iedzīvotāji, kas jūtas vairāk informēti par policijas darbu, izrāda lielāku vēlmi sadarboties ar policiju. Savukārt iedzīvotāji, kas neuzticas policijai un jūtas neinformēti izrāda mazāku vēlēšanos iesaistīties sabiedriskās kārtības problēmu risināšanā un sadarboties ar policiju.

Aptaujās iedzīvotāji snieguši arī savus ieteikumus Valsts policijas darba organizācijas uzlabošanai. 2010. gadā kā viena no būtiskākajām lietām tiek minēta darba algas

paaugstināšana ierindas policijas darbiniekiem, tāpat tiek minēta darbinieku skaita palielināšana un korupcijas izskaušana, attieksmes maiņa pret iedzīvotājiem un laipnība, ātrāka reaģēšana uz sūdzībām un izsaukumiem. Sabiedrība sagaida no policijas arī preventīvo darbu un vēl aktīvāku sabiedrības informēšanu par policijas darbu. Arī 2011. gadā kā aktuālākā vajadzība norādīta nepieciešamība uzlabot iekšējo darba organizāciju, attieksmi pret iedzīvotājiem, uzlabot sabiedrības informēšanu un sadarbību ar iedzīvotājiem, kā arī īstenot preventīvās aktivitātes.

5.1.2. Valsts policijas klientu aptauja

Valsts policijas pieredzē ir izcils piemērs, kā policijas klientu, kuri nonākuši reālā saskarsmē ar policiju, viedokli var noskaidrot, izmantojot organizācijas iekšējos resursus un sadarbības partneru atbalstu. 2009. gada nogalē, izmantojot sociālā medija atbalstu, elektroniski tika veikta policijas klientu aptauja „Valsts policijas darba kvalitātes novērtējums”.³² Tā bija pirmā aptauja Valsts policijas vēsturē, kurā policijas darbs vērtēts caur pakalpojuma sniegšanas prizmu un kas sniegusi atbildi uz policijas iekšienē daudz diskutētajiem jautājumiem – vai policija nodrošina pakalpojumu un kā mērit tā kvalitāti. Aptaujas rezultāti uzskatāmi pierāda, ka policijas darba kvalitāte tieši ietekmē sabiedrības vērtējumu.

Diskusijas par pakalpojuma kvalitāti ir aktuālas ne vien policijā, bet arī citās tiesībsargājošajās iestādēs, piemēram, tiesās. Visbiežāk dzirdams arguments, ka ne policija, ne tiesa (ne arī citas tiesībsargājošās iestādes) nenodarbojas ar biznesu, tāpēc šo iestāžu darbs nevar tikt uzskatīts par pakalpojumu.

Valsts policijas iedzīvotājiem sniegtais pakalpojums ir drošības izjūtas nodrošināšana. Lai arī tas, iespējams, šķiet plašs un pat abstrakts definējums ikdienas darbam, tā nav. Drošības izjūta sabiedrībā tiek nodrošināta caur individuāliem gadījumiem, kad jebkurš policijas darbinieks nonāk saskarsmē ar kādu no sabiedrības pārstāvjiem (cietušais notikuma vietā, autovadītājs uz ceļa, cilvēks, kas zvina policijai, lai sniegtu informāciju u. c.). Nīderlandē, piemēram, šobrīd policijas pakalpojums definēts kā sabiedrības dzīves kvalitātes palielināšana, jo drošības izjūta ir viens no dzīves kvalitātes pamatfaktoriem.

Dažādos saskarsmes veidus starp policiju un sabiedrības pārstāvjiem var iedalīt noteiktās grupās. Var izdalīt arī saskarsmes līmeņus, kuriem savukārt iespējams noteikt mērāmos kritērijus. Tādējādi var tikt noskaidrota noteikta saskarsmes aspekta ietekme gan uz klientu grupu, gan Valsts policijas tēlu kopumā.

Aptaujas „Valsts policijas darba kvalitātes novērtējums” izstrādē tik izmantota anglosakšu valstu policijas dienestu pieredze iedzīvotāju aptauju veikšanā. Analizējot iedzīvotāju un policijas saskarsmes posmus, tika izdalītas četras klientu pamatgrupas:

- cilvēki, kas vēršas policijā pēc palīdzības;
- cilvēki, kas policijai sniedz informāciju;
- cilvēki, kas cietuši ceļu satiksmes negadījumos;
- gadījumi, kad policijas darbinieki vēršas pie iedzīvotāja.

Saskarsmi starp Valsts policiju un tās klientiem var iedalīt šādi:

1. Policijas pieejamība:
 - a) iespēja sazināties ar policiju;
 - b) policijas reaģēšanas ātrums uz saņemto pieteikumu.
2. Tūlītējās darbības:
 - a) policijas darbības, saņemot informāciju;
 - b) darbības notikuma vietā.
3. Atgriezeniskā saite (informācijas sniegšana par saņemtās informācijas izmantošanu un/vai procesa gaitā veiktajām darbībām).
4. Saskarsmes kultūra (policijas darbinieku attieksme).
5. Pieredze kopumā (policijas klienta kopējais priekšstats par kontaktu kopumā).

Aptaujas rezultāti, pirmkārt, parādīja, ka policijas pakalpojums ir gan definējams, gan izmērāms. Otrkārt, atklāja precīzu saikni starp policijas darbībām un klientu vēlmi atkārtoti vērsties policijā. Tieši vēlme atkārtoti vērsties policijā varētu būt sabiedrības drošības sajūtas līmeņa rādītājs, jo parāda, vai cilvēkam, nonākot apdraudējuma situācijā, ir ticība tam, ka par viņa drošību kāds parūpēsies un ka ir vērts vērsties policijā.

Saskaņā ar aptaujas datiem, ja cilvēku policijā atrunā no iesnieguma rakstīšanas, tad atkārtoti vērsties policijā ir gatavi vien 15,9 % iedzīvotāju; taču, ja iesniegums

tiek pieņemts – policijā atkārtoti griezīsies 53,2 % iedzīvotāju.

Policijas darbinieku saskarsmes kultūrai ir vēl lielāka ietekme uz iedzīvotāju vēlmi vērsties policijā – 70 % iedzīvotāju ir gatavi vērsties policijā atkārtoti, ja pirmajā reizē kontaktējoties piedzīvojuši pozitīvu saskarsmi,

savukārt, ja pieredze bijusi negatīva, atkārtoti pēc palīdzības policijā vērstos vien 10 %.

No atgriezeniskās saites saņemšanas lielā mērā atkarīga klienta apmierinātība ar policijas darbu kopumā. 52,6 %, kuri saņēmuši informāciju par lietas gaitu ir apmierināti ar policijas darbu, pat, ja lieta netiek atklāta.³³

³² Aptauju izstrādāja (ideja, uzbūve, datu analīze) Andis Rinkevics (tobrīd viņš bija VP priekšnieka V. Voina palīgs), un tā bez maksas tika reklamēta sociālajā portālā www.draugiem.lv. Tas ir izcils piemērs VP un partneru sadarbībai (sadarbības partnera ieguldījums bija atvēlēta reklāmas telpa aptuveni Ls 15 000 apmērā).

³³ Rinkevics A. *Policija kā pakalpojuma sniedzēja – VP darba kvalitātes izvērtējums*. (Lekcija nolasīta 2010. gada 21. martā Talsu iecirknī.)

5.1.3. Aptaujas iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanai pilotvietās

Policijas darba plānošanā svarīgi izmantot aptaujas, ar kuru palīdzību tiek noskaidrots gan sabiedrības viedoklis kopumā, gan dažādu policijas klientu vērtējums par policijas darbu. Tikpat būtiskas ir aptaujas, kurās apzinātas konkrētās apkalpojamās teritorijas iedzīvotāju vajadzības drošības problēmu kontekstā. Valsts policijā līdz šim nav izveidojusies prakse policijas darba plānošanas procesā iecirkņu līmenī ņemt vērā arī vietējo iedzīvotāju viedokli un vajadzības apkalpojamās teritorijas drošības uzlabošanā. Kaut arī tiek aizstāvēts viedoklis, ka policija strādā cilvēkam, policijas darbinieki reti vai nemaz neuzrunā vietējos iedzīvotājus, mēģinot noskaidrot, cik droši viņi jūtas apkaimē, kurā dzīvo.

Policijas darbinieku personīgi veiktās aptaujas, kurās tiek noskaidrotas iedzīvotāju vajadzības, ir viens no veidiem, kas ļauj policijas darbu orientēt uz vietējo iedzīvotāju vajadzībām un drošības izjūtas līmeņa celšanu. Aptaujas īstenošanas process liek policijas darbiniekiem iznākt no kabinetiem ielās un iepazīt tos cilvēkus, kuriem viņi strādā. Veicot aptaujas, ir iespēja dibināt kontaktus ar iespējamajiem sadarbības partneriem arī citās institūcijās. Bieži vien, aptaujājot iedzīvotājus, policisti iepazīstas ar sabiedrības normālo daļu, jo, šķetinot kriminālprocesus, saskarsme pārsvarā noris ar problemātiskajiem policijas klientiem.

Projekta laikā policijas darbinieki paši veica aptaujas šādos iecirkņos: Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirknī (2009. gada nogalē), Kurzemes reģiona pārvaldes Saldus iecirknī (2011. gada vasarā), Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirknī (2011. gada vasarā), Rīgas Kurzemes iecirknī (2011. gada pavasarī).

Interesanti, ka iedzīvotāju aptaujās minētās drošības problēmas ne vienmēr ir policijas atbildības joma. Drošība ir starpinstitūciju atbildība – jāiegulda kopīgas pūles, lai uzlabotu drošību teritorijā, kurā dzīvojam un strādājam.

Pirmā Talsu iecirknī īstenotā aptauja (2009. gada nogalē) uzrādīja, ka no iedzīvotāju nosauktajām 6 aktuālajām

drošības problēmām, tikai divu novēršana ir tieša Valsts policijas atbildība. Atšķirīgs bija arī iedzīvotāju un Valsts policijas viedoklis par prioritārajām jomām, piemēram, zādzību samazināšanu, kuru Valsts policija, balstoties uz savu statistiku, noteikusi kā prioritāti, iedzīvotāji pēc nozīmīguma minējuši vien sestajā vietā. Kopumā Talsu iecirkņa apkalpojamajā teritorijā tika minētas šādas drošības problēmas (sakārtotas pēc nozīmīguma):

- apgaismojuma neesamība vai nepietiekams apgaismojums;
- jauniešu kompānijas;
- alkohola reibumā esošas personas;
- ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšana;
- klaiņojoši dzīvnieki;
- zādzības.

Līdztekus konkrētu drošības problēmu noskaidrošanai, aptaujas sniedz iespēju apzināt tās vietas apkalpojamajā teritorijā, kuras iedzīvotājos vairo nedrošības izjūtu. Bieži vien uzrādītās nedrošās vietas līdz tam nav bijušas policijas redzeslokā. Taču iedzīvotāji tās vērtē pēc saviem drošības kritērijiem. Piemēram, Talsu pilsētā kā nedrošā vieta tika norādīts tunelis, caur kuru iedzīvotāji šķērso Dundagas ielu. Tunelis tika atzīts par nedrošu ne jau tāpēc, ka tajā būtu pastrādāti noziedzīgi nodarījumi, bet gan tāpēc, ka tas bija neapgaismots, applūda lietus laikā, tajā regulāri kāds atļāvās nokārtot dabiskās vajadzības un tas vienkārši bija neomulīgs. Policijai, pašvaldībai, Talsu novada Bērnu un jauniešu centram, Talsu Mākslas skolai un vietējiem iedzīvotājiem sadarbojoties, tunelis tika labiekārtots – tuneli tika uzstādīta grīda, apgleznotas sienas, labiekārtota apkārtnē un ierīkots apgaismojums. Kopīgiem spēkiem sakārtojot vietu, iedzīvotājos tika veicināta līdzatbildība par šīs vietas turpmāko uzturēšanu kārtībā.

Vēl aptaujās kā nedrošas bija minētas šādas vietas: neapgaismoti stāvlaukumi, pieturvietas, brauktuvju šķērsošana, veikali, pie kuriem lieto alkoholu u. tml.

Jau pēc pirmā projekta īstenošanas gada, aptaujājot iedzīvotājus par policijas darbu, Talsu iecirkņa darba

vērtējums bija uzlabojies: par 11 % vairāk iedzīvotāju uzskatīja, ka viņu dzīvesvietā policija sekmīgi nodrošina kārtību un drošību; par 13 % vairāk iedzīvotāju uzskatīja, ka viņu dzīvesvietā policija ir labi informēta par problēmām, kas satrauc vietējos iedzīvotājus; savukārt to iedzīvotāju skaits, kas uzskatīja, ka viņu dzīvesvietā policija iesaista iedzīvotājus drošības jautājumu risināšanā, bija palielinājies par 8 %. Projekta komanda uzskata, ka šos uzlabojumus lielā mērā sekmēja tas, ka

tika noskaidrots iedzīvotāju viedoklis, darba plānošanas procesā tika izmantoti aptaujas dati un iedzīvotāju norādītās problēmas tika risinātas.³⁴

Projekta komanda ir izveidojusi metodisko materiālu „Jautājumi pirms aptaujas” (par aptauju veikšanu drošības problēmu noskaidrošanai), tas atrodams grāmatas pielikumā.

³⁴ Ar visu trīs gadu aptauju salīdzinošajiem rezultātiem var iepazīties pielikumā „Policijas darba vērtējums Talsu iecirknī 2009. – 2011. gadā”.

5.2. Čehijas policijas pieredze iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanā

Čehijas policija ir izmantojusi dažādus veidus, lai apkopotu atsauksmes par dažādu policijas vienību darbu kārtības uzturēšanā pēdējo gadu laikā. Daļa iegūtās informācijas ir kalpojusi par pamatu Čehijas Republikas Iekšlietu ministrijas Noziedzības profilakses grantu programmas pieteikumam, daļa ir bijusi informācijas avots par sabiedrības apmierinātību ar policijas darbu, attieksmi pret policiju vai prasībām tai.

Čehijas pieredze rāda, ka aptaujas var izmantot ne tikai, lai iegūtu kādu informāciju, bet arī lai informētu sabiedrību par izmaiņām, kas skar policijas darba izpratni, un definētu policijas nozīmi sabiedrībā no jauna; tādējādi sabiedrība apzinās, ka policijas un iedzīvotāju ciešāka sadarbība ir abpusējs ieguvums.

Pirms uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanas Čehijas policijā galvenā problēma, veicot aptaujas, bija tā, ka dati tika vākti tikai zināšanai, nevis rīcībai, pamatojoties uz secinājumiem. Šādu situāciju sekmēja gan fakts, ka policija neplānoja izmantot aptaujas rezultātus darba plānošanā, gan tas, ka statistikas dati bieži vien nedeķa darbībām pietiekami spēcīgu pamatojumu (kādu policija bija cerējusi saņemt). Vēl jāpiemin, ka policisti bieži vien neuzticas statistikai, jo

no savas un vadītāju prakses viņi labi zina, ka tā ne vienmēr ir uzticības vērtā. Taču aptauju rezultāti var būt labs pamatojums un motivēt policistus turpināt izmantot uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes. Svarīgākais, lai policisti ikdienas saskarē ar sabiedrību jūt, ka viņu darbs ir uzlabojis attiecības un ka vadītāji redz viņu *ne visai efektīvās* stratēģijas cīņā ar noziedzību (salīdzinot ar klasisko triādi – informācijas saņemšana/ ātra reaģēšana/zīņošana par gadījumu).

No vienas puses, nav ieteicams, ka aptaujas, kuru rezultāti ir reprezentatīvi un atspoguļo cilvēku attieksmi pret policiju, veic paši policisti, jo statistiskā novirze šādā situācijā var būt pārāk liela. Taču, no otras puses, vietējo aptauju gadījumā tas ir veids, kā uzskatāmi parādīt, ka policijai iedzīvotāju attieksme patiešām ir svarīga un policija to pēta personiski.

Ieviešot uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes Čehijas policijas darbā, lai pētītu sabiedrības attieksmi vai uzzinātu vietējo iedzīvotāju bažas par drošības jautājumiem, tika izmantoti turpmāk aprakstītie aptauju veidi. Aptaujas veica gan policisti, gan profesionālas organizācijas. Galvenokārt tika izmantoti trīs aptauju veidi.

5.2.1. Reprerentatīvās aptaujas

Lai iegūtu vispārīgu informāciju par iedzīvotājiem, sabiedrības uztvere, attieksme un prasības ir izpētes vērtas. Aptaujājot vienu reizi, daudz uzzināt nevar, tāpēc, lai analizētu sabiedrības viedokļa par policiju tendences, noderīgas ir tikai atkārtotas aptaujas. Tas nozīmē, ka šo procesu uzsākt ir lietderīgi tikai tad, ja esat nodrošinājuši finansējumu atkārtotai šādu aptauju veikšanai, piemēram, reizi divos gados.

Aptauju rezultāti jāvērtē uzmanīgi – tie var atšķirties atkarībā no faktiskās situācijas un arī diskusijām plašsaziņas līdzekļos (sabiedrības atbalsts policijai pēc kādiem veiksmīgi īstenotiem pasākumiem vienmēr pieaug).

Reprerentatīvās aptaujas noteikti ir vissarežģītākās, tās prasa rūpīgu gatavošanos un zinātnisku pieeju. Pamatojoties uz noteiktām iezīmēm, ir jāizveido strukturēta iedzīvotāju mērķgrupa un jāvēršas pie tās, izmantojot atbilstošas metodes, jo rezultāti atkarībā no izvēlētās metodes var būtiski atšķirties.

Ja aptauja ir objektīva, tā sniedz labu vispārīgo informāciju par aptaujāto iedzīvotāju attieksmi. Tā ļauj formulēt vispārējas tēzes par iedzīvotāju drošības sajūtu, zināšanām par policijas taktiku un darbību, to, kā policijas izplatītā informācija sasniedz sabiedrību, iedzīvotāju uzticības līmeni policijai, vēlmi sadarboties dažās iepriekš noteiktās jomās utt. Tāpēc vienmēr ir interesanti salīdzināt šos datus ar citu objektīvo statistiku, piemēram, sajūtu par konkrētu noziegumu apdraudējumu salīdzinājumā ar šo noziegumu klātbūtni aptaujāto iedzīvotāju vidū.

Šis aptaujas veids prasa zināšanas par atlasī, anketas izveidošanu un statistisko analīzi. Tas noteikti ir visdārgākais informācijas vākšanas veids – jautājumi jāuzdod iepriekš noteiktam respondentu lokam īsā laika posmā. Jo mazāks ir aptaujāto iedzīvotāju daudzums, jo neprecīzāki ir šādas aptaujas rezultāti, tāpēc tie ir gandrīz neizmantojami, izņemot ilglaicīgus pētījumus (piemēram, salīdzinot sabiedrības uzticēšanos policijai reizi divos gados u. c.). Tie ir vairāk noderīgi kā vispārīgas informācijas avots, nevis kā līdzeklis, lai veicinātu sabiedrības iesaistīšanos drošības jautājumu risināšanā.

Reprerentatīvā aptauja tika izveidota kā viedokļu aptauja (iepriekš noteiktas respondentu grupas telefonaptauja) pilotprojekta sākumā un nobeigumā, ieviešot uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes divās Čehijas policijas vienībās. Tā sniedza priekšstatu par plašsaziņas līdzekļu (nacionālo/vietējo) lomu sabiedrības viedokļa un uzticības policijai veidošanā. Vietējiem plašsaziņas līdzekļiem ir iespējas veidot dažādus sabiedrības viedokļus par policiju – tie vairāk uzticas saviem policistiem nekā policijai kopumā.

Reprerentatīvo aptauju gadījumā visnoderīgākie ir jautājumi, kas iezīmē patiesās iedzīvotāju bailes. To var salīdzināt ar noziedzības statistiku, lai uzzinātu, vai šīs bailes atbilst reālajai situācijai vai nē. Vēl noderīgi dati var tikt iegūti ar jautājumiem, kas orientēti uz sabiedrības vēlmju sistēmiskajiem modeļiem – tie var atšķirties atkarībā no apdzīvotās vietas lieluma, attāluma līdz tuvākajam policijas iecirknim, respondentu vecuma vai dzimuma utt.

5.2.2. Pašvaldību pārstāvju aptauja/pētījums

notikušas vairākas aptaujas par pašvaldību vēlmi sadarboties ar policiju. Čehijas pieredze rāda, ka pašvaldību pārstāvji ir ļoti disciplinēti un atbildēto aptauju līmenis tuvojas 100 %. Ir ļoti lietderīgi vērsties pie pašvaldību pārstāvjiem vismaz trīs iemeslu dēļ.

Pirmkārt, tas ļauj parādīt un izskaidrot pašvaldību vadītājiem un amatpersonām izmaiņas policijas darbā un tās nākotnes plānus. Tas ir arī lielisks iemesls vietējiem policistiem personīgi iepazīties ar pašvaldības darbiniekiem.

Otrkārt, tas ietaupa naudu – anketas var izplatīt un savākt policisti paši, taču, ja pašvaldību pārstāvji vēlas

saglabāt anonimitāti, viņiem, iespējams, nebūs pretenziju atbildes rajona policijas iecirknim nosūtīt pa pastu.

Treškārt, tas ļauj noteikt pašvaldību vispārīgo spēju sniegt policijai atbalstu tās darbībās (un dod zināmus argumentus pret pašvaldībām, kas nevēlas vai atsakās sadarboties) un rada izpratni par dažādām pašvaldību prasībām atkarībā no to lieluma, attāluma līdz tuvākajam policijas iecirknim utt.

Galvenais šo aptauju trūkums – tās sniedz labu vispārīgo ainu par pašvaldības prasībām un gatavību sadarboties, taču neatklāj vietējās sabiedrības kopējās izjūtas.

5.2.3. Ieinteresētās sabiedrības pētījumi

Atšķirība starp aptauju un pētījumu ir tāda, ka pēdējais nav vērsts uz reprezentatīvu atlasī, bet gan uz cilvēkiem, kuri paši izrāda interesi. Lai gan pētījums nedot vispārīgu un objektīvu iedzīvotāju attieksmes ainu, tomēr tas var būt noderīgs sabiedriskās kārtības uzraudzīšanas darbā, jo apkopo informāciju no (un par) cilvēkiem, kuri drošību uzskata par svarīgu jautājumu. Pētījumos (pretēji aptaujām) nav nepieciešamas sīkas ziņas par aptaujātajiem iedzīvotājiem. Galvenais panākt, ka iespēja piedalīties pētījumā tiek dota katram, kurš varētu būt ieinteresēts.

Šādu pētījumu priekšrocība ir tā, ka tie apkopo datus no cilvēkiem, kuri vēlas kaut kādā veidā risināt drošības jautājumus. Tas nav tik dārgi, un lielāko daļu plānošanas un datu vākšanas procesa var īstenot sadarbībā ar citiem vietējās sabiedrības partneriem (piemēram, anketu savākšana birojos un komerciālās iestādēs visā pilsētā, anketu izplatīšana, izmantojot vietējā sabiedrībā izplatītus plašsaziņas līdzekļus u. tml.). Tas var stimulēt vietējo sabiedrību sadarboties, risinot drošības jautājumus.

Šādos pētījumos var uzdot jautājumus par cilvēku priekšstatiem par konkrētiem drošības uzlabojumiem; par to, ko viņi sagaida no policijas; par konkrētām vietām, ar kurām, viņuprāt, policijai būtu jānodarbojas; par to,

kā viņi pārzina apkārtni, pazīst konkrētus policistus, vēlas ar viņiem sadarboties; par iespējamiem sadarbības veidiem utt. Vēlams uzdot precīzus jautājumus, jo rezultāti jāizmanto, nodarbojoties ar konkrētu problēmu risināšanu noteiktā vietā.

No vienas puses, šī pieeja neļauj iegūt informāciju no cilvēkiem, kas nav ieinteresēti, bet, no otras puses, šādu informāciju neiegūst arī, strādājot ar iepriekš noteiktu iedzīvotāju loku. Taču šajā gadījumā jums nav jānodarbina sevi ar jautājumu, cik nozīmīgi ir iegūtie dati kopumā.

Cita ieinteresētās sabiedrības daļa ir cilvēki, kas nonāk saskarē ar policiju, galvenokārt policijas iecirknī. Kādreiz tiem uzdeva jautājumus par viņu apmierinātību ar sniegto pakalpojumu (piemēram, reaģēšanas laiks, policista izturēšanās, vai jautājums tika atrisināts, gaidīšanas laiks līdz uzmanības pievēršanai policijas dežūrdaļā u. c.). Tomēr šāda veida anketas pamazām pazuda no Čehijas policijas iecirkņiem. Daži policisti paskaidroja, ka iecirkņu vadītāji maz izmantoja šos pētījumus, lai situāciju mainītu. Tie tika vērtēti katrā iecirknī atsevišķi, un daži darbinieki atzina, ka priekšniecība iegūtos rezultātus falsificēja (vai uzlaboja), vienkārši izmetot anketas, kas neiederējās ainā, kādu viņi vēlējās iegūt.

Secinājumi

Atsaucoties uz Čehijas pieredzi, jānorāda, ka iegūt skaitļus, kas parāda, ka, piemēram, 2004. gadā kādā konkrētā vietā apdraudēti jutās 50 % iedzīvotāju, bet 2006. gadā šī proporcija mainījās uz 45 %, nav īpaši nepieciešams. Daudz lietderīgāk ir noteikt konkrētās bīstamās vietas, lai izceltu tās, kā iespējamus problēmu avotus un sadarbībā ar pašvaldību, citiem partneriem un vietējo plašsaziņas līdzekļu informatīvo atbalstu uzlabotu tās. Par pārmaiņām liecina nevis drošības sajūtas proporcija, bet taustāmas izmaiņas, kas saskaņotas un izriet no sabiedrības prasībām.

Tāpēc visefektīvāk likās apvienot pētījumu ieinteresētās sabiedrības vidū un pašvaldības amatpersonu aptauju. Tas deva lielākas iespējas patiešām atrisināt konkrētus jautājumus, kas satrauca sabiedrību. Aptaujām vienmēr jābūt saistītām un jārezultējas konkrētās pašvaldības un policijas darbībās.

Saskaņā ar Čehijas pieredzi visefektīvākie ir šādi soļi:

- vērsties pie pašvaldības un citiem loģiskajiem partneriem (piemēram, pašvaldības policijas, skolām, vietējās draudzes, ugunsdzēsējiem, veselības aizsardzības darbiniekiem utt.) un apspriest ar tiem iespējamo drošības jautājumu loku, kas varētu būt interesants sabiedrībai;
- pamatojoties uz šo diskusiju, sagatavot anketu par jautājumiem, kas interesē sabiedrību (tai nav obligāti jābūt tikai par drošību) un atrast veidu, kā izplatīt anketas vairāku vietējās kopienas pārstāvju;
- informēt sabiedrību, ka šādi pasākumi tiks veikti un izskaidrot, kā tie tiks organizēti (piemēram, kā tiks izplatītas un savāktas anketas, kā tiks apstrādāti dati, kur un kā tiks izmantoti rezultāti);
- izplatīt anketas;
- pēc anketu savākšanas un datu izvērtēšanas informēt sabiedrību par rezultātiem un aicināt apspriest datus par drošības jautājumiem. Tāpat informēt sabiedrību par to, kā tiks izmantoti citi savāktie dati;
- sagatavot publisku pasākumu rezultātu apspriešanai ar policiju;
- publiskajā pasākumā debates jāorganizē tā, lai vispirms tiktu apspriesti rezultāti kopumā (par visām aptaujā konstatētajām problēmām), tad šīs problēmas jāsavirknē prioritārā secībā, un tad jāapspriež atsevišķi saskaņā ar to saistību ar apkārtni/apgaitu. Policistiem ir jābūt gataviem nodarboties ar šīm problēmām, vēlams, lai viņiem būtu vispārīgs priekšstats par iespējamajiem risinājumiem utt.;
- apkārtnes/apgaitas policistiem jāplāno tālākā rīcība atbilstoši kopīgajam, sanāksmē ar sabiedrības pārstāvjiem izstrādātajam plānam un problēmu risināšanas stratēģijām;
- šāds pētījums kopā ar turpmākajiem soļiem jāatkārto ik pēc zināma laika (diviem vai trim gadiem). Starplaikā veiktās darbības galvenokārt ir atkarīgas no apkārtnes/apgaitas policista un tā partneriem.

5.3. Citas metodes iedzīvotāju viedokļa noskaidrošanai: *World Cafe* Beļģijas policijā³⁵

Lai noskaidrotu aktuālākās drošības problēmas apkalpojamajā teritorijā, Beļģijas policija reizi divos trīs gados izmanto *World Cafe* metodi.

Tikšanās tiek organizēta par konkrētu tēmu. Tikšanās sākumā visus klātesošos sadala grupās (4–5 cilvēki katrā grupā). Katrai grupai ir diskusijas vadītājs. Apspriešanās problēmas vai to risinājumi tiek fiksēti uz papīra *galdautiem*. Pēc noteikta laika (ieteicamais laiks – apmēram 30 minūtes) diskusijas grupas mainās ar galdiņiem (*galdauti* paliek turpat) un diskutē par to, par ko diskutējusi iepriekšējā grupa. Pēc noteiktā laika galdiņš atkal tiek nomainīts. Diskusija turpinās tik ilgi, līdz dalībnieki atgriezušies pie sākotnējā galdiņa. Tādējādi visiem dalībniekiem ir bijusi iespēja izteikties par pilnīgi visiem jautājumiem, kā arī visu dalībnieku idejas tiek fiksētas uz *galdauta*.

Diskusiju var veidot divējādi: 1) informējot dalībniekus par tēmu un ļaujot grupām pašām konstatēt diskutējamus jautājumus (nenovirzoties no galvenās tēmas); 2) katram *galdautam* noteikt savu problēmjaudājumu, respektīvi, uzrakstīt uz *galdauta* jautājumu/problēmu (kas saskan ar diskusijas kopējo tēmu), par kuru pie konkrētā galdiņa jādiskutē.

Organizējot šāda veida diskusijas, jāpievērš uzmanība, lai dalībnieki būtu pēc iespējas dažādāki gan pēc vecuma,

dzimuma, izglītības, gan sociālā slāņa, etniskās piederības u. tml. Uz diskusiju jāaicina visu teritorijā dzīvojošo grupu pārstāvji.

Diskusija laikā ir jāievēro īpaši noteikumi: jāklausās uzmanīgi, lai izprastu sacīto; aktīvi jāpauž savs viedoklis; jājautā, ja ir neskaidrības; katrai idejai vai komentāram jābūt saistītam ar kādu pirms tam izteiktu ideju; jāpauž tikai savs personiskais viedoklis; jāizsakās īsi un skaidri.

Piemēram, diskusijas tēma ir „Kā veiksmīgi *tikt galā* ar jauniešiem”. Diskusijas laikā dalībnieki: 1) definē galvenās problēmas – saskarsme, likumpārkāpumi, antisociāla uzvedība, uzticības veidošana u. c.; 2) kas ir iesaistītās personas un iestādes – skolas, jauniešu centri, vecāki u. tml.; 3) ieteikumi, idejas, darbības; 4) attieksmes u. tml.

Ja uz *World Cafe* diskusiju aicināti, piemēram, 20 cilvēki, tad, sadalīti grupās pa 4, pilnīgi visi dalībnieki būs izteikušies un policija būs ieguvusi daudz ideju problēmas turpmākai risināšanai.

Beļģu policisti atzinuši, ka šāda pieeja ir ļoti vienkārša un ērta un vienas diskusijas ietvaros var iegūt idejas vairāku problēmu risināšanai, vienlaikus diskusijas ir ļoti fokusētas un netiek runāts par jebko un visu, kā bieži mēdz gadīties tikšanās laikā ar sabiedrību.

Vairāk par *World Cafe* kustību sk. www.theworldcafe.com

³⁵ Aprakstā izmantoti CEPOL course 2/2011 „Community Policing” materiāli.

6. Aptaujas datu izmantošana policijas darba plānošanā

6.1. Organizācijas mērķu noteikšana un darba plānošana

Pašreizējais Valsts policijas priekšnieks I. Ķuzis par saviem stratēģiskajiem uzdevumiem citu starpā izvirzījis divas būtiskas lietas – vadības kvalitātes sistēmas ieviešana policijā un ilgtermiņa Valsts policijas attīstības stratēģijas izstrāde.³⁶ Izvērtējot I. Ķuža apņemšanos, jāatzīst, ka ir izvirzīti ambiciozi, taču sen nepieciešami mērķi – iedzīvināt stratēģisko redzējumu policijas attīstībā, pārskatīt policijas darba vērtēšanas kritērijus un sabiedrības viedokli un vērtējumu nolikt vienos svaru kausos ar policijas statistiku.

Kopš Latvijas valsts neatkarības atgūšanas 1991. gadā Valsts policija nav izstrādājusi ilgtermiņa attīstības stratēģiju. Tas ne vien ir pretrunā ar Attīstības plānošanas sistēmas likumu, bet arī, iespējams, ir bremzējis Valsts policijas mērķtiecīgu un sistemātisku attīstību demokrātiskas policijas virzienā.

Saskaņā ar spēkā esošajos normatīvajos aktos noteikto Valsts policijai būtu jābūt darbības stratēģijai un gada darba plānam, kuri iekļautos noteiktajā attīstības plānošanas dokumentu hierarhijā.

Šobrīd Valsts policija savu darbu plāno tikai īstermiņa jeb gada darba plāna ietvaros. Turklāt gada darba plāni tiek izstrādāti tikai nacionālā (Valsts policijas) un reģionālā (reģionu pārvaldes) līmenī. Pašreiz vairs netiek izstrādāts vietējā (iecirķņa) līmeņa plāns. Neviena

no minētajiem plāniem neparedz iedzīvotāju viedokļa par drošības problēmām noskaidrošanu un vērtēšanu. Kaut arī policija strādā sabiedrībai, tā savās atskaitēs un plānošanas dokumentos neietver sabiedrības vērtējumu par policijas darbu.

Vēl nesenā pagātnē, pirms 2009. gadā notikušās teritoriālās reformas, vietējā līmeņa plāni bija ierobežotas pieejamības informācija. Sabiedrības pārstāvjiem nebija tiesību uzzināt, kādas ir vietējā policijas pārvaldes darba prioritātes. Šobrīd ierobežotas pieejamības informācijas vairs nav, jo šādu plānu arī nav.

Ieviešot kvalitātes vadības sistēmas, tās pašā pamatā ir pavisam vienkārša darāmo darbu secība: plānot → darīt → vērtēt → pārskatīt secinājumus → un atkal plānot. Jāatzīst, ka bez attīstības stratēģijas, kvalitātes vadības sistēmas ieviešana ir apgrūtināta, jo izpaliek plānošanas posms. Savukārt, ieviešot kvalitātes vadības sistēmu, aktuāla kļūst gan policijas darba plānošana, gan policijas darba vērtēšanas kritēriji.

Kvalitātes vadības sistēmas viens no stūrakmeņiem ir klientu vērtējums par uzņēmuma vai iestādes sniegtajiem pakalpojumiem. Secināms, ka turpmākā nākotnē sabiedrības vērtējums un vajadzības būs tikpat nozīmīgi lielumi, kā policijas reģistrētie un atklātie noziedzīgie nodarījumi un cita tamlīdzīga statistika.

³⁶ Tu izdari kaut ko šodien! [Intervija ar I. Ķuzi] (Pieejams: <http://politika.lv/article/tu-izdari-kaut-ko-sodien>)

6.2. Policijas darba plāns vietējā jeb iecirkņa līmenī un tā izmantošana ikdienas darbā

Ieviešot pilotprojektu Talsu iecirknī, tika sagatavots iecirkņa līmeņa darba plāns trīs gadu periodam, kurā noteiktie uzdevumi balstīti gan uz sabiedrības vajadzībām un policijas darba vērtējumu, gan policijas izvirzītajām prioritātēm un tās rīcībā esošo statistiku.

Talsu iecirkņa darba plāns 2010.–2012.³⁷ gadam ir mēģinājums parādīt, kā ikdienas darbā var izmantot aptaujas datu rezultātus. Šis plāns apliecina, ka policijas darbs var būt vērsts uz sabiedrības vajadzībām un šīs vajadzības ir noskaidrojusi policija pati. Tas ir veids, kā parādīt, ka plānošanas dokuments var būt publisks un sabiedrībai ērtā veidā pieejams un ka tādējādi tas nenodara nekādu ļaunumu vai apdraudējumu policijas ikdienas darbam. Tieši pretēji – vietējā līmeņa darba plānam ir vairāki pozitīvi aspekti, raugoties gan no policijas, gan no sabiedrības puses.

Kāpēc sabiedrībai ir nepieciešams policijas darba plāns vietējā līmenī?

- Plāns vairo iedzīvotāju informētību par to, ko un kāpēc dara policija.
- Iegūstot vairāk informācijas par policijas ikdienas darbu, iedzīvotāji jūtas iedrošināti kontaktēties.
- Darba uzdevumi liecina, ka policija ir *kontaktā* ar aktuālajām iedzīvotāju vajadzībām, jo plānā ir ietvertas konkrētās apkalpojamās teritorijas drošības problēmas un nedrošās vietas.
- Iedzīvotāji, uzzinot par darba uzdevumiem, var secināt, kam tiek tērēti policijas finanšu resursi.
- Informētība vairo līdzatbildību – turpmāk arī citi cilvēki vēlēties iesaistīties kādās policijas aktivitātēs, vai nu aizpildot nākamo aptauju vai palīdzot īstenot preventijas projektus.
- Ja policija strādā atbilstoši plānā noteiktajiem uzdevumiem, palielinās sociālā kontrole (iedzīvotāji seko, vai, piemēram, visas iesaistītās puses iegulda

pietiekami daudz darba vai resursu, lai šo problēmu atrisinātu).

Ko, izstrādājot publisku vietēja līmeņa darba plānu, iegūst policija?

- Plāns vairo informētību par policijas darbu, kas ir būtiski arī pašai policijai.
- Plānā iekļautā informācija vairo uzticēšanos policijai (bet ne vienmēr apmierinātību ar tās darbu).
- Šāda plāna esamība ir demokrātiskas valsts iestādes pazīme – iestāde ir atvērta sabiedrībai un atskaitās par to, ko dara.
- Plāns liek koncentrēties uz būtiskāko, tādējādi darbs kļūst efektīvāks.
- Plāns ir atbalsts ikdienas darbā, jo informē sabiedrību par policijas darba uzdevumiem; tas ir kā reprezentācijas materiāls vai atsauce, kas paskaidro, kāpēc policija šobrīd veic šādas aktivitātes, nevis citas.
- Darba plāns, kas izstrādāts sadarbībā ar kolēģiem, vairo policijas darbinieku piederības sajūtu organizācijai.
- Darba plāna esamība sabiedrībai apliecina, ka, risinot uzrādītās drošības problēmas, policijai ir eksperta un koordinatora loma; policija kļūst profesionālāka sabiedrības acīs.
- Policijas plāns uzskatāmi parāda, ka drošības problēmas ir dalīta atbildība – gan starp citām institūcijām, gan sabiedrības pārstāvjiem.

Līdzās citās nodaļās minētajiem datiem no sabiedrības aptaujām, policijas plāna kontekstā ir jāuzsver, ka Talsu iecirkņa darba plāna esamība un pieejamība ievērojami palielināja iedzīvotāju informētību par policijas darbu. Gada laikā mainījās iedzīvotāju vērtējums par šādiem apgalvojumiem:

- Manā dzīvesvietā policija ir labi informēta par

problēmām, kas satrauc iedzīvotājus – no 47 % 2009. gadā uz 60 % 2010. gadā (+ 13%).

- Manā dzīvesvietā policija sekmīgi nodrošina kārtību un drošību – no 56 % 2009. gadā uz 67 % 2010. gadā (+ 11 %).

Talsu iecirkņa policijas darba plāns 2010.–2012. gadam ir tikai pirmais mēģinājums iedzīvināt šādu praksi Valsts policijas darba organizācijā. Plāna struktūru un apjomu katrs iecirknis var izstrādāt atšķirīgi. Tam nav jābūt tik garam, tik detalizētam vai uz tik laba papīra. Galvenais, lai iedzīvotāji spētu saprast, kas, kad, kur un kā noskaidroja sabiedrības viedokli, kas tika noskaidrots un kā tas tiks izmantots.

Ārvalstu praksē, piemēram, Lielbritānijā, šādi plāni parasti ir apmēram divu A4 formāta lappušu garumā. Taču pieejas var būt dažādas.

Rakstot darba plānu, jāatceras, ka: 1) tam jāietver sabiedrības prioritātes; 2) tam jāietver policijas prioritātes; 3) tajā jāiekļauj ne vairāk kā 4–7 mērķi 2–3 gadiem vai 3 mērķi 6 mēnešiem; 4) mērķiem jābūt konkrētiem, izmērāmiem, sasniedzamiem un laikā izpildāmiem; 5) plānam jāatspoguļo, kā tiks mērīti rezultāti; 6) plānam jābūt vienkāršā valodā un orientētam uz iedzīvotājiem.

Beidzoties plāna darbības periodam, jāizvērtē, vai tā forma un saturs ir bijis ērts un saprotams gan sabiedrības pārstāvjiem, gan policijas darbiniekiem.

Piemēram, Lielbritānijas policijas pieredze: 2008. gadā Lielbritānijas policija veica pētījumu, cik liela ietekme uz sabiedrisko domu ir policijas izdotajam apkārtrakstam un bukletam par policijas darbu. Tika vērtēts Metropoles (Londona) policijas apkārtraksts par apkāmes problēmām, iedzīvotāju gaidām, policijas sadarbību ar iedzīvotājiem un policijas paveikto, kā arī buklets par policijas statistiku un darbības rezultātiem. Abi izdevumi tika izplatīti vairākos veidos: 1) ar pasta starpniecību; 2) dzīvesvietā; 3) dzīvesvietā ar sarunu.

Apkopojot rezultātus, tika secināts – iedzīvotāju ticība, ka par nodarījumiem sauc pie atbildības pieauga par

5 %; par 5 % pieauga informētība par noziedzību apkaimē; par 10 % pieauga informētība vietējā sabiedrībā un par 12 % visā Londonā; uzticība vietējam policijas darbam pieauga par 8 %; ticība, ka policija tiek galā ar ieroču noziegumiem palielinājās par 8 %; ticība, ka policija tiek galā ar narkotiku noziegumiem palielinājās par 4 %; par 6 % palielinājās ticība, ka policija tiek galā ar jauniešu pulcēšanos un nekā nedarīšanu uz ielas un ticība, ka policija tiek galā ar agresīvu braukšanu.

Interesanti, ka gadījumos, kad informāciju sniedza policijas pārstāvis ar amatu, informācijas *efekts* pieauga.³⁸

Talsu iecirkņa plāns visticamāk savu nākamo izdevumu šādā formātā nepiedzīvos, jo jāatzīst, ka kā pašai policijai nepieciešams un sadarbībai ar sabiedrību noderīgs informatīvais materiāls līdz galam tas Talsu iecirknī tomēr neiedzīvojās (kaut arī statistika uzrādīja pretēju tendenci). Pateicoties plānam, vairojās sabiedrības informētības un apmierinātības līmenis, taču policijas darbinieki kā savu dokumentu to īsti neuztvēra. Tas dzīvoja savu dzīvi projekta komandas kodolā. Iespējams, to ietekmē fakts, ka Valsts policijā nav izdota pavēle par šāda plāna nepieciešamību un šībrīža oficiālajā darba plānošanas sistēmā šāda plāna izstrāde vietējā līmenī nav paredzēta. Iespējams, policijas darbiniekiem pagaidām nav prasmju, kā šādus dokumentus praktiski izmantot savā ikdienas darbā. Iespējams, kriminālprocesu šķetināšana aizņem visu laiku un nekam citam (kā ierasts) laika vairs neatliek.

Sabiedrība gan šo plānu atzina par pozitīvu un noderīgu materiālu.

Iedzīvotāju vajadzības tika noskaidrotas arī Liepājas, Saldus un Rīgas Kurzemes iecirkņos. Laiks rādīs, kā šie iecirkņi savā ikdienas darbā iegūtos datus izmantos.

Jāatceras, ka plānošanas procesam ir tikpat nozīmīga loma, kā darba procesam. Ņemot vērā uz sabiedrību vērstu policijas darba filozofiju, aptaujas dati nevar tikt iekļauti tikai dokumentos, kas pēc reglamenta plašākai sabiedrībai nav pieejami. Tāpat nav jēgas iekļaut datus sabiedrībai pieejamos, taču saturā nesaprotamos dokumentos.

Jau pirms datu ievākšanas iecirkņa vadībai ir jābūt skaidram redzējumam, kā dati tiks izmantoti, lai lieki nenoslogotu savus darbiniekus. Ja datus vēlas izmantot tikai kā sabiedrisko attiecību metodi, tad jāsaprot, ka pozitīvs efekts tiks panāks tikai īstermiņā – uz brīdi, kad dati tiek publiskoti. Ilgtermiņā sabiedrībai jāredz, ka uzrādītās problēmas tiek arī reāli risinātas.³⁹

Darba plāns, balstīts reālās iecirkņa apkalpojamās teritorijas iedzīvotāju vajadzībās, sniedz būtisku atbalstu policijai ikdienas darba veikšanā.

Plāns ir kā pamats sadarbībai ar citām institūcijām un vietējo sabiedrību. Dokuments, kurā apkopotas reālas vietējās sabiedrības vajadzības drošības aspektā ir labs pamats sadarbības uzsākšanai ar dažādām atbildīgajām institūcijām, kuras ikdienas darbā rūpējas par iedzīvotāju labklājību. Pirmām kārtām tās ir vietējās pašvaldības un pašvaldību iestādes: domes, padomes, skolas, sociālie dienesti, namu apsaimniekotāji, satiksmes departamenti u. tml.

Talsu pilotprojekta pieredze parādīja, ka bieži vien informācijas par to, ko iedzīvotāji uzskata par aktuālu savas personīgās drošības nodrošināšanā, pašvaldību rīcībā nemaz nav. Pilotprojektos iesaistītās pašvaldības bija priecīgas un pateicīgas policijai par milzīgo darbu, ko tā veikusi, noskaidrojot iedzīvotāju viedokli, apkopojot iegūto informāciju un atlasot būtiskāko. Nereti iedzīvotāju norādītās drošības problēmas nemaz nav saistītas ar policijas darbības jomām. Visbiežāk minētās problēmas ir tieši pašvaldību kompetencē. Tāpēc pašvaldībai nav morālu iemeslu atteikties iesaistīties problēmu risināšanā.

Projekta darbības laikā tika novērots, ka īpaši aktīvas un sadarboties gatavas pašvaldības ir priekšvēlēšanu laikā, policijai tas noteikti būtu jāizmanto.

Lai iegūtu pēc iespējas plašāku sadarbības partneru loku, par identificētajām problēmām pēc iespējas vairāk jārunā gan ar atbildīgajām institūcijām, gan vietējo sabiedrību. Jo publiskāks un vairāk izdiskutēts ir policijas darba plāns vietējā sabiedrībā, jo vairāk iesaistītu cilvēku, kuri zina – kādas tieši ir problēmas (vai problēmvietas) un kurš par tām ir atbildīgs. Informēta sabiedrība seko

procesiem un uzrauga, vai problēma tiek risināta un vai to dara tas, kam tas ir jādara.

Publiskojot un diskutējot par policijas darba plānu, iedzīvotāju norādītās drošības problēmas un to risināšana tiek deleģēta atbildīgajām institūcijām vai citiem sadarbības partneriem. Policija kļūst par problēmu risināšanas koordinātoru, nevis reālo risinātāju. Bieži vien, lai atrisinātu kādu problēmu, piemēram, sakoptu nedrošo vietu, nepieciešams iesaistīt vairākus partnerus – pašvaldību, skolu, uzņēmējus u. tml. Policija ir tā, kas visas puses saved kopā un uzrauga, lai tiek panākta vienošanās par risinājumu, kā tas tiek ieviests dzīvē, vai tiek ievēroti termiņi u. tml.

Policija ir tā, kas informē vietējos medijus par problēmu risināšanas progresu. Ja problēma tiek risināta veiksmīgi, sabiedrības acīs policija iegūst kredītpunktus par atrisinātajām problēmām un uzlabojas kopējais policijas tēls un prestižs. Ja kādu problēmu nav iespējams atrisināt vai tas nenotiek tik ātri, kā gribētos, arī tad policija informē masu medijus par iemesliem, kāpēc tā notiek. Arī masu mediji var tikt izmantoti kā sadarbības partneri, piemēram, izziņojot kādu publisku talku vai izdarot spiedienu uz kādu, kurš neiesaistās problēmas risināšanā savas atbildības ietvaros.

Lai veicinātu kopējo atbildību un sekmētu starpīnstitūciju sadarbību problēmu risināšanā, policijas darba plānam jābalstās reālās iedzīvotāju vajadzībās, tam ir jābūt publiski pieejamam, un tam ir jābūt apspriestam gan ar vietējiem iedzīvotājiem, gan atbildīgajām institūcijām.

Darba plāns ir kā atbalsts prevencijas pasākumu plānošanai un īstenošanai. Lai pēc iespējas efektīvāk tērētu policijas ierobežotos finanšu un citus resursus, prevencijas aktivitātēm jābalstās statistikas vai iedzīvotāju aptauju datos. Prevencijas projekti, kas pamatoti ar iedzīvotāju reālajām vajadzībām, nesīs lielāku preventīvo efektu, nekā vispārēja rakstura aktivitātes. Piemēram, nepietiek vien informēt iedzīvotājus, ka velosipēds prombūtnes laikā jānostiprina ar piemērotiem mehānismiem. Vēlams, lai arī policijas darbinieki paviesotos pie uzņēmējiem vai pašvaldības un kopīgi

rastu iespējas drošai velosipēdu novietņu uzstādīšanai. Ne vien apkarot zādzības plašā izpratnē, bet analizēt, tieši kāda veida zādzības ir izplatītas apkalpojamā teritorijā un kurās vietās (mašīnas tiek apzagtas neapgaismotās ielās vai varbūt pie bērnu dārziem, pilsētas nomalēs u. tml.).

Prevencijas projektiem, kas balstīti iedzīvotāju viedoklī, ir arī potenciāli vieglāk piesaistīt sadarbības partneru finansējumu. Piemēram, uzteicama ir CSDD iniciatīva novirzīt preventīvu projektu finanses, kas iegūtas no OCTA polisēm, taču Valsts policija varētu plānot sadarbību preventīvu jomā un runāt ar apdrošinātājiem arī par citām problēmu jomām – piemēram, dzīvesvietas drošību. Iespējams, pašvaldību sociālie dienesti ir ieinteresēti finansiāli atbalstīt preventīvu aktivitātes, kas vērstas tieši uz veciem un vientuļiem cilvēkiem.

Policijas darba plāns ir kā dokuments, kas vienmēr var kalpot kā atbalsts gan darba plānošanai, gan finansējuma piesaistei, jo ir apkopojošs materiāls par aktuālāko konkrētā laika periodā. Brīdī, kad paveras iespēja piesaistīt kādu sadarbības partneri, kurš noteikti jautās, kāpēc lai es to darītu, policijas darba plāns sniedz pamatotu skaidrojumu par to, ka vajadzības nav policijai, bet gan vietējai sabiedrībai, respektīvi, vietējiem iedzīvotājiem. Tādējādi konkrētā brīdī vairs nebūs

jāveic situācijas izpēte, jo, izstrādājot darbības plānu, milzīgais pētnieciskais darbs jau ir paveikts un sniedz atbildes par vajadzībām. Piemēram, visvieglāk piesaistīt finansējumu ir preventīvu projektiem, kas orientēti uz bērnu un jauniešu auditoriju, taču situācijas izpēte apliecina, ka ne vienmēr aktuālākās problēmas ir tieši šai mērķgrupai – aktivitātes nepieciešamas arī pieaugušo auditorijai, kā arī pilsētvides uzlabošanas jomā un iedzīvotāju norādīto nedrošo vietu sakārtošanā.

Darba plānošana ir policijas atbildība sabiedrības priekšā. Policijas darba plāna esamība un tā reāla izmantošana parāda, ka organizācija strādā atbilstoši mūsdienīgiem labas pārvaldības principiem demokrātiskā valstī. Darba plānošana ir ne vien organizācijas administratīvā aparāta uzdevums vai formalitāte, bet nepieciešama arī iecirkņu līmenī. Darba plāna izstrādē būtu jāiesaista lielākā daļa iecirkņa darbinieku, it īpaši iecirkņa inspektori, jo tieši viņi būs šī plāna īstenotāji dzīvē. Darba plāna izstrādes sākumā vēlams organizēt *prāta vētru*, tādējādi katrs darbinieks var izrādīt iniciatīvu un sniegt ierosinājumus, kā uzlabot attiecības ar vietējo sabiedrību. Kopīga darba plāna izstrāde (piemēram, reizi trijos gados) palielina darbinieku piederības sajūtu organizācijai, kurā tie strādā. Savukārt piederība veicina personisko labsajūtu un uzlabo darba kvalitāti.

³⁷ Talsu iecirkņa darba plāna kopsavilkumu sk. pielikumā „Talsu iecirkņa darba prioritātes 2010.–2012. gadam (kopsavilkums)”.

³⁸ Rix A., Joshua F., Maguire M., Morton S. *Improving public confidence in the police: a review of the evidence*. [Research Report 28]. Home Office, December 2009. (Pieejams: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs09/horr28c.pdf>)

³⁹ Ar Talsu iecirkņa sagatavoto darba plāna atskaiti varat iepazīties pielikumā „Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa atskaitē iedzīvotājiem par padarīto darbu 2010.–2011. gadā”.

6.3. Sadarbība ar masu informācijas līdzekļiem

Projekta sākumā aktuālas bija diskusijas par sadarbību ar masu informācijas līdzekļiem. Tika diskutēts arī par mediju varu un ietekmi, veidojot policijas tēlu.

Tā neapšaubāmi ir liela, taču pamatā policijas darbinieku vērtē pēc viņa darba un uzvedības saskarsmē ar iedzīvotājiem. Ja policijas darbinieks ir rīkojies neprofesionāli vai prettiesiski, citu kolēģu labie darbi paliks mazāk pamanīti. Informāciju par policijas darbu cilvēki gūst visdažādākajos veidos, un mediji ir tikai viens no informācijas avotiem. Tā 2011. gada nogalē projekta ietvaros veiktajā aptaujā par sabiedrības uzticēšanos Valsts policijai atklājās, ka pietiekami informēti par Valsts policijas darbu kopumā Latvijā jūtas tikai 52 % aptaujāto. Projekta norises laikā (kopš 2009. gada) šis rādītājs ir uzlabojies par 10 %. Tomēr jāatzīst, ka šajā jomā darāmā vēl ir daudz. Sliktāk informēti jūtas mazākumtautību pārstāvji un lielo pilsētu, īpaši galvaspilsētas, iedzīvotāji. Projekta laikā pierādījās, ka informēšanai par policijas darbu vietējā līmenī ir tieša saistība ar sabiedrības uzticēšanās pieaugumu policijas darbam. Lai arī pēc mūsu rīcībā esošo aptauju datiem 86 % iedzīvotāju kā galveno informācijas līdzekli par policiju norāda masu saziņas līdzekļus (TV, radio, presi, internetu), otrajā vietā ir pašu pieredze vai citu cilvēku pieredze komunikācijā ar policiju (19 % un 26 % atbilžu).

Par galveno sadarbības veidu komunikācijā ar masu informācijas līdzekļiem projekta īstenošanas laikā tika izvēlēta sabiedrības informēšana par jau padarītajiem darbiem un konkrētiem projekta pasākumiem. Projekta komanda apzinājās, ka parasts paziņojums par darba stila maiņu negūs ne žurnālistu, ne iedzīvotāju atsaucību, turklāt var radīt liekus pārpratumus, jo jāsaprot, ka policija savas darba metodes vienas dienas laikā nespēs pārkārtot. Tikai uzrunājot iedzīvotājus ar konkrētām jau padarītām lietām, var cerēt uz viņu sapratni un turpmāku iesaistīšanos drošības jautājumu risināšanā. Projekta laikā izveidojās veiksmīga sadarbība

ar Kurzemes reģionālajiem medijiem un kopumā tika publiskotas vairāk nekā 100 dažāda veida pozitīvas ziņas par vietējās policijas darbu. Vairāki no sižetiem, kas tika gatavoti Talsu televīzijai, tika rādīti arī Valsts televīzijā – sižets par projekta ievada semināru, atjaunotā Talsu tuneļa atklāšanas sižets un starptautiskā noslēguma konference, kas izpelnījās sabiedrības uzmanību arī citos novados. Projekta laikā iegūtā pieredze pārliccināja, ka ir arī daudzi citi veidi, kā informēt iedzīvotājus par policijas darbu, piemēram, kopīgi pārrunājot vietējās drošības problēmas un tās risinot, iedzīvotājiem rodas sajūta, ka policija viņus informē un rūpējas par viņu drošību. Uz projekta komandas lūgumu izvietot informāciju pozitīvi atsaucās gan vietējo pašvaldību domes, gan vietējie laikraksti.

Pretēji policijas vidē bieži paustajam uzskatam, ka iedzīvotājus interesē tikai policijas sliktie darbi un neveiksmes, projekta laikā veikto aptauju rezultāti pārlicināši parādīja, ka vairums Latvijas iedzīvotāju izrāda interesi par ieteikumiem drošības jautājumos (87 %), par pasākumiem drošības uzlabošanai dzīvesvietā (83 %), kā arī par veidiem, kā iedzīvotāji varētu palīdzēt Valsts policijai. Par preventīvo darbu noziegumu novēršanā interesējās 61 % iedzīvotāju, bet 52 % vēlētos saņemt vēl vairāk informācijas par atklātajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Diemžēl šo iespēju masu informācijas līdzekļi un arī paši policijas darbinieki ne vienmēr izmanto. Parasti lielāka uzmanība tiek pievērsta tieši sliktajām ziņām (lielākoties sižeti tiek veidoti bez secinājumiem un preventīvajiem ieteikumiem iedzīvotājiem). Salīdzinoši vieglāk uzrunāt cilvēkus ir ar vietējo mediju starpniecību, jo notikumu skaits mazākās pašvaldībās ļauj vairāk iedziļināties katrā notikumā. Sākotnēji „Talsu Vēstīs” tika publiskotas tikai tradicionālās ziņas par jau notikušajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas cilvēkos nebūt neradīja drošības sajūtu un nesniedza pārskatu par policijas paveikto. Taču projekta laikā „Talsu Vēstīs” regulāri publiskoja iecirkņa policijas darbinieku ieteikumus iedzīvotājiem,

Šī prakse tika atzīta par pozitīvu, turklāt šis pakalpojums bija bezmaksas.

Tā kā viena no pozitīva policijas tēla atslēgām ir informācijas sniegšana sabiedrībai un darbs ar vietējiem medijiem, būtu vēlams, ka katram iecirkņa inspektoram starp sadarbības partneriem ir arī kāds vietējā laikraksta vai citu mediju pārstāvis. Šāds kontakts ļoti atvieglo sadarbību ar vietējiem medijiem kopumā, kā arī būtiski ietaupa laiku brīdī, kad nepieciešama mediju palīdzība

ārkārtas situācijā vai jāmeklē atbalsts turpmākam kādas problēmas risinājumam. Katram iecirkņa inspektoram būtu pašam jāsniedz vietējā līmeņa laikrakstam ziņas par pozitīviem notikumiem, nevis jāgaida, kad mediji vērsīsies pie policijas.

Policijas tēlu gan ar saviem darbiem, gan sniegto informāciju veido paši policisti, tāpēc policijas darbiniekiem pašiem jāiegulda pūles un laiks, veidojot attiecības ar vietējiem medijiem.

7. Izmaiņas darba organizācijā – projekta pieredze Latvijā

Jau kopš 2007. gada tika diskutēts par nepieciešamību mainīt pastāvošo darba organizāciju. Minētās diskusijas rosināja pieaugošais noziedzīgo nodarījumu skaits, kā arī darbinieku trūkums.

Līdzšinējās tradicionālās policijas darba metodes – preventīvā patrulēšana, ātra reaģēšana uz notikumiem un kriminālprocesu izmeklēšana – nedeva vēlamu rezultātu. Nereti šo metožu izmantošana nebija iespējama, jo trūka darbinieku.

Viens no galvenajiem policijas darba vērtēšanas kritērijiem bija atklāto kriminālprocesu skaits procentuāli pret reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitu (atklāto NN skaits X 100 tiek dalīts ar reģistrēto NN skaitu, rezultātā iegūstot atklāšanas %), kā rezultātā lielākā daļa policijas cilvēkresursu – kriminālpolicijas inspektori, iecirkņa inspektori, nepilngadīgo lietu inspektori – tika virzīti tieši uz kriminālprocesu izmeklēšanu un noziedzīgu nodarījumu atklāšanu.

Kriminālprocesu izmeklēšana notiek izolēti no sabiedrības, turklāt tiek pielietotas represīvās metodes. Šādos gadījumos grūti runāt par policijas sniegtajiem pakalpojumiem. Lai mainītu esošo situāciju, nepieciešama esošo darba metožu maiņa, ieviešot uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes.

Projekta ietvaros tas, ka policijai no represīvas iestādes jāklūst par pakalpojumu sniedzēju, darbiniekiem tika skaidrots nemitīgi. Tāpat tika skaidrota uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofija un metodes. Viens no pamata uzstādījumiem bija brīvprātīga šo ideju pieņemšana un gatavība realizēt tās praktiskajā darbā.

Projekta sākumā aktivitātes par darba metožu maiņu īstenošanu bija plānotas tikai Talsu pilsētā un Rojas pagastā – pilsētas vidē un lauku vidē, bet projekta gaitā

situācija mainījās – pievienojās viss Talsu iecirknis (Talsi, Roja, Dundaga, Mērsrags), Saldus, Kuldīga, Liepāja un Rīgas Kurzemes iecirknis. Tika veikti nepieciešamie priekšdarbi sadarbībai ar pašvaldībām. Talsu pilsētā jau sekmīgi darbojās Sabiedriskās kārtības komisija, kurā tika risinātas problēmas, kas skāra likumpārkāpumu cēloņus. Arī darbinieki pamazām pieņēma ideju par ikdienas darba organizācijā nepieciešamajām pārmaiņām. Par gatavību mainīt līdzšinējās darba metodes ar regulārām publikācijām masu medijos tika informētas gan pašvaldības, gan iedzīvotāji.

Viena no atziņām, kas tika likta policijas darba pamatā bija, ka vietējā policija risina vietējās problēmas; uzsverot tieši problēmu risināšanu, nevis seku novēršanu.

Gatavas receptes, kā mainīt esošo darba organizāciju, nav, tāpēc tika meklēts savs risinājums. Talsu rajona policijas pārvaldes apkalpojamā teritorija tika sadalīta četrās zonās, izveidojot četras grupas. Katrā no šīm grupām pienākumus pilda pieci kārtības policijas darbinieki (četri iecirkņa inspektori un viens nepilngadīgo lietu inspektors). Tās ir komandas, kas atbildīgas par aktivitātēm apkalpojamajā teritorijā un kontaktiem ar sabiedrību (pašvaldības, skolas, sociālais dienests, bāriņtiesa u. c.).

Viena no kļūdām, ieviešot jaunās darba metodes, bija tā, ka pārsvarā darba organizācijas maiņa tika veikta tieši iecirkņa inspektoru un nepilngadīgo lietu inspektoru darbā. Lai gan par darba metožu maiņu tika informēti visu struktūrvienību darbinieki, ne vienmēr, it īpaši sākotnējā etapā (apmācībās), visi tika iesaistīti.

Galvenais akcents tika likts uz izmaiņām preventīvā darba organizācijā, jo, ieguldot vairāk darba preventijas pasākumos, mazāk būs jāstrādā ar kriminālprocesu izmeklēšanu. Īpaša uzmanība tika pievērsta iecirkņa inspektoru un nepilngadīgo lietu inspektoru atslogošanai

no kriminālprocesu izmeklēšanas. Līdzās iecirkņa inspektoriem, kas apkalpoja noteiktās teritorijas, Kārtības policijas nodaļā divi darbinieki tika novirzīti kriminālprocesu izmeklēšanai. Ja līdz šim iecirkņa inspektori kriminālprocesu izmeklēšanu veica faktiski līdz pat nodošanai prokuratūrā kriminālvajāšanas uzsākšanai, projekta gaitā kriminālprocesi tika nodoti turpmākai izmeklēšanai šiem darbiniekiem, tādējādi radot vairāk laika preventīvā darba veikšanai (vispārīgajai prevencijai).

Izmeklēšanas darbā novirzītie darbinieki faktiski veica izmeklēšanas darbu, respektīvi, Kriminālpolicijas nodaļas izmeklētāju darbu – nosakot kompetences sadalījumu, tika nolemts, ka kriminālpolicijas inspektori izmeklēs sevišķi smagus un smagus noziegumus, bet iecirkņa inspektori kriminālpārkāpumus un mazāk smagus noziegumus, kā arī zādzības ar iekļūšanu (Krimināllikuma 175. panta trešā daļa), kur nodarītais zaudējums ir līdz Ls 100.

Pašreiz policijas darbiniekiem preventīvo darbu veikt nav finansiāli izdevīgi (salīdzinot ar kriminālprocesu izmeklēšanu), jo par labu prevencijas darba veikšanu darbinieks var saņemt piemaksu līdz Ls 20, bet par kriminālprocesu izmeklēšanu – līdz Ls 100. Tādējādi jau atalgojuma ziņā, prevencijas darbs tiek vērtēts zemāk nekā kriminālprocesu izmeklēšana.

Nākamais darbības virziens bija sadarbība ar pašvaldību, īpaši veicinot dažādu pašvaldību institūciju sadarbību likumpārkāpumu cēloņu noskaidrošanā un novēršanā. Var izdalīt vairākas šādas pašvaldības institūcijas:

- 1) Talsu novada Sabiedriskās kārtības komisija (komisijas mērķis – veikt sabiedriskās drošības un

kārtības pārraudzību Talsu novada pašvaldības teritorijā, koordinējot savu darbību ar tiesībsargājošām institūcijām Talsu novadā; galvenie uzdevumi – analizēt drošības situāciju novadā, veikt pasākumus likumpārkāpumu cēloņu atklāšanai un to novēršanai u. c.);

- 2) Talsu novada domes Satiksmes drošības un ceļu apsaimniekošanas komisija (sniedz priekšlikumus drošas transporta un gājēju kustības nodrošināšanai);
- 3) Talsu novada pašvaldības konsultatīvā padome darbam ar riska ģimenēm (padomes uzdevums – organizēt nepilngadīgo likumpārkāpumu profilakses darbu, apzināt problēmas un izstrādāt priekšlikumus to risināšanai).

Rezultātā tika nodrošināta vietējās policijas pārstāvība praktiski visās pašvaldības institūcijās, kas kaut kādā veidā ir saistītas ar sabiedrisko drošību un kārtību.

Pašvaldību mājās lapās tika izveidota sadaļa „Sabiedriskā kārtība”, kurā tika ievietota informācija par iecirkņa un nepilngadīgo lietu inspektoriem, par viņu pieņemšanas laikiem, tālrunu numuriem, e-pastu adresēm un apkalpojamo teritoriju; tika pievienotas arī darbinieku fotogrāfijas.⁴⁰

Organizācijas darba metožu maiņai, ieviešot uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes, ir jābūt brīvprātīgai. Uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes nevar attiecināt tikai uz kādu noteiktu policijas iecirkņa struktūrvienību vai atsevišķiem darbiniekiem. Šī policijas darba stratēģija un filozofija jāpieņem ikvienam darbiniekiem un organizācijai kopumā. Tas prasa milzu skaidrošanas darbu kolektīvā.

⁴⁰ Sk. <http://www.talsi.lv/valsts-policija>, <http://www.dundaga.lv/policija/ievads>, http://www.roja.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=134&Itemid=105

7.1. Saskarsmei ar iedzīvotājiem veltītais laiks un iecirkņa inspektora loma

Viens no iecirkņa inspektoru pamatpienākumiem ir veikt apkalpojamās teritorijas apgaitu, pārrunas ar iedzīvotājiem, namu apsaimniekotājiem un to pilnvarotajām personām, sētniekiem un pašvaldību darbiniekiem, uzņēmumu, iestāžu, tirdzniecības un citu objektu darbiniekiem, tādējādi iecirkņa inspektors izzina apkalpojamo teritoriju, operatīvo stāvokli un iepazīst iedzīvotājus.

Uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes paredz, ka policists pārzina vidi un cilvēkus apkaimē, kurā darbojas. Visu policijas darbību, kas izriet no uz sabiedrību vērsta policijas darba filozofijas, mērķis ir palielināt policijas darba efektivitāti, iesaistot sabiedrību. Svarīgi ir tas, ko vietējā sabiedrība uzskata par problēmu, policistu iesaistīšana sabiedrības dzīvē ir tikai līdzeklis (nevis mērķis) problēmu risināšanā, vienlaikus ceļot policijas prestižu.

Viena no iecirkņa inspektoru darbības formām ir regulāra iedzīvotāju pieņemšana apkalpojamā teritorijā. Parasti tas notiek pagasta pārvaldē ierādītājās telpās. Iepazīstoties ar apmeklētāju reģistrācijas žurnālu, redzams, ka iedzīvotāji nav aktīvi. Secināms, ka jāmeklē citi veidi, kā iecirkņa inspektoram uzzināt par problēmām, kas satrauc vietējos iedzīvotājus.

Talsu pilsētā un arī novadā regulāri notiek iedzīvotāju forumi, kuros vienmēr tiek aktualizēti iedzīvotājus satraucošie drošības jautājumi. Pēdējais forums notika 2010. gadā. Pirms kopīgā Talsu novada foruma, katrā pagastā un pilsētā tika organizētas tā saucamās ideju darbnīcas, kurās piedalījās vietējie iedzīvotāji un arī attiecīgo teritoriju apkalpojošie iecirkņa inspektori.

Papildu lielajiem pasākumiem, tādiem kā forumi, jāatrod veidi, kā iecirkņa inspektoriem regulāri tikt ar vietējiem iedzīvotājiem ārpus iecirkņa, piemēram, veikalos vai parkos. Veltot vairāk laika saskarsmei ar iedzīvotājiem, iecirkņa inspektors var noskaidrot, ko

iedzīvotāji no viņa gaida; var informēt iedzīvotājus par iespējām uzlabot drošības situāciju; var organizēt vietēja mēroga pasākumus, kas ietekmē noziedzības līmeni un iedzīvotāju drošības sajūtu; ikdienā var veikt dažādas preventīvas aktivitātes.

Jo vairāk laika iecirkņa inspektors velta saskarsmei ar iedzīvotājiem, jo lielāka iespēja sasniegt acīmredzamus rezultātus:

- samazināt izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaitu atsevišķās apkalpojamajās teritorijās;
- samazināt iedzīvotāju bailes kļūt par noziedzīgu nodarījumu upuriem;
- palielināt iedzīvotāju apmierinātību ar policijas darbību un uzticību policistiem;
- iegūt vairāk informācijas no iedzīvotājiem, kas var tikt izmantota preventīvai un represīvai noziedzības novēršanai.

Pašreiz ne ārējie, ne iekšējie normatīvie akti nenosaka, cik daudz laika iecirkņa inspektoram būtu jāpavada, tiekoties ar iedzīvotājiem apkalpojamajā teritorijā. Šāda laika uzskaitē arī netiek veikta.

Ārvalstu praksē (piemēram, Nīderlandē) tiek uzskatīts, ka vienas stundas darbs apkalpojamajā teritorijā ir līdzvērtīgs vismaz trīs stundu darbam kabinetā. Čehu kolēģi centušies panākt, lai iecirkņa inspektors lauku apkalpojamajā teritorijā atrastos vismaz četras stundas dienā, bet pilsētā vismaz divas stundas.

Diemžēl Latvijā, it sevišķi pilsētas teritorijā, panākt iecirkņa inspektora atrašanos ārpus iecirkņa ir grūti, jo darba vērtēšanas kritēriji pārsvarā vērsti uz to, ka darbiniekam lielāko daļu laika ir jāpavada, veicot izmeklēšanas darbu.

Tomēr liela nozīme ir iecirkņa vadībai. Piemēram, arī ceļu policijas darbinieks apgaitas laikā var tikt lūgts apciemot kādu no policijas redzeslokā nonākušajām

iestādēm vai uzņēmumiem un veikt preventīvo darbu. Tāpat vadošais policijas darbinieks var pēc savas iniciatīvas reaģēt uz notikumiem pilsētā vai atrisināt kādu drošības problēmu.

Jādomā arī par citām formām saskarsmei ar iedzīvotājiem, piemēram, mērķtiecīgu kontaktu dibināšanu, iedzīvotāju sapulču apmeklēšanu, aktīvu piedalīšanos sabiedriskajā dzīvē u. c.

7.2. Atšķirības darba organizācijā lielpilsētās un lauku teritorijās

Uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes ir ieviešamas, apkalpojot gan lauku, gan lielpilsētu teritorijas, tikai katrā no tām atšķiras darba organizācija.

Ārvalstu prakse šajā jomā ir atšķirīga. Dažās valstīs uz sabiedrību orientēta policijas darba metožu ieviešanu sāk tieši lielpilsētās (galvaspilsētās), citās – sāk nelielās apdzīvotajās vietās.

Būtiskākā atšķirība metožu ieviešanā ir sadarbības iespējas ar vietējo pašvaldību un tās institūciju pārstāvjiem. Lauku teritoriju apkalpošajam iecirkņa inspektoram, ir lielāka iespēja sadarboties ar attiecīgo pašvaldību institūciju darbiniekiem, jo arī to darbs bieži

organizēts pēc teritorijas principa, turklāt vietējā vara ir pilnvarota risināt vietēja mēroga jautājumus. Lai rastu risinājumus lielpilsētā, jāmeklē citi ceļi.

Arī lielpilsētu teritoriju var sadalīt mazākās apkalpojamajās teritorijās un ir iespējams strādāt tikpat efektīvi kā lauku rajonos.

Šobrīd ir uzsākts darbs pie metodes aprobācijas Rīgas reģiona Rīgas pilsētas Kurzemes iecirkņa apkalpojamajā teritorijā, un jau pēc pirmajiem darba mēnešiem šai pieejai ir atbalsts no darbinieku puses. Domājams, ka jau 2012. gada nogalē būs iespējams apzināt pamatprincipus, kas ļaus ieviest uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes arī Rīgā.

7.3. Problēmu risināšanas metodes kā pastāvīgs policijas darba princips

Viena no sastāvdaļām un sarežģītākajiem aspektiem, ieviešot uz sabiedrību vērstas policijas darba metodes, ir problēmu risināšana. Šī metode prasa no darbiniekiem nepārtrauktu inovatīvu pieeju, un tā nekad nebūs pabeigts process. Uzsvars tiek likts uz problēmu cēloņu noskaidrošanu un novēršanu, nevis jau esošo seku likvidēšanu. Problēmu risināšanas metode savā būtībā ir pilnīgi pretēja represīvajai metodei, kas paredzēta incidenta atrisināšanai un kuru policijā izmanto visbiežāk, jo vienkāršāk ir gaidīt izsaukumu uz noteikto vietu, nevis mēģināt izziņāt iespējamus noziedzīgā nodarījuma veicināšanas faktorus un censties tos novērst.

Uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes no policijas darbinieka prasa arī prasmi problēmu risināšanā iesaistīt plašu sadarbības partneru loku, tajā skaitā organizāciju vadītājus vai atsevišķus individuus.

Īstenojot problēmu risināšanas metodi, policijai: 1) precīzi jānosaka un jādefinē problēmas, kuras tā vēlas risināt; 2) jāveic padziļināta analīze, lai noskaidrotu problēmu cēloņus; 3) jāuzņemas plaša risinājumu meklēšana, lai novērstu konstatētos cēloņus un veicinātu ilgtermiņa risinājumu; 4) jānovērtē, cik sekmīgi ir bijuši šādi pasākumi.

Talsu pilsētā un arī Talsu novadā ir izveidota Sabiedriskās kārtības komisija. To var uzskatīt par vietējā mēroga noziedzības novēršanas padomi. Talsu novada sabiedriskās kārtības komisija ir pašvaldības izveidota, sabiedrisko drošību un kārtību pārraugoša institūcija Talsu novada administratīvajā teritorijā, kura pakļauta Talsu novada domes Tautsaimniecības komitejai un tiek finansēta no Talsu novada budžeta līdzekļiem. Komisijas mērķis ir veikt sabiedriskās drošības un kārtības pārraudzību Talsu novada pašvaldības teritorijā, koordinējot savu darbību ar tiesībsargājošajām institūcijām Talsu novadā.

Komisijas galvenie uzdevumi ir:

- analizēt drošības situāciju novadā;
- veikt pasākumus likumpārkāpumu cēloņu atklāšanai un to novēršanai;
- veikt sabiedriskās kārtības un iedzīvotāju drošības nodrošināšanas procesu koordinēšanu, izpēti un ieteikumu izstrādi;
- analizēt, sistematizēt izdarītos sabiedriskās kārtības pārkāpumus, lai izprastu to cēloņus un izstrādātu ieteikumus to novēršanai;
- apkopot un analizēt iesniegtos priekšlikumus sabiedriskās kārtības nodrošināšanas jautājumos;
- sekot līdzi, kā novadā tiek veikts profilaktiskais darbs, lai novērstu iespējas iegādāties alkoholu ārpus likumā noteiktā laika un alkohola lietošanu neatļautās vietās, un kā tiek kontrolēta bērnu atrašanās uz ielas vai citās sabiedriskās vietās bez pieaugušo uzraudzības laikā, kad to aizliedz normatīvie akti;
- savas kompetences ietvaros sagatavot priekšlikumus Talsu novada domei;
- sadarboties ar pašvaldības, valsts un sabiedriskajām institūcijām sabiedriskās kārtības nodrošināšanas jautājumos.⁴¹

Starpdisciplināra problēmu risināšana tiek izmantota gan Sabiedriskās kārtības komisijas, gan Konsultatīvās padomes darbā ar riska ģimenēm, gan ikdienas policijas darbā.

Mīnami vairāki piemēri, kad, dažādām institūcijām kopīgi iesaistoties, rasts risinājums iedzīvotāju norādītajām drošības problēmām.

⁴¹ 27.08.2009. Talsu novada Sabiedriskās kārtības komisijas nolikums. (Pieejams: http://talsi.case.lv/upload_file/nolikumi/Sabiedriskas_kartibas_komisijas_nolikums.PDF)

1. piemērs. Izklaides klubs

Pie izklaides kluba (kuru kā nedrošu vietu aptaujā bija norādījuši iedzīvotāji) stāvlaukumā sabrauc automašīnas, tajās esošās personas skaļi klausās mūziku, kā arī bieži vien pie izklaides vietas durvīm notiek kautiņi. Kluba īpašnieks kārtību nodrošina tikai kluba iekšienē. Iedzīvotāji nav apmierināti ar skaļo uzvedību un mūziku.

Izmantojot PAT (problēmu analīzes trīsstūri) un SARA (izpēte, analīze, reaģēšana un novērtēšana),⁴² varam izdalīt:

- **Vieta** – kluba apkārtnē, autostāvieta pie kluba.
- **Pārkāpēji** – automašīnu vadītāji, pasažieri, kluba apmeklētāji.
- **Cietušais** – apkārtējo māju iedzīvotāji.

Lai atrisinātu radušos problēmu, nepieciešams novērst, kādu no šiem trīs komponentiem, kas iesaistīti problēmu situācijā. Apkārtējo māju iedzīvotājus evakuēt nebūtu efektīvi, tāpēc jāsāk ar vietu un pārkāpējiem.

Izpēte – lamāšanās, skaļa mūzika, traucējošs troksnis.

Analīze – autostāvieta ir izgaismota, pie kluba sabiedriskā kārtība netiek nodrošināta, policija iepriekš saņēmusi sūdzības, bet veiktie pasākumi nav devuši rezultātu.

Reaģēšana – policija nolemj, ka jāiedarbojas uz *vietu* un pārkāpējiem. Sadarbībā ar pašvaldību tiek veiktas izmaiņas pašvaldības saistošajos noteikumos, uzliekot par pienākumu kluba īpašniekam nodrošināt sabiedrisko kārtību ne tikai kluba iekšienē, bet arī 50 metru rādiusā ap klubu. Kluba īpašnieks tiek padarīts par *vietas* atbildīgo.

Pie kluba esošās autostāvietas ceļa zīme „Stāvvietā” tika papildināta ar papildu zīmi „Izslēgt motoru”. Šīs darbības mērķis ir iedarboties uz pārkāpējiem – jauniešiem, kuri līdz ar jauno ceļa zīmi vairs nav tiesīgi lielā skaļumā klausīties mūziku.

Novērtēšana – pārkāpjot šo ceļa zīmju prasības, personas varēja tikt sauktas pie administratīvās atbildības. Pēc veiktajiem pasākumiem samazinājās iedzīvotāju sūdzību skaits par trokšņošanu minētajā vietā.

2. piemērs. Veikals mazpilsētā

Valdemārpils iedzīvotāju aptaujā kā nedroša vieta bija norādīta apkārtnē pie veikala pilsētas centrā, kura stāvlaukumā ar automašīnām mēdza sabraukt jaunieši un trokšņot. Minētā vieta nebija izgaismota.

Iecirkņa inspektors sadarbībā ar pašvaldību un veikala īpašnieku panāca apgaismojuma ierīkošanu šajā vietā. Pašvaldība ierīkoja apgaismojuma laternu, bet veikala īpašnieks par saviem līdzekļiem pievienoja elektrību. Pēc veiktajiem pasākumiem, iedzīvotāju sūdzības par likumpārkāpumiem šī veikala apkārtņē samazinājās.

Šādas problēmu risināšanas iespējas izmantotas arī citos gadījumos, risinot iedzīvotāju norādītās drošības problēmas viņu dzīvesvietas apkaimē.

Problēmu risināšanas metodes (SARA) un problēmu analīzes trīsstūra (PAT) izmantošana liek *pārslēgties* no reaģēšanas uz notikumu uz pasākumu veikšanu, lai novērstu likumpārkāpuma izdarīšanas iespēju. Taču, lai to veiksmīgi īstenotu un realizētu, nepieciešama attiecīga darbinieku apmācība, bet atrisinātajām problēmām ir jāklūst par vienu no policijas darba vērtēšanas kritērijiem.

⁴² Plašāk sk. *Noziedzības analīze 60 solos* / Ronalds V. Klarks, Džons E. Eks ; [tulkojums, Aiga Veckalne]. Rīga : Valsts policija, 2011, 25.-28. lpp. (Pieejams: http://www.vp.gov.lv/faili/sadalas/noziedzibas_analize_60_solos_gramata.pdf)

7.3.1. Ārvalstu prakse problēmu analīzes metodes izmantošanā: Čehijas policijas piemērs⁴³

1. piemērs. Grafiti – pietiek aprunāties

Tišnova (*Tišnov*) ir pilsēta, kurā ir aptuveni piecpadsmit tūkstoši iedzīvotāju un divdesmit pieci policisti, kuri rūpējās arī par vairākiem mazākiem apkaimes ciematiem. Ilglaicīgas problēmas šajā pilsētā sagādāja grafiti zīmētāji. Daļēji samazināt grafiti izplatību palīdzēja jaunie tiesību akti, kuros grafiti zīmēšana tika klasificēta kā noziedzīga darbība, un pilsētas centrā uzstādītā novērošanas kameru sistēma, taču īstas kārtības joprojām nebija – stacijas vagonu parkā parādījās aizvien jauni un jauni zīmējumi. Policisti nespēja katru vakaru gaidīt, vai grafiti zīmētāji parādīsies vai nē, tādēļ viņi nolēma meklēt citu risinājumu.

Pēc tuvākas iepazīšanās ar situāciju (policisti vērsās pie dzelzceļa pārstāvjiem) izrādījās, ka problēma nav radītajos zaudējumos, jo norakstītajiem vagoniem tie bija niecīgi, bet gan apstākļi, ka grafiti zīmētāji pārvietoja stacijas teritorijā, kas ir slēgta nepiederošām personām. Līdztekus tam, ka grafiti zīmētāji tur nedrīkstēja atrasties, īpašas

bažas Čehijas dzelzceļa pārstāvjiem bija arī par grafiti zīmētāju drošību, sevišķi naktī, kad kravas vilcieni brauc lielā ātrumā.

Sarunās pakāpeniski iesaistījās domes priekšsēdētāja sekretārs, ugunsdzēsēju pārstāvji, skolas direktors, domes satiksmes departamenta un bērnu aprūpes departamenta pārstāvji, kā arī palīdzēja viens no grafiti zīmētājiem. Galu galā par efektīvu risinājumu tika atzīta likumīga un droša laukuma piešķiršana grafiti zīmēšanai. Tāds laukums bija vienam no uzaicinātajiem sarunu dalībniekiem – Autoceļu un dzelzceļu pārvaldei. Taču šo laukumu likumīgai grafiti zīmēšanai piešķīra ar diviem noteikumiem: grafiti zīmētāji uzņems laukuma apkārtni, un stacijas slēgtajās teritorijās vairs neparādīsies jauni zīmējumi.

Cik zināms, šī jau pirms vairākiem gadiem noslēgtā vienošanās joprojām tiek ievērota.

2. piemērs. „Triju padome” drošībai

Sokolovā (*Sokolov*) izveidoja ļoti netipisku, taču efektīvu modeli drošības uzraudzībai pilsētā. Sokolovas rajona nodaļas vadītājs sadalīja pilsētu iecirkņos un piešķīra tos atsevišķiem policistiem. Vienlaikus viņš vienojās par tādu pašu sadalījumu arī ar Sokolovas pilsētas policiju. Par trešo katrā iecirknī kļuva viens no domes deputātiem.

Līdz ar to Čehijas policijas, pilsētas vēlēto deputātu un pilsētas policijas pārstāvji iecirknī veido tādu kā drošības padomi, kas, pateicoties plašsaziņas līdzekļiem, ir labi pazīstama vietējiem iedzīvotājiem. Līdztekus reaģēšanai uz problēmām, tās darbs galvenokārt saistīts ar

sistemātisku saziņu ar sabiedrību – viņi kopīgi uzrunā vietējos iedzīvotājus, tiek ar viņiem, iegūst informāciju par to, kas, pēc iedzīvotāju domām, nepieciešams, un apmainās ar informāciju.

Pateicoties šādai padomei, Čehijas policijas policistam ir trīs acu un ausu pāri – viņam ir lielisks pārskats par savu iecirkni un sadarbības partneri, kas viņu atbalsta centienos risināt konkrētās problēmas. Taču ar to ir saistīts arī atbildības jautājums – policistu nevērtē pēc tā, cik administratīvā darba viņš ir veicis, bet gan pēc tā, vai viņa iecirknī ir kārtība un vai iecirkņa iedzīvotāji ir apmierināti ar policista darbu.

⁴³ Hrinko M., Tošovskis M. *Piemēri no Čehijas Republikas policijas Ziemeļmorāvijas reģiona pārvaldes Ostravas nodaļas prakses*. [Projekta „Uz sabiedrību vērstu policijas darbu Latvijā” ievadsemināra materiāli. Talsi 2009. gada septembris.]

3. piemērs. Futbola huligāni

Futbols ir viens no vispopulārākajiem sporta veidiem Čehijā, bet līdzīgi kā citās valstīs to diemžēl papildina arī fanu varmācīgā uzvedība. Līdz pagājušā gada beigām antisociālas uzvedības ierobežošana stadionos bija Čehijas policijas uzdevums – policisti pilnā ekipējumā patrulēja stadionos, gatavi jebkurā brīdī iejaukties cīņā pret radikāli noskaņotiem faniem.

Kopš jaunā gada sistēma ir mainījusies – Čehijas policija ir pārvietojusies ārpus stadioniem un formāli nodevusi atbildību rīkotāju ziņā (galu galā runa ir par viņu privāto uzņēmumu), taču tas nenozīmē, ka policisti nerisinātu situāciju stadionā – gluži otrādi, risina, taču – izmantojot citus līdzekļus. Pirms katras spēles futbola klubu,

stadionu uzraugošo drošības aģentūru un Čehijas policijas pārstāvji sapulcējas un kopīgi izvērtē sacensību riskus. Jo īpaši noderīga ir policijas operatīvā informācija, lai tiktu veikti pietiekami drošības pasākumi un varbūtējie riski netiktu novērtēti par zemu.

Pēc pirmā konflikta, kas tika izraisīts uzreiz pēc jaunās sistēmas ieviešanas un ar kuru fani testēja jauno sistēmu, atgadījumu skaits ir būtiski samazinājies: stadionu ekspluatētāji par drošību patiesībā rūpējas paši, un policija viņus tikai atbalsta. Savukārt skatītājiem patīkamas pārmaiņas ir tās, ka stadionā pakāpeniski noņem žogus, kas atdala spēles laukumu no skatītāju tribīnēm.

4. piemērs. Ugunsdzēsēji pret narkotikām

Brno (*Brno*) sāka strauji palielināties narkotiku lietotāju skaits, īpaši tieši toluola ostītāju skaits, turklāt lietotāju grupā arvien biežāk bija bērni, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, jo šī narkotika bija tiem gan finansiāli, gan fiziski pieejama (toluolu varēja nopirkt saimniecības preču veikalos).

Likumos, kas ierobežo piekļūšanu ieradumu izraisošām vielām (alkohols, tabaka) nav ietverti organiskie šķīdinātāji, tādēļ šķita, ka nav veida, kā piekļūšanu toluolam jaunatnei padarīt grūtāku. Risinājums tomēr tika atrasts, taču to neizdarīja policija, bet gan ugunsdzēsēji. Likums „Par aizsardzību no ugunsgrēkiem” nosaka pienākumu ievērot tehniskos noteikumus un instrukcijas, kas attiecas uz izstrādājumu

ugunsdrošību, bet organisko šķīdinātāju lietošanas instrukcijas parasti liek tos uzglabāt bērniem nepieejamās vietās. Ja šie noteikumi netiek pildīti, administratīvā (šajā gadījumā reģionālā ugunsdzēsības un glābšanas pārvalde) var piemērot sankcijas (ko nevar darīt policija). Izmantojot šādu argumentu, pārdevējus pārliecināt sadarboties nebija grūti – toluols tika izņemts no brīvās tirdzniecības un to izsniedza tikai tiem, kas varēja apliecināt, ka ir vecāki par 15 gadiem.

Šobrīd šī likuma nepilnība ir novērsta, bet minētais piemērs lieliski ilustrē, ka arī šķietami neatrisināmas situācijas ir atrisināmas. Un lai arī policisti to nevar izdarīt tieši, tomēr atrisinājuma atslēga bija un ir tieši policistu iniciatīva.

5. piemērs. Policistu romu asistents

Jau ilgu laiku starp policistiem un romiem valda savstarpējs naidīgums un neuzticība. Romi Čehijā bieži vien dzīvo ne pārāk labvēlīgos apstākļos – dzīvokļos, kas paredzēti īres nemaksātājiem un sociāli nelabvēlīgiem pilsoņiem. Iespējams, situācija uzlabotos, ja policijā būtu vairāk romu, taču viņi pārāk netiecas tur strādāt.

Vairākās pilsētās šo situāciju risina, izmantojot tā dēvēto policijas romu asistentu palīdzību – tie ir pilsētas vai vietējo bezpeļņas organizāciju darbinieki, kuri galvenokārt pārstāv sociāli izolētās romu teritorijas, un viņu uzdevums ir veidot tiltu starp romu iedzīvotājiem un policiju. Kopā ar policiju viņi dodas patruļās un iesaistās problēmu, par kurām uzzināts apgaitās, risināšanā. Šādi tiek pierādīts, ka policija patiesībā nav nedraudzīga institūcija.

Patiecoties romu asistentiem, ir izdevies atklāt un dokumentēt pretlikumīgas darbības, kas tieši ietekmē romu kopienu, jo īpaši attiecībā uz augļošanas un izspiešanas gadījumiem. Romu asistenti ir ne tikai vērtīgas informācijas avots, bet arī tilts pāri dziļajam neuzticības bezdibēnim, ar kādu romi parasti izturas pret policiju. Par asistentu darbu maksā pilsētu domes vai bezpeļņas organizācijas.

Kādēļ gan kaut ko nedarīt citādi, ja tas darbojas un neprasa finanšu līdzekļus?

Minētie piemēri rāda, cik daudzveidīga ir uz sabiedrību vērstā policijas darba pieeja Čehijas Republikā. Reizēm policisti sekmīgāk vai mazāk sekmīgi vēl joprojām meklē veidu, kā to īstenot, taču ir vietas, kur uz sabiedrību vērstu policijas darbu patiešām ir kļuvis par galveno principu, kas nosaka, kādas būs policistu darba dienas un kādas būs viņu attiecības ar sabiedrību vietā, kur policija darbojas. Minētajos piemēros būtiskais ir tas, ka tajos atspoguļotas gan aktivitātes, kurās nav iespējams iztikt bez labvēlīgiem likumiem, gan aktivitātes, kurās pietiek vien ar veselo saprātu, aizrautību un centieniem kaut ko darīt, neraugoties uz to, cik nelabvēlīgi ir pašreizējie apstākļi.

Uz sabiedrību vērstā policijas darba īstenošanai varbūt pat svarīgāka par policistu aizrautību iecirkņos ir nodaļas vadītāja autoritāte un nepieciešamais atbalsts no reģiona pārvaldes puses. Jebkuri centieni veikt pārmaiņas bieži vien ir ļoti sarežģīti, tādēļ policijas spējas īstenot idejas praksē ir cieši saistītas ar dotībām vadošajos amatos iecelt cilvēkus, kas grib un var mainīt iesakņojušos paņēmienus. Nav runa tikai par darba instrumentu nomainīšanu, bet gan par pieejas maiņu visas organizācijas darbībā kopumā.

8. Preventīvā darba nozīme policijas darbā

Ir pašsprotami, ka sabiedrība no Valsts policijas sagaida informāciju un padomus par drošības jautājumiem, kā arī paļaujas, ka policija veic pasākumus, lai noziedzīgi nodarījumi un citi likumpārkāpumi tiktu novērsti. Noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu novēršana ir viens no policijas uzdevumiem, kas nostiprināts likumā „Par policiju”.⁴⁴ Likumā „Par policiju” noteikti arī policijas darbinieku pienākumi šo uzdevumu izpildē.⁴⁵

Svarīgi ir noskaidrot cēloņus un apstākļus, kas veicinājuši noziedzīga nodarījuma vai cita likumpārkāpuma izdarīšanu. Jo tikai mērķtiecīgi veicot pasākumus cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanai, varam runāt par sekmīgu prevenciju, nevis nepārtrauktu cīņu ar sekām.⁴⁶ Šobrīd Kriminālprocesa likums vairs neparedz pienākumu atklāt cēloņus un apstākļus, kas veicinājuši noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Minētais pienākums

saglabājies tikai attiecībā uz administratīvajiem pārkāpumiem.⁴⁷ Taču, neraugoties uz likumā paredzēto iespēju sniegt priekšlikumus par nepieciešamību veikt pasākumus administratīvo pārkāpumu cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanai, šāda iespēja ne vienmēr tiek izmantota.

Diemžēl līdzšinējā policijas darbā uzsvars likts uz noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu atklāšanu, bet to novēršana atstāta novārtā. Minētais tieši saistīts ar pieprasījumu pēc noziedzīgu nodarījumu atklāšanas, prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīto kriminālprocesu skaita un sastādīto administratīvo protokolu skaita. Tāpat arī radīti apstākļi, lai policijas darbinieki būtu vairāk ieinteresēti smagu vai sevišķi smagu noziegumu atklāšanā un kriminālprocesu izmeklēšanā nekā preventīvā darba veikšanā (kas pēc būtības ir šo smago un sevišķi smago noziegumu novēršana).⁴⁸

⁴⁴ 04.06.1991. likums „Par policiju”, 3. panta pirmā daļa.

⁴⁵ Gadījumā, kad pie policijas darbinieka vērsas persona ar pieteikumu vai ziņojumu par notikumu, kurš apdraud personas vai sabiedrības drošību, kā arī situācijā, kad pats policijas darbinieks konstatē iepriekš minētos apstākļus, jebkura policijas darbinieka pienākums neatkarīgi no ieņemamā amata, atrašanās vietas un laika ir visā Latvijas Republikas teritorijā veikt iespējamus pasākumus, lai novērstu likumpārkāpumu (likuma „Par policiju” 9. pants). Saskaņā ar policijas uzdevumiem un atbilstoši likuma „Par policiju” 10. panta pirmajā daļā minētajam policijas darbinieka pamatpienākumi atbilstoši dienesta kompetencei ir, piemēram, šādi: saskaņā ar likuma prasībām veikt izmeklēšanu; veikt nepieciešamos operatīvās meklēšanas un citus likumā noteiktos pasākumus, lai atklātu, pārtrauktu un novērstu noziedzīgus nodarījumus; novērst un pārtraukt administratīvos pārkāpumus; savu pilnvaru ietvaros atklāt noziedzīgu nodarījumu un administratīvo pārkāpumu cēloņus un tos veicinošos apstākļus un veikt pasākumus to novēršanai; piedalīties personu tiesiskajā audzināšanā u. c. (likuma „Par policiju” 10. panta 1. daļas 4., 6., 7. punkts).

⁴⁶ Latvijas Kriminālprocesa kodeksa (LKPK), kas bija spēkā līdz 2005. gada oktobrim, 48. pants (*Cēloņu un apstākļu atklāšana, kas veicinājuši noziedzīga nodarījuma izdarīšanu*) noteica, ka izziņas iestādei, prokuroram un tiesai krimināllietas pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā jāatklāj cēloņi un apstākļi, kas veicinājuši noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

⁴⁷ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (APK) 237. pants (*Lietvedības uzdevumi administratīvo pārkāpumu lietās*) noteic, ka viens no uzdevumiem administratīvo pārkāpumu lietās ir noskaidrot cēloņus un apstākļus, kas veicina administratīvo pārkāpumu izdarīšanu, kā arī novērst pārkāpumus, audzināt pilsoņus likumu ievērošanas garā un nostiprināt likumību. Savukārt APK 278. pants (*Priekšlikumi par administratīvo pārkāpumu izdarīšanas cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanu*), noteic, ka institūcija (amatpersona), kas izskata lietu, konstatējot administratīvo pārkāpumu izdarīšanas cēloņus un veicinošos apstākļus, iesniedz attiecīgiem komersantiem, iestādēm, organizācijām un amatpersonām priekšlikumus par nepieciešamību veikt pasākumus šo cēloņu un apstākļu novēršanai. Minētajām organizācijām un personām ir pienākums mēneša laikā no priekšlikuma saņemšanas dienas paziņot par veiktajiem pasākumiem institūcijai (amatpersonai), kas priekšlikumu iesniegusi.

⁴⁸ 21.06.2010. MK noteikumu Nr. 568 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālajām piemaksām” 4. pielikuma „Piemaksas par dienestu, kas saistīts ar īpašu risku, un par nosacījumiem, kas saistīti ar dienesta specifiku” 2. punkts paredz piemaksu par tiešu smago noziegumu apkarošanu līdz Ls 200; 7. punkts – amatpersonām, kuras veic pirmstiesas izmeklēšanu līdz Ls 100; bet amatpersonām, kuras tieši veic, organizē vai vada speciālus pasākumus tiesībpārkāpumu novēršanā un atklāšanā – līdz Ls 20 (10. punkts).

8.1. Preventīvais darbs Valsts policijā

Noziedzīgo nodarījumu novēršana (preventīvais darbs) ir neatņemama policijas darba sastāvdaļa. Diemžēl pēdējo gadu laikā tā ne vienmēr ir bijusi Valsts policijas un Iekšlietu ministrijas prioritāte, kas ir ticis skaidrots ar nepietiekamo cilvēkresursu un materiālo resursu trūkumu. Uzmanība, galvenokārt, veiksmīgi tikusi pievērsta preventīvajam darbam skolās un bērnudārzos, kā arī ceļu satiksmes drošības jautājumiem. Ceļu satiksmes drošības jomā atbalsts preventīvo projektu ieviešanai bijis arī no citām valsts iestādēm un apdrošināšanas kompānijām (Ceļu satiksmes drošības padome, BALTA u. c.), kas ir piemērs tam, ka labus rezultātus šajā darbā vislabāk var sasniegt, strādājot komandā.

Valsts policijas preventīvas pasākumus ceļu satiksmes drošības jomā jau deviņo gadu finansē Ceļu satiksmes drošības padome. Par šiem līdzekļiem Preventīvas pasākumu pārvalde ik gadu izstrādā dažādus izdales materiālus par ceļu satiksmes drošību, kas pilnveido preventīvo darbu un sekmē drošības situācijas uzlabošanu ceļu satiksmē.⁴⁹

Ik gadu laikā posmā no 1. novembra notiek akcija „Esi redzams”, kas informē par atstarotāju nozīmi ceļu satiksmes drošībā. Valsts policijas darbinieki visā Latvijā ik gadu piedalās akcijā „Drošības dienas”, kas norit skolās, bērnudārzos un citās institūcijās. Valsts policijas bērnu auditorijai radītie tēli – Runcis Rūdis un Bebrs Bruno – vairāku gadu garumā bērnudārzu un skolu audzēkņu vidū jau kļuvuši atpazīstami. Akcijas „Droša vasara – Tava vasara” (norisinājās no 2011. gada aprīļa līdz augustam) laikā tika organizēti 1988 preventīvie pasākumi dažādās izglītības iestādēs, bērnu un jauniešu centros un nometnēs. Akcijas „Drošības dienas skolās – 2011” (norisinājās 2011. gada septembrī) ietvaros tika organizēti 1552 preventīvie pasākumi dažādās izglītības iestādēs, bērnu un jauniešu centros.

Vislielāko interesi akciju laikā ir izraisījuši preventīvie pasākumi, kas izglīto ceļu satiksmes drošības jomā un

stāsta par skolēnu savstarpējām attiecībām, kā arī skaidro tiesisko attiecību jomas jautājumus.

Neskatoties uz iepriekš minēto, jāatzīst, ka Valsts policijā tomēr trūkst mērķtiecīgu aktivitāšu citās mērķa auditorijās – vispārīgās preventīvas jomā jauniešu, pieaugušo un senioru vecuma grupās. Čehijas pieredze preventīvas aktivitāšu plānošanā un īstenošanā, piemēram, ir pārdomātāka. Kopš 1997. gada Čehijas Republikas Iekšlietu ministrijā tiek izstrādāta noziedzības preventīvas valsts stratēģija. Katru gadu preventīvas projektiem valstī tiek piešķirts aptuveni trīs miljonu eiro finansējums. Viens no projekta nosacījumiem ir sadarbība starp policiju un vietējo pašvaldību. Šobrīd Čehijas Iekšlietu ministrija gatavo jaunu stratēģiju 2012.–2016. gadam. Viņi vēlas mainīt uzsvāru no tā saucamās primārās preventīvas uz fokusētu preventīvu, kas saistīta ar konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem un to veicējiem – tā ir vairāk saistīta ar vietējo drošības problēmu identificēšanu un risināšanu.

Līdzīga pieredze ir arī Igaunijā un Lietuvā, kur policijas dienesti gatavo savu noziedzības preventīvas stratēģiju, nosakot prioritātes atsevišķām mērķa grupām.⁵⁰

Šobrīd Latvijas Republikā noziedzības preventīvas jautājums ir skats valdības deklarācijā.⁵¹ Lai arī deklarācijā minētas svarīgas prioritātes, tās vien nevar būt par pamatu ikdienas preventīvas darba plānošanā. Valsts policijai jāveido sava noziedzības preventīvas stratēģija.

Preventīvas galvenais priekšnoteikums – ja gribam ko darīt, tas jādara šeit un tagad, jo vienmēr ir vieglāk atrast kādus iemeslus, lai darāmo atliktu (piemēram, līdzekļu vai cilvēkresursu neesamība), nekā pievērst lielāku uzmanību policijas preventīvajam darbam. Ideālā gadījumā preventīvais darbs var kļūt arī par resursu ekonomēšanas iespēju. Protams, ne vienmēr saistību starp veiktajām aktivitātēm un nenotikušo noziedzīgo nodarījumu, kas iespējams, būtu izraisījis daudz lielākus finansiālos zaudējumus, būs viegli pierādīt. Veicot

aprēķinus par izmaksām, kas rastas, izmeklējot noziedzīgo nodarījumu, aizturot aizdomās turamos un veicot pirmstiesas izmeklēšanu, nepieciešamo Valsts līdzekļu daudzums būtu krietni lielāks.⁴⁹

Līdztekus jau esošajām iespējām strādāt prevencijas jomā organizācijas ietvaros, policijas dienesti ārvalstīs cenšas piesaistīt arī papildu līdzekļus un atbalstu dažādu prevencijas aktivitāšu ieviešanai, izmantojot gan Eiropas Savienības fondu iespējas, gan nevalstiskās organizācijas un privātos partnerus. Tādēļ, ieviešot prevencijas projektus, policijas darbiniekiem nepieciešams apgūt

iemaņas savas idejas īstenošanai un nepieciešamības gadījumā arī prasmes, kas ļauj uzrakstīt projekta pieteikumu vai uzrunāt potenciālos partnerus līdzekļu piesaistīšanā. Tā kā projekta vadības iemaņas netiek īpaši mācītas kā policijas darba sastāvdaļa, to apgūšanai nepieciešams laiks un pieredze.

Tā kā publiskajā telpā ir pieejams plašs metodisko materiālu par projekta izstrādi klāsts, šajā grāmatā nedaudz vairāk uzmanības tiks veltīts tieši prevencijas jomā izstrādāta projekta specifikai policijas dienestā.

⁴⁹ *Pārskats par nepilngadīgo noziedzību, cietušiem bērniem, stāvokli ceļu satiksmē un prevencijas jomā 2010. gadā.* R., Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas pārvalde, 2011.; *Pārskats par nepilngadīgo noziedzību, cietušiem bērniem, stāvokli ceļu satiksmē un prevencijas jomā 2011. gadā.* R., Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas pārvalde, 2012.

(Pieejams: http://www.vp.gov.lv/faili/relizes/2011_PARSKATS.doc)

⁵⁰ ES valstu noziedzības prevencijas stratēģijas pieejamas mājaslapā <http://www.eucpn.org/strategies/index.asp>

⁵¹ *Deklarācija par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību.*

(Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/valdibasdek/>)

⁵² Sk. nodaļas „Standarti, kas raksturo demokrātisku policijas organizāciju” apkšnodaļu „Uz sabiedrību vērsta policijas darba vērtēšanas kritēriji”.

8.2. Preventīvo projektu idejas un izstrādes gaita

Jebkurš projekts sākas ar projekta ideju. Ja ideja ir guvusi pietiekamu atbalstu kolektīvā vai domubiedru grupā, var sākt darbu pie tās īstenošanas dzīvē.

Projektu idejas var rasties:

- diskusiju un tikšanās rezultātā policijas darbinieku kolektīvā;
- uzzinot par labo praksi mācību seminārā vai pieredzes apmaiņas vizītes laikā;
- analizējot policijas rīcībā esošo statistiku (tajā skaitā pieejamo statistiku no citām Valsts institūcijām un iedzīvotāju aptauju datus);
- sadarbības laikā ar nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotāju interešu grupām, kas ir identificējušas risināmos jautājumus;
- no pieredzējušu policijas darbinieka pieredzes vai personiskās pieredzes saskarsmē ar iedzīvotājiem.

Pārrunājot ideju ar potenciālajiem sadarbības partneriem un mērķgrupas pārstāvjiem, var novērtēt projekta idejas dzīvotspēju un sadarbības partneru vēlēšanos iesaistīties šo aktivitāšu ieviešanā. Veidojot projekta komandu, katram dalībniekam jāparedz sava loma aktivitāšu ieviešanas procesā. Daudzos gadījumos vajadzīgas pārrunas ar atbildīgajiem pašvaldību un citu valsts institūciju pārstāvjiem, jo viņu atbalsts projekta aktivitāšu ieviešanas laikā var izrādīties īpaši nozīmīgs un noderīgs. Tas saistīts arī ar jau pieejamajiem resursiem vai datu bāzēm, piemēram, preventīva rakstura informācijas izplatīšanā – mājaslapām, pašvaldību bezmaksas avīzi iedzīvotājiem un citām iespējām.

Eiropā ir vairākas organizācijas, kas savā darbā popularizē noziedzības prevencijas nozīmi iedzīvotāju drošības sajūtas garantēšanā. Viena no plašāk zināmajām organizācijām tiesībsargājošo institūciju vidū ir *Eiropas Noziegumu prevencijas tīkls (European Crime Prevention Network)*.⁵³

Angļu valodā ir pieejama plaša informācija par nevalstisko organizāciju projektiem un tādiem policijas un sabiedrības partnerībā veidotiem projektiem kā „Kaimiņu drošība” (*Neighborhood Watch*), „Apkaimes trauksmes sistēma” (*Community Alert*) un citām iniciatīvām, tajā skaitā atrodami arī preventīvo izdales materiālu paraugi un projektu idejas.

Šī projekta ietvaros centāties tuvāk izziņāt tieši Čehijas Republikas policijas pieredzi preventīvo projektu jomā. Projekta ietvaros rīkoto starptautisko semināru laikā dalībnieki tika iepazīstināti ar šādiem Čehijā īstenotiem projektiem:

- Akcija „Mašīna nav seifs”, kuras laikā iedzīvotāji tiek informēti par nepieciešamību izvairīties no vērtīgu mantu atstāšanas automašīnas salonā. Ideja radusies, analizējot policijas rīcībā esošo statistiku par zādzību skaita pieaugumu no automašīnām. Sākotnējā ideja radusies Lielbritānijā.
- Akcija „Policists no tavas ielas”, kuras laikā policijas darbinieki savās apkalpojamajās teritorijās centās iegūt atpazīstamību (arī lielākās pilsētās un kvartālos). Ideja radusies pētot ārvalstu pieredzi ar mērķi tuvināt iedzīvotājus un policiju lielpilsētās.
- Akcija „Stop 24”. Automašīnām tiek nodrukātas īpašas uzlīmes, kas norāda, ka mašīna netiek izmantota nakts laikā. Projekta mērķis – atvieglot šādu mašīnu atpazīšanu zādzības gadījumā.
- Projekts „Seniori sev” vecāka gadagājuma cilvēkiem. Projekta laikā tika apmācīti aktīvākie seniori, kuri pēcāk savu draugu un paziņu vidū veica tālākinformēšanu par drošības jautājumiem un veidiem, kā nekļūt par noziedzīga nodarījuma upuriem. Senioriem tika dalīti arī īpaši izdales materiāli – senioru drošības somas. Somā bija dažādi bukleti ar drošības padomiem un informatīvajiem tālruņiem, atstarotāji un atstarojoši elementi, kā arī skaņas signāli trauksmes celšanai.

Galvenā projekta ideja – aktīvākie apkaimes seniori jūtas nodēriģi sabiedrībai un palīdz policijai sasniegt to mērķgrupu, kuru ne vienmēr izdodas sasniegt pašiem policijas darbiniekiem. Ideja radusies, izpētot statistiku – pēdējā laikā augošo noziedzīgo nodarījumu skaitu, kur cietušie ir vecāka gadagājuma cilvēki.

- Projekts „Policijas roka”, kas tika īstenots lielveikalos un citās publiskās vietās ar mērķi brīdināt iedzīvotājus par kabatas zādzībām un aicināt tos neatstāt savas mantas bez uzraudzības. Ja iedzīvotājs bija atstājis savas mantas bez uzraudzības, viņa somā tika ielikta brošūra rokas formā ar policijas darbinieku izstrādātajiem ieteikumiem drošības jomā. Līdzīgas akcijas, bet jau ar jauniešu līdzdalību, notikušas arī izmantojot kartupeļus, kas tiek ielikti nepieskatītās somās. Projekta ideja radusies, analizējot kabatas zādzību pieaugumu konkrētās apkaimes lielveikalos un iedzīvotāju sūdzības.
- Dažādu informatīvo materiālu izplatīšana policijas darbinieku vidū – kabatas informatīvie materiāli par dažādām tēmām (piemēram, narkotiku lietotāju atpazīšana un padomī policista rīcībai; padomī, kā rīkoties ierodoties uz izsaukumu par vardarbību ģimenē u. c.). Kopā tika izstrādātas septiņpadsmit dažādas tēmas. Projekta ideja radusies, saskaroties ar ierindas policijas darbinieku neinformētību par konkrēto no viņiem sagaidāmo rīcību noteiktās situācijās. Galvenais mērķis – savietot preventīvā darba teoriju ar praksi un izglītēt policijas darbiniekus, atvieglojot viņu darbu.⁵⁴

Šo projektu ietvaros īpaša nozīme bija sadarbībai ar masu medijiem, kas par projekta norisi tika informēti no tā sākuma līdz pat beigām un sniedza papildu atbalstu.

Ņemot vērā Latvijas Valsts policijas praksi prevencijas jomā un pieejamo Valsts policijas statistiku par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, šī projekta laikā centāties pievērst pastiprinātu uzmanību

preventīvajiem projektiem pieaugušo jomā. Projekta gaitā īstenojām vairākas sabiedrības informēšanas kampaņas, kas tika vērstas uz iedzīvotāju izglītošanu par dažādiem drošības jautājumiem.

Kā pirmā tika īstenota akcija „Mašīna nav seifs”, kas guva plašu iedzīvotāju un policijas darbinieku atsaucību. Akcijas izdales materiāli – gaisa atsvaidzinātāji mašīnām ar klāt pievienotu informatīvu materiālu iedzīvotājiem – tika izplatīti visā Latvijā. Kopā tika izplatīti vairāk nekā 90 000 preventīvo materiālu eksemplāru. Akcijas ideja tika aizgūta no ārvalstu pieredzes, jo zādzības no automašīnām ir izplatīta problēma arī Latvijā, īpaši Rīgas reģionā.

Informatīvā kampaņa par īpašuma drošību – brošūra iedzīvotājiem īpašuma drošības izvērtēšanai. Ideja tika aizgūta no ārvalstu pieredzes un internetā pieejamās informācijas. Kopā tika izplatīti 50 000 eksemplāru. Brošūra guva plašu atsaucību kā iedzīvotāju, tā namu apsaimniekotāju vidū, jo sniedza idejas un iespēju pašiem novērtēt sava īpašuma drošību bez tiešas policijas darbinieka klātbūtnes.

Kampaņa par iespējām iesniegt sūdzību par Valsts policijas darbu. Tā kā viens no policijas darba pamatprincipiem demokrātiskā sabiedrībā ir iespēja pārsūdzēt policijas darbinieka prettiesisku rīcību, projekta ietvaros tika sagatavotas 10 000 brošūras latviešu un 5000 brošūras krievu valodā, kas tika izplatītas policijas iecirkņos, kā arī ar citu tiesību sargājošo un cilvēktiesību jomā strādājošo institūciju starpniecību.

Akcija „Velosipēdistu drošība”. Aizvien pieaugošais velosipēdistu skaits ir ievērojami mainījis situāciju Rīgas ielās. Diemžēl tas skar arī daudzus neatrisinātus jautājumus no gājēju un braucēju drošības viedokļa. Pēc Valsts policijas rīcībā esošās statistikas ik gadu palielinās to velobraucēju skaits, kas pārvietojas alkohola reibumā. Iedzīvotājiem tika izplatītas 50 000 brošūras latviešu valodā un 25 000 krievu valodā. Velosipēdu lietošanas kultūru uz ceļiem un riteņbraucēju trasēm vēl joprojām nepieciešams

uzlabot, tāpēc iesākto darbu būtu ieteicams turpināt.

Izmantojot jau esošo preventīvo darbu skolās un citās izglītības iestādēs akcijas „Drošības dienas skolās” ietvaros tika izplatīti informatīvie materiāli jauniešiem „Esi Brīvs!” (55 000 latviešu un 40 000 krievu valodā). Neraugoties uz ikgadējo akcijas norisi, vēl joprojām trūkst izdales materiālu skolēniem. Šādus materiālus būt jāpagatavo un jāizplata katru gadu.

Īpašu atsaucību un interesi iedzīvotāju vidū izraisīja akcija, kurā senioriem un nakts maiņās strādājošo profesiju pārstāvjiem izplatīja policijas trauksmes pogas jeb paš aizsardzības līdzekļus ar skaņas signālu. Akcijas laikā tika izdalīti 3000 izdales materiālu, tomēr, ņemot vērā iedzīvotāju interesi un atsaucību, secināms, ka to skaits varēja būt daudz lielāks un ir jādomā par līdzīgas akcijas atkārtošānu nākamā projekta ietvaros. Iepriekšminētā akcija pierādīja, ka iedzīvotāju iekšējai drošības izjūtai ir nozīmīga loma un ka viņi ir pateicīgi policijai par šāda veida preventīvo padomu un, protams, arī iegūto paš aizsardzības līdzekli.

Daudzas no projekta idejām var īstenot arī ar minimāliem finanšu līdzekļiem, bet, ja tie tomēr nepieciešami, labai idejai nauda vienmēr atrodas.

Projekta vadītājam vai tā īstenotājiem jāatbild uz vairākiem jautājumiem:

- Ko mēs vēlamies ar šo projektu panākt, mainīt (iedzīvotāju informētība par noziedzības riskiem, noziedzīgo nodarījumu skaita samazināšana konkrētā apkaimē u. c.)?
- Kas ir projekta mērķa grupa (bērni, skolēni, jaunieši, pieaugušie, seniori, autovadītāji, interneta lietotāji, policijas darbinieki u. c.)?
- Kādiem līdzekļiem mēs varam panākt izmaiņas (informēšana, palīgmateriāli un izdales materiāli, apmācības, sabiedrības iesaistīšana utt.)?
- Kādi resursi ir mūsu rīcībā jau tagad (piemēram, cilvēkresursi, telpas, zināšanas un esošā sadarbība, brīvprātīgie u. c.)?
- Cik un kādus līdzekļus nepieciešams piesaistīt (projekta īstenošanai nepieciešamie naudas vai citi resursi – laiks, telpas, mediju atbalsts, kolektīva informēšana utt.)?
- Kādi ir iespējamie naudas piesaistīšanas veidi (projektu konkursi, pašvaldības atbalsts, ziedojumi, atbalsts no privātiem partneriem un firmām)?
- Kādi ir naudas piesaistīšanas nosacījumi – vadlīnijas projekta konkursa pieteikuma izstrādātājiem (kas var pieteikties, cik liels ir nepieciešamais līdzfinansējums, kādus izdevumus un cik lielā apmērā gatavs segt potenciālais projekta atbalstītājs, cik ilgā laikā jāīsteno projekts un citi jautājumi, kas parasti ir sīkāk aprakstīti vadlīnijās projekta pieteikumu iesniedzējiem)?

Kad esat ieguvuši atbildes uz šiem jautājumiem, savlaicīgi jāiepazīstas ar jūsu izvēlēto projektu konkursa projekta iesniegšanas pieteikuma formām un iesniedzamo dokumentu sarakstu. Tas dos vairāk laika un iespēju uzrakstīt labu projekta pieteikumu. Bieži vien laiks no projekta konkursa izsludināšanas brīža līdz projekta pieteikuma iesniegšanas brīdim ir ļoti īss, tādēļ savlaicīga sagatavošanās palīdzēs nokļūt līdz veiksmīgam rezultātam.

Arī tad, ja dosieties pie privātajiem partneriem, atstāsi labāku iespaidu, ja šie jautājumi pirms tam jau būs pārdomāti un varēsiet savu ideju pasniegt pēc iespējas precīzāk.

Čehijas policijas praksē ir laba sadarbība ar kādu privāto alus darītavu, kas atbalstījusi projektu, kura mērķis ir ierobežot dzeršanu un braukšanu dzērumā. Policijas interese šajā projektā bija atbalstīt likumpaklausīgos autobraucējus, dalot tiem noderīgus policijas izdales materiālus (piemēram, saulesargus un informatīvās brošūras ar policijas padomiem), savukārt privāta partnera interese šajā gadījumā bija uzņēmuma reklāma un reklāma jaunajam produktam – bezalkoholiskajam alum. Akcija notikusi vairākus gadus pēc kārtas.

Arī Latvijā šāda veida sadarbības projekti ar ražotājiem

un apdrošināšanas kompānijām ir iespējami. 2011. gadā tika īstenota veiksmīga sadarbība ar A/S „Balta” – tika veikts pētījums par zādzībām no īpašumiem, un tā dati

tika izmantoti preventīva rakstura informācijas sagatavošanai un izplatīti iedzīvotājiem ar masu saziņas līdzekļu starpniecību.

⁵³ Vairāk informācijas par šo tīklu sk. <http://www.eucpn.org/>.

⁵⁴ Projekti tikuši īstenoti Čehijas Republikas Dienvidmorāvijas reģiona policijā, t. sk. Brno pilsētā. Aprakstā izmantoti S. Svabodovas un M. Hrinko sagatavotie materiāli.

Secinājumu vietā

Projekta noslēguma konference „Uz sabiedrību vērstu policijas darbu Austrumeiropā – sasniegumi un nākamie soļi” notika 2012. gada 13. un 14. martā. Tajā piedalījās vairāk nekā 60 dalībnieki, lielākā daļa no Latvijas.

Konferences mērķis bija pulcēt Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Čehijas un Polijas valstu policijas pārstāvjus un dalīties pieredzē par uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanas pieredzi bijušajās Padomju Savienības bloka valstīs. Kā galvenie diskusijai tika izvirzīti šādi jautājumi: policijas partnerība ar vietējo sabiedrību, pašvaldību un citām institūcijām; policijas darba plānošana un datu izmantošana prevencijas aktivitāšu plānošanā.

Viens no būtiskākajiem jautājumiem bija saistīts ar uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanas

praktiskajām iespējām lielpilsētās, kā arī iecirkņa inspektoru darba vērtēšanas kritērijiem.

Konferences izskaņā tika organizētas vairākas darba grupas, kuru mērķis bija vienoties par ieteikumiem uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanai Valsts policijā. Secinājumu vietā projekta komanda piedāvā konferences dalībnieku izstrādātos ieteikumus sekmīgai uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanai Latvijā.

Apkopojot dalībnieku viedokļus, tika secināts, ka uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanai pamatā jābalstās uz trīs stūrakmeņiem:

- 1) augstākās vadības un tiešā vadītāja loma;
- 2) uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanai nepieciešamo apstākļu radīšana – darba uzskaites, novērtēšanas un piemaksu kritēriju maiņa;
- 3) apmācība.

Augstākās vadības un tiešā vadītāja loma

Lielākā daļa dalībnieku atzina, ka nepieciešama uz sabiedrību vērstu policijas darba pieejas un idejas popularizēšana visos vadības līmeņos, taču par būtiskāko tika atzīta tieši augstākās Valsts policijas vadības un centrālā aparāta komandas nozīme un atbalsts. Par vēlamo modeli uz sabiedrību vērstu policijas darba metožu ieviešanā tika uzskatīta pieeja no *augšas uz apakšu*, t.i., augstākā vadība novirza idejas reģiona priekšniekiem, reģiona priekšnieki – tālāk iecirkņa priekšniekiem, līdz beidzot tās nonāk pie iecirkņa inspektoriem. Augstākajai vadībai ir jāuzņemas jaunās pieejas popularizēšana līdz tā kļūst par visu Valsts policijas darbinieku darba filozofiju. Dalībnieki norādīja, ka bez vadības un sistēmiskas pieejas uz sabiedrību

vērsta policijas darba metodes Valsts policijā ieviest neizdosies, jo „filozofijai jānāk no augšas”. Līdz ar idejas popularizēšanu nepieciešama arī vīzija un *zaļā gaisma* tās ieviešanai. Vīzijā būtu jāformulē konkrēts mērķis, ko vēlamies sasniegt. Tāpat uz sabiedrību vērstu policijas darba pieejai jābūt iekļautai stratēģiskajos dokumentos.

Izstrādājot uz sabiedrību vērstu policijas darba ieviešanas stratēģiju, „augstākajai vadībai jāieklaušās *apakšā*”. Tika arī uzsvērts, ka vienkārši „ar pavēli” ieviest (neskaidrojot metodes un neiesaistot visus Valsts policijas dienestus) uz sabiedrību vērstu policijas darba metodes nav iespējams.

Taču bija arī dalībnieki, kas uzskata, ka uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes iespējams ieviest gan no apakšas, gan augšas, jo lielākā loma ir tiešajam vadītājam un katra personīgajai vēlmei strādāt ar mūsdienīgām metodēm. Kā viena no atslēgām tika minēts „vadītājs, kurš pats vēlas attīstīties”.

Lai arī projekts pierādīja, ka pilotprojektu veidā uz sabiedrību vērsta policijas darba aktivitātes var ieviest

arī tikai ar iecirkņa priekšnieka atbalstu, tomēr šāda pieeja atstājama ideju izmēģinājuma stadijā. Nenoliedzami – sekmīgāk pārmaiņas var ieviest tikai un vienīgi ar vadības atbalstu. Tā kā uz sabiedrību vērsta policijas darba metožu ieviešana prasa policijas darba filozofijas maiņu, tā noteikti ir jāatbalsta augstākās vadības līmenī. Tai pašā laikā, ja vadības līmenis ir iesnauzies ar nepieciešamo pārmaiņu ieviešanu, apakšas var radīt precedentus, parādot, ka strādāt var arī citādi.

Uz sabiedrību vērsta policijas darba metožu ieviešanai nepieciešamo apstākļu radīšana un novērtēšanas kritēriju maiņa

Uz sabiedrību vērsta policijas darba pieejas ieviešanai policijas ikdienas darbā ar idejas popularizēšanu vien nepietiks. Lai vīzija iedzīvotos un ikviens policijas darbinieks noticētu, ka vadības apņemšanās ieviest uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes ir nopietna, tai jārada konkrēti apstākļi. Pirmais darbs, kas jāveic augstākajai policijas vadībai un kas būtu svarīgākais pierādījums tam, ka policija ir gatava pārmaiņām, ir **prevencijas darba nozīmes pielīdzināšana kriminālprocesu atklāšanai**.

Par īstenotajiem preventīvajiem projektiem vai aktivitātēm jābūt iespējai saņemt atbilstošu piemaksu, piemēram, līdz Ls 100 (šobrīd tāda ir par kriminālprocesu atklāšanu). Kamēr netiks vienādotas piemaksas, vadības un politiķu runas par preventīvajiem nozīmi un iecirkņa inspektora lomas atdzīvināšanu policijā ir tikai tukša runa.

Līdz ar piemaksu sistēmas pārskatīšanu, ir jāpārskata policijas darba uzskaites kritēriji, atceļot daudzas, pēc iecirkņu inspektoru domām, liekas atskaites, par kurām tiek teikts, ka „preventīvais dienests reizēm pats nezina, kāpēc vajadzīga visa šī statistika”. Iespēju robežās iecirkņa inspektori jāatslogo no atskaitēm un kriminālprocesiem. Šī brīža policijas darba uzskaites sistēma „nedod iespēju iecirkņa inspektoram atspoguļot sava preventīvā darba apjomu, risinot drošības problēmas apkaimē vai veicot dažāda rakstura pārrunas ar

iedzīvotājiem”. Tāpat šī sistēma neparedz uzskaitīt, piemēram, nedrošās vietas, kas sakoptas/sakārtotas kopā ar sadarbības partneriem. Par šāda veida padarīto darbu sabiedrības labā „netiek runāts arī organizācijas iekšienē un tas netiek atspoguļots padarītā darba gada atskaitēs”.

Liela nozīme ir arī darba pienākumu pārskatīšanai ikdienā un vadītāja darba plānošanas iemaņām. Ja no vadības puses būs vēlēšanās sakārtot iecirkņa inspektora darbu, sniedzot iespēju pavadīt laiku arī ārpus kabineta, inspektors radīs apstākļus šo pienākumu veikšanai. Iecirkņa vadība var norādīt uz sabiedrības vajadzībām un aktuālajiem jautājumiem, arī dodot ikdienas darba uzdevumus.

Kā būtiska tika minēta arī piemērota personāla atlase gan iecirkņa inspektoram, gan vadības amatam, jo šajos amatos saskarsmes iemaņas un atvērtība darbā ar iedzīvotājiem ir ļoti svarīgas.

Līdztekus iepriekš minētajam tika runāts arī par darba apstākļu uzlabošanu, materiāltehniskajiem līdzekļiem un atalgojuma celšanu.

Tika atzīts, ka jādomā arī par iekšējās komunikācijas uzlabošanu visā Valsts policijā, jo daudzos iecirkņos ir labās prakses piemēri, bet tie netiek apkopoti vienkopus.

Apmācība

Kā viens no risinājumiem uz sabiedrību vērsta policijas darba metožu ieviešanai un līdz ar to domāšanas maiņai „no represīvas uz pakalpojuma sniegšanu”, tika minēta apmācība un darbinieku izglītība.

Tika diskutēts arī par Valsts policijas koledžas lomu un spēju nodrošināt apmācību par uz sabiedrību vērsta policijas darba metodēm un filozofiju, norādot, ka „teorija neiet kopā ar praksi” un ka „pasniedzēji būtu jāmeklē arī ārpus sistēmas”. Tika norādīts, ka jau koledžā jā māca „uz pakalpojumu orientēts policijas darbs” un vairāk jā sabalansē mācību kursi, kas skar tēmas par normatīvajiem aktiem, ar tiem, kas skar saskarsmi ar

cilvēkiem un sadarbības partneriem un kas stiprina policijas darbinieka kā profesionāļa pašvērtību.

Kā iespējamie risinājumi tika minēts, ka par pasniedzējiem jāpiesaista tie, kuri uz sabiedrību vērsta policijas darba metodes „jau ir izmēģinājuši”, jānodrošina „entuziastiem mācību vizīte ārvalstīs”, kā arī jāizdod mācību līdzekļi par prevencijas jautājumiem.

Līdztekus trīs iepriekš aprakstītajām tēmām, vēl konferences dalībnieki minēja arī nepieciešamību sadarboties ar citām institūcijām, piemēram, pašvaldības policiju.

„Esam enerģijas pilni ieviest, turpināt un īstenot „Community Policing”. Visiem spēkiem censties par tās lietderību pārliecināt kolēģus. Paldies!”⁵⁵

⁵⁵ Citāts no projekta noslēguma konferences „Uz sabiedrību vērsts policijas darbs Austrumeiropā – sasniegumi un nākamie soļi” novērtējuma anketu apkopojuma.

1. pielikums

LATVIJAS UN ĀRVALSTU PIEREDZES GALVENO ASPEKTU SALĪDZINĀJUMS
PROJEKTA KONTEKSTĀ

Ārvalstu pieredze	Latvijas pieredze
Organizācijai ir sava misija, vīzija un stratēģija. Pieejama atsevišķi izstrādāta stratēģija noziedzības prevencijas jomā.	Latvijas Valsts policijā šāds dokuments nav izstrādāts. Latvijā nav vienotas valsts stratēģijas noziedzības prevencijas jomā.
Policijas darbs ar iedzīvotājiem arī lielās pilsētās ir organizēts tā, lai atbildīgie darbinieki varētu regulāri tikt ar vietējiem iedzīvotājiem un to pārstāvjiem.	Iecirkņa inspektoru dienests vairāk vai mazāk veiksmīgi strādā tikai laukos un mazajās pilsētās. Lielajās pilsētās un Rīgā iedzīvotāji nezina savu iecirkņa inspektoru un policija nepārzina vietējo iedzīvotāju drošības problēmas.
Apkalpojamajā teritorijā pavadītais laiks attiecībā pret darbu ar dokumentiem kabinetā ir 40 % pret 60 %. Darbiniekiem jābūt iedzīvotājiem pieejamiem.	Iecirkņa inspektori pārsvarā strādā ar kriminālprocesu un administratīvo pārkāpumu lietu izmeklēšanu. Vidēji viena inspektora lietvedībā Rīgā ir apmēram 180 kriminālprocesu.
Regulāri tiek veiktas iedzīvotāju aptaujas, noskaidrojot, kā tiek vērtēts policijas darbs. Aptauju rezultāti ir viens no policijas darba vērtēšanas kritērijiem, un tiek izmantoti kā pamatojums, izvērtējot algas palielinājumu vai prēmiju piešķiršanu.	Latvijā iedzīvotāju aptaujas dažādu projektu ietvaros tiek veiktas kopš 2008. gada, datu analīze un izmantošana policijas darba vērtēšanā ir tikai aizsākusies.
Krimināllietas par neliela apmēra mantiskajiem noziedzīgajiem nodarījumiem netiek ierosinātas, policija tās tikai uzskaita.	Kriminālprocesa likumā kriminālprocesa uzsākšana paredzēta arī par maznozīmīgiem noziedzīgiem nodarījumiem. Līdz šim likumdošanas iniciatīvas kriminālprocesa vienkāršošanā pietiekamu likumdevēja un sabiedrības atbalstu nav guvušas.
Preventīvais darbs tiek novērtēts vienlīdz augstā līmenī – tas ir līdzvērtīgs krimināllietu izmeklēšanai.	Piemaksu sistēma veicina noziedzīgu nodarījumu atklāšanu, taču neveicina prevencijas darbu. (Piemaksa par labu preventīvo darbu ir līdz Ls 20, bet par kriminālprocesu izmeklēšanu līdz Ls 100.)
Darba novērtēšanā tiek izmantoti gan kvantitatīvie, gan kvalitatīvie rādītāji, kas ietver arī preventīvā darba vērtējumu.	Darba novērtēšanā tiek izmantoti kvantitatīvie rādītāji. Nav vienotu kritēriju preventīvā darba novērtēšanai.

Ārvalstu pieredze	Latvijas pieredze
Sabiedriskās kārtības nodrošināšanā plaši tiek iesaistīti sabiedrības locekļi, atsevišķi pienākumi tiek deleģēti pašvaldībām, namu apsaimniekotājiem, vecākiem u. c.	Policijas un sabiedrības sadarbība sabiedriskās kārtības nodrošināšanā ir tikai aizsākta, bieži vien tā ir atkarīga no konkrētu policijas darbinieku iniciatīvas. Kopumā sabiedrība par saviem pienākumiem un iespējām iesaistīties sabiedriskās kārtības nodrošināšanā nav informēta un nejutās līdzatbildīga.
Policijas filozofiju un uz sabiedrību vērsta policijas darba pamatprincipus nosaka tiesību akti.	Likums „Par policiju” ir viens no vecākajiem Eiropā (pieņemts 1991. gadā), šobrīd ir aizsāktas diskusijas par jauna likuma izstrādi.
Normatīvajos aktos ir nostiprināta arī iespēja noslēgt sadarbības līgumus un piesaistīt partnerus.	Valsts policijas komandējošajam sastāvam netiek piedāvātas šāda veida mācības un daudziem vadītājiem nepieciešamo zināšanu, prasmju un iemaņu nav.
Tiek nodrošinātas regulāras policijas komandējošā sastāva apmācības, kurās īpaši tiek akcentētas tēmas par dienesta vērtību sistēmu un efektīvu pārvaldi. Tiek nodrošināta efektīva iekšējā komunikācija un skaidroti vadības pieņemtie lēmumi.	Daudzi Valsts policijas darbinieki dažādu iemeslu dēļ Intranet sistēmu neizmanto. Finansiālu apsvērumu dēļ netiek veidoti ziņu žurnāli vai cita veida izdales materiāli darbiniekiem.
Publiskais policijas gada darba pārskats ir plaši pieejams (tas ir īpaši gatavots ziņojums sadarbības partneriem un iedzīvotājiem saprotamā valodā).	Valsts policija piedāvā publisko darba pārskatu, taču tas ir garš un sarežģīts dokuments, ko parastam iedzīvotājam ir grūti saprast. Ir uzsāktas diskusijas par jauna atskaites formāta izstrādi.
Sabiedrībai tiek piedāvātas arī atskaites par konkrētu policijas struktūrvienību darbu vietējā līmenī un vietējo drošības problēmu risinājumiem.	Atskaites par drošības problēmu risinājumiem konkrētos novados un iecirkņos no iedzīvotāja perspektīvas pagaidām piedāvātas tikai projekta pilotvietās. Veiksmīgas sadarbības piemēri tiek atspoguļoti tikai atsevišķos gadījumos.
Policija savā darbā izmanto problēmu risināšanas metodi un reaģē uz problēmām agrīnā stadijā. Tam tiek paredzēti arī speciāli resursi. Paveiktais darbs tiek atspoguļots sabiedrībai saprotamā veidā.	Problēmu risināšanas metode Valsts policijas darbā tiek piemērota tikai atsevišķos gadījumos. Šie gadījumi netiek atsevišķi uzskaitīti un vērtēti. Pārsvārā tiek reaģēts uz jau notikušiem faktiem. Pašreizējie Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes izstrādātie atskaišu kritēriji neparedz iespēju šos rādītājus uzskaitīt un novērtēt.

2. pielikums

POLICIJAS DARBA VĒRTĒJUMS TALSU IECIRKNĪ
2009.–2011. GADĀ

Nr.		2009. gads ⁵⁶	2010. gads ⁵⁷	2011. gads ⁵⁸	Izmaiņas 2010. gadā	Izmaiņas 2011. gadā
1.	Policijas darba vērtējums (skalā no 1 līdz 10)	Netika mērīts	6,3	7,1	-	+ 0,8
2.	Iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka policijas darbs ir uzlabojies	Netika mērīts	55 % (24 % nav viedokļa)	81 % (2 % nav viedokļa)	-	+ 26 %
3.	Iecirkņa inspektoru atpazīstamība	57 % zina iecirķņa inspektoru	58 % zina iecirķņa inspektoru	83 % zina iecirķņa inspektoru	+ 1 %	+ 25 %
4.	Apmierinātība ar iecirkņa inspektoru darbu	Netika mērīts	80 % apmierināti	87 % apmierināti	-	+ 7 %
5.	Drošības izjūta diennakts tumšajā laikā	75 % jūtas droši	76 % jūtas droši	85 % jūtas droši	+ 1 %	+ 9 %
6.	Ikvienam iedzīvotājam ir aktīvi jāiesaistās savas dzīvesvietas drošības jautājumu risināšanā	90 % piekrīt	90 % piekrīt	99 % piekrīt	+ 0 %	+ 9 %
7.	Policija manā dzīvesvietā ir viegli sasniedzama un pieejama	64 % piekrīt	63 % piekrīt	63 % piekrīt	- 1 %	+ 13 %
8.	Manā dzīvesvietā policija sekmīgi nodrošina kārtību un drošību	56 % piekrīt	67 % piekrīt	76 % piekrīt	+ 11 %	- 2 %
9.	Ja vien tas ir iespējams, es izvairos vērsties policijā	59 % piekrīt	61 % piekrīt	91 % piekrīt	+ 2 %	+ 30 %
10.	Manā dzīvesvietā policija ir labi informēta par problēmām, kas satrauc iedzīvotājus	47 % piekrīt	60 % piekrīt	59 % piekrīt	+ 13 %	- 1 %
11.	Manā dzīvesvietā policija iesaista iedzīvotājus drošības jautājumu risināšanā	26 % piekrīt	34 % piekrīt	43 % piekrīt	+ 8 %	+ 9 %

Nr.		2009. gads ⁵⁶	2010. gads ⁵⁷	2011. gads ⁵⁸	Izmaiņas 2010. gadā	Izmaiņas 2011. gadā
12.	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits ⁵⁹	935	750 (-185)	671 (-79)	- 19,8 %	- 11,7 %
13.	Reģistrēto zādzību skaits ⁶⁰	534	455 (-79)	391 (-64)	- 14,8 %	- 16,4 %

⁵⁶ Aptauju veica SIA „Mārketinga un sociālo pētījumu aģentūra Fieldex”. Aptaujas norises laiks: no 2009. gada 20. novembra līdz 14. decembrim. Sasniegtās izlases apjoms: 1006 respondenti. Aptaujas metode: tiešās intervijas (Face to face) respondentu dzīves vietās. Izlases veidošanas princips: nejauša reprezentatīva izlase attiecībā pret Talsu, Dundagas un Rojas novadu iedzīvotāju ģenerālkopu.

⁵⁷ Aptauju veica SIA „FACTUM”. Aptaujas norises laiks: no 2010. gada decembra līdz 2011. gada janvārim. Sasniegtās izlases apjoms: 1010 respondentu. Aptaujas metode: kvantitatīvs pētījums, datu ieguvē izmantojot multimodālu pieeju un veicot datorizētas telefonintervijas (CATI), un tiešās intervijas (Street EYE). Izlases veidošanas princips: reprezentatīva Kurzemes reģiona iedzīvotāju izlase, ievērojot disproporcionalitātes principu un nodrošinot rezultātu analīzi saskaņā ar VP reģionālo pārvalžu teritoriālo sadalījumu.

⁵⁸ Aptauju veica SIA „FACTUM”. Aptaujas norises laiks: no 2011. gada 5. novembra līdz 17. novembrim. Sasniegtās izlases apjoms: 1082 respondenti. Aptaujas metode: kvantitatīvs pētījums, izmantojot tiešo interviju metodi (PAPI). Izlases veidošanas princips: reprezentatīva Kurzemes reģiona iedzīvotāju izlase, ievērojot disproporcionalitātes principu un nodrošinot rezultātu analīzi saskaņā ar VP reģionālo pārvalžu teritoriālo sadalījumu.

⁵⁹ Pārskats par VP Kurzemes reģiona pārvaldes un tās struktūrvienību darba rezultātiem 2011. gadā.

⁶⁰ Pārskats par VP Kurzemes reģiona pārvaldes un tās struktūrvienību darba rezultātiem 2011. gadā.

3. pielikums

VALSTS POLICIJAS KURZEMES REĢIONA PĀRVALDES TALSU IECIRKŅA DARBA PRIORITĀTES 2010.–2012. GADAM (KOPSAVILKUMS)

<p>1. mērķis: palielināt iedzīvotāju uzticības un apmierinātības līmeni ar policijas darbu</p>	<p>2. mērķis: vairot Talsu, Rojas un Dundagas novada iedzīvotāju drošības izjūtu, samazinot likumpārkāpumu skaitu</p>
<p>1. uzdevums: informēt plašāku sabiedrību par policijas darbu, strādājot ciešā sadarbībā ar citiem partneriem</p>	<p>1. uzdevums: izveidot ciešu sadarbību ar novadu pašvaldībām, informējot tās par sabiedrības uzrādītajām drošības problēmām un meklējot kopējus risinājumus</p>
<p>Aktivitātes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plānošanas dokumenta sagatavošana par policijas darba prioritātēm • darba plāna apspriešana ar sadarbības partneriem (pašvaldībām, skolām, uzņēmējiem, NVO u. c.) • pārskata sniegšana par padarīto sabiedrības uzrādīto drošības problēmu risināšanā 	<p>Aktivitātes: kopējiem spēkiem risināt šādas problēmas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepietiekams apgaismojums • klaiņojoši dzīvnieki • jauniešu brīvā laika pavadīšanas iespējas novados • ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontrole • alkohola lietošana publiskās vietās • sabiedrības uzrādīto nedrošo vietu labiekārtošana Talsu, Rojas un Dundagas novados
<p>2. uzdevums: reizi gadā noskaidrot vietējo iedzīvotāju viedokli par drošības problēmām un drošības sajūtu viņu dzīvesvietās</p>	<p>2. uzdevums: īstenot aktivitātes, zādzību skaita samazināšanai Talsu, Rojas un Dundagas novados</p>
<p>Aktivitātes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • katra gada nogalē veikt vietējo iedzīvotāju aptauju par viņu drošības izjūtu, apmierinātību ar policijas darbu, noskaidrot aktuālās drošības problēmas u. c. jautājumus 	<p>Aktivitātes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iedzīvotāju zināšanu par personiskās drošības aspektiem uzlabošana • īstenot aktivitātes, kas orientētas uz zādzību skaita samazināšanu no dzīvokļiem, veikalos un automašīnām; novērst velosipēdu zādzības
<p>3. uzdevums: risināt tās problēmas, kuras uzrādījusi vietējā sabiedrība</p>	<p>3. uzdevums: policijas kompetences ietvaros, risināt jauniešu antisociālās uzvedības izpausmes</p>
<p>Aktivitātes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iedzīvotāju aptaujas rezultātus izmantot policijas darba plānošanai un sadarbībai ar citiem sabiedrības partneriem 	<p>Aktivitātes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • policijas darbinieki sadarbībā ar citām institūcijām kontrolēs jauniešu atrašanos uz ielas ārpus atļautā laika • nepilngadīgo lietu inspektori piedalīsies vecāku sapulcēs, informējot vecākus par viņu atbildību attiecīgos bērna vecumposmos, kā arī par nepilngadīgo biežāk izdarītajiem likumpārkāpumiem • īstenos reidus un regulāru jauniešu pulcēšanās vietu apsekošanu • īstenos aktivitātes jauniešu zināšanu par personisko drošību palielināšanai (lekcijas, diskusijas, ekskursijas)

1. mērķis: palielināt iedzīvotāju uzticības un apmierinātības līmeni ar policijas darbu	2. mērķis: vairot Talsu, Rojas un Dundagas novada iedzīvotāju drošības izjūtu, samazinot likumpārkāpumu skaitu
4. uzdevums: uzlabot policijas darbinieku saskarsmes prasmes	4. uzdevums: īstenot aktivitātes, ceļu satiksmes drošības uzlabošanai
Aktivitātes: _ nodrošināt nepieciešamo apmācību policijas darbiniekiem	Aktivitātes: <ul style="list-style-type: none"> • policija risinās dragreisu problēmu • iesaistīt ceļu satiksmes noteikumu kontrolē iecirkņa inspektoros, īpašu uzmanību pievēršot ātruma ievērošanai apdzīvotās vietās
	5. uzdevums: īstenot aktivitātes, alkohola tirdzniecības kontrolei un tā lietošanas kontrolei publiskās vietās
	Aktivitātes: <ul style="list-style-type: none"> • policija apkaros nelegālā alkohola tirdzniecības vietas • policija sauks pie administratīvās atbildības personas, kas lieto alkoholu sabiedriskās vietās • policija kontrolēs alkohola tirdzniecību nepilngadīgajiem

KĀ ZINĀSIM VAI IZVIRZĪTIE MĒRĶI IR SASNIEGTI?

Uzdevums/aktivitātes	Kā vērtēsim, vai uzdevums/aktivitāte ir sasniegta
1. uzdevums: informēt plašāku sabiedrību par policijas darbu, strādājot ciešā sadarbībā ar citiem partneriem	
<p>Plānošanas dokumenta sagatavošana par policijas darba prioritātēm.</p> <p>Darba plāna apspriešana ar sadarbības partneriem (pašvaldībām, skolām, uzņēmējiem, NVO u. c.).</p> <p>Pārskata sniegšana par padarīto sabiedrības uzrādīto drošības problēmu risināšanā.</p>	Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka ir informēti par policijas darbu.

Uzdevums/aktivitātes	Kā vērtēsim, vai uzdevums/aktivitāte ir sasniegta
2. uzdevums: reizi gadā noskaidrot vietējo iedzīvotāju viedokli par drošības problēmām, drošības sajūtu viņu dzīvesvietās	
Gada nogalē veikt vietējo iedzīvotāju aptauju par viņu drošības izjūtu, apmierinātību ar policijas darbu, noskaidrot aktuālās drošības problēmas.	Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka policija ir informēta par vietējo iedzīvotāju viedokli par drošības problēmām viņu dzīvesvietās.
3. uzdevums: risināt tās problēmas, kuras uzrādījusi vietējā sabiedrība	
Iedzīvotāju aptaujas rezultātus izmantot policijas darba plānošanā un sadarbībā ar citiem sabiedrības partneriem.	Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka policija risina tās problēmas, kuras uzrādījusi vietējā sabiedrība.
4. uzdevums: uzlabot policijas darbinieku saskarsmes prasmes	
Nodrošināt nepieciešamo apmācību policijas darbiniekiem.	Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri ir apmierināti ar personisko kontaktu, nonākot saskarsmē ar Talsu iecirkņa policijas darbiniekiem. Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzticas policijai un ir apmierināti ar policijas darbu.

VALSTS POLICIJAS KURZEMES REĢIONA PĀRVALDES TALSU IECIRKŅA ATSKAITE IEDZĪVOTĀJIEM PAR PADARĪTO DARBU 2010./2011. GADĀ

2009. gada nogalē Talsu iecirkņa policijas darbinieki mainīja ierastās policijas darba metodes ar mērķi uzlabot drošību, samazināt reģistrētos noziedzīgos nodarījumus un iesaistīt iedzīvotājus Talsos, Rojā un Dundagā vietējo drošības problēmu risināšanā.

Policija saskārās ar vairākām pārmaiņām savā ikdienas darbā. Pirmkārt, policija izgāja ārā no kabinetiem, lai tiktos ar iedzīvotājiem aci pret aci, sniedzot plašāku informāciju par policijas darbu. Otrkārt, policija jautāja vietējiem iedzīvotājiem, kas viņus uztrauc drošības jomā un, treškārt, policija iesaistīja un izglītoja vietējos iedzīvotājus dažādu drošības problēmu risināšanā.

Šajā īsajā atskaitē vēlamies sniegt pārskatu par Talsu iecirkņa padarīto 2010./2011. gadā.

Mēs jums vaicājām

2009. gada nogalē Talsu iecirkņa policijas darbinieki veica pirmo iedzīvotāju aptauju ar mērķi noskaidrot aktuālākās drošības problēmas jūsu apkaimē. Aptaujas rezultāti pierādīja, ka šādas aptaujas veikšana ir lietderīga un tas jāturpina darīt arī turpmākajos gados.

Jūs mums atbildējāt

Aptaujā par galvenajām drošības problēmām tika atzītas:

*nepietiekams apgaismojums,
klaiņojoši dzīvnieki,
jauniešu brīvā laika pavadīšanas iespējas novados,
ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontrole,
alkohola lietošana publiskās vietās.*

Mēs paveicām

Policija uzņēmās koordinatora lomu un izveidoja ciešu sadarbību ar novadu pašvaldībām, NVO, uzņēmējiem un citām institūcijām, informējot tās par sabiedrības uzrādītajām drošības problēmām, lai meklētu kopīgus risinājumus. Talsu novada domē darbojas Sabiedriskās kārtības komisija, bet citās pašvaldībās – starpinstitucionālās komisijas ar dažādu institūciju dalību.

Nepietiekams apgaismojums

Talsu novada domes Sabiedriskās kārtības komisijas sēdē izskatīts jautājums par apgaismojuma režīma uzlabošanu Talsos, ievērojot novada finansiālās iespējas. Talsu novada domes Būvvalde 2010. gada oktobrī nodeva publiskai apspriešanai projektu par ielu infrastruktūras uzlabošanu Talsos 9,6 kilometru garumā, lai uzlabotu gājēju, velosipēdistu un transportlīdzekļu vadītāju drošību.

Valdemārpilī, sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem labiekārtots apgaismojums pie tirdzniecības vietas un automašīnu stāvlaukuma (iedzīvotāju norādīta nedrošā vieta 2009. gada aptaujā).

Mēs esam Jūsu drošībai!

Rojā pēc pasākumiem Kultūras centrā apgaismojums pilsētā tiek izslēgts tikai stundu pēc pasākuma norises beigām, lai pasākuma apmeklētāji droši varētu nokļūt mājās.

Klaiņojoši dzīvnieki

Ministru kabineta noteikumi regulē mājas (istabas) dzīvnieku turēšanas noteikumus. Tie paredz, ka Pārtikas un veterinārā dienesta (PVD) inspektoriem sadarbībā ar pašvaldībām ir tiesības kontrolēt dzīvnieku labturības prasību ievērošanu, ja ir aizdomas vai sūdzības par šo prasību pārkāpumiem. Ja iedzīvotājiem rodas aizdomas par dzīvnieku turēšanas pārkāpumiem vai apdraudējumu pašiem, kā arī par klaiņojošiem dzīvniekiem, Valsts policija aicina informēt pašvaldības policiju vai PVD, lai savlaicīgi novērstu iespējamo nelaimi un starpgadījumus.

Šobrīd arī mediķiem ir pienākums ziņot Valsts policijai, ja kāds pacients vērsies ar dzīvnieku koduma brūcēm.

Jaunieši

Policijas darbinieki regulāri piedalījušies Talsu novada Jaunatnes lietu konsultatīvajā padomē; ir apkopta informācija par bezmaksas iespējām jauniešu brīvā laika pavadīšanai Talsu, Rojas un Dundagas novados; organizēti pasākumi bez alkohola un apreibinošām vielām. Noslēdzies konkurss jauniešiem „Dzīvosim droši”, kas paredzēja jauniešiem pašiem sev radīt izglītojošus materiālus par dažādiem drošības pasākumiem. Rezultāts: konkursa dalībnieku iesniegtās PowerPoint prezentācijas un filma būs izmantojama lekcijās mācību iestādēs. Rīkotas regulāras izglītojošas lekcijas skolu pedagogiem un skolēnu vecākiem visa gada garumā.

Ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontrole

Šobrīd ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontroli var veikt ne vien Ceļu policija, bet arī Iecirkņu inspektori. Tas nozīmē, ka VP pārorganizējusi savu darbu tā, lai pēc iespējas vairāk policijas darbinieku varētu iesaistīties noteikumu ievērošanas kontrolē un iespējamo pārkāpumu novēršanā. Braukšanas ātruma kontrolei bez ierastajām ceļu policijas ekipāžām, tiek izmantots arī fotoradars.

Alkohola lietošana publiskās vietās

Policija regulāri organizē reidus uz vietām, kurās bieži notiek publiska alkohola lietošana. Diemžēl VP iespējas ir ierobežotas, jo spējams tikai pārtraukt jau esošu pulcēšanos. Ziemas aukstais laiks bija labs palīgs, jo publiska alkohola lietošana samazinājās. Savukārt, atgriežoties siltākam laikam, šī aktuālā drošības problēma atgriezās.

Mēs jums vaicājam

Aptaujā lūdzām jums norādīt jūsu prāt nedrošākās vietas apkaimē gan dienā, gan diennakts tumšajā laikā.

Jūs mums atbildējat

Par nedrošākajām vietām jūs nosaucāt:

Talsi: tunelis zem Dundagas ielas;

Mēs esam Jūsu drošībai!

Roja: laukums pie Kultūras nama;
Valdemārpils: automašīnu stāvlaukums pie veikala.

Mēs paveicām

Talsos pašvaldība uzlabojusi gājēju tuneli, ierīkojot koka grīdu, drošākai un ērtākai tuneļa šķērsošanai. Sadarbībā ar Bērnu un jauniešu centru un Mākslas skolu pārkrāsotas tuneļa iekšējās sienas.

Valdemārpilī, sadarbībā ar veikala īpašnieku „Valdemārs” uzstādīts gaismas sensors pie veikala – automašīnu stāvlaukumā vairs nepulcējas jaunieši, kuru antisociālā uzvedība naktī traucēja apkārtējos iedzīvotājus un mazināja drošības sajūtu gājējiem.

Rojā pie Kultūras nama, nodrošinot apgaismojumu vēl stundu pēc pasākumu norises, tiek radīta iespēja iedzīvotājiem droši nokļūt mājās. Citās iedzīvotāju norādītajās nedrošākajās vietās Rojas novada dome radusi iespēju uzstādīt videonovērošanas kameras. Tā rezultātā – samazinājies iedzīvotāju sūdzību skaits par viņus traucējošu personu uzvedību.

Dundagā 2010. gadā uzlabojumi nav notikuši. Apgaismojums pagasta centrā ir nepietiekams. Paldies tiem iedzīvotājiem, kas pie saviem mājokļiem uzstādījuši gaismas sensorus vai apgaismojuma lampas.

Analizējot policijas rīcībā esošo informāciju un statistiku, secinājām, ka policijas darāmo darbu sarakstam jāpievieno vēl viens uzdevums: **īstenot aktivitātes, zādzību skaita samazināšanai Talsu, Rojas un Dundagas novados.**

Mēs paveicām

Pēc iespējas policijas darbiniekiem pašiem izglītojoties par dažādiem īpašuma drošības aspektiem un policijas lomu īpašuma drošības aspektu nodrošināšanā, gada laikā sniegtas vairāk nekā 150 konsultācijas iedzīvotājiem un uzņēmējiem, informējot par iespējamiem drošības uzlabojumiem.

Gada siltajos mēnešos policijas darbinieki pievērsa pastiprinātu uzmanību iedzīvotāju izglītošanai par velosipēda drošību un drošu pārvietošanos ar velosipēdu.

Valsts policija sagatavojusi izglītojošus materiālus iedzīvotājiem par to, kā uzlabot savas dzīvesvietas drošību un pasargāt mantas, kas novietotas automašīnā.

Pēc pasākuma „Dižmāras gadatirgus” Talsu pilsētā tika labiekārtotas vairākas vietas, uzstādot drošas velosipēda novietnes.

Analizējot Valsts policijas statistiku par reģistrētajām zādzībām, varam secināt, ka kopējais zādzību skaits Talsu iecirkņa apkalpojamā teritorijā ir samazinājies par 28,6 %.

2011. gada nogalē veiktā sabiedrības aptauja par iedzīvotāju attieksmi pret policiju parāda, ka:

- **81 % iedzīvotāju Talsos, Rojā un Dundagā domā, ka policijas darbs pēdējā gada laikā ir uzlabojies.**

Mēs esam Jūsu drošībai!

- **87 % iedzīvotāju ir apmierināti ar iecirkņa inspektoru darbu.**
- **85 % iedzīvotāju jūtas droši Talsu, Rojas un Dundagas novados.**
- **Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kas uzskata, ka policija ir labi informēta par problēmām, kas satrauc iedzīvotājus. 2011. gadā 59 % piekrīt šim apgalvojumam, 2009. gadā šim apgalvojumam piekrita tikai 47 %.**
- **Palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka ir informēti par policijas darbu. Kurzemes reģionā 2011. gadā 63 % piekrita šim apgalvojuma, bet 2009. gadā – vien 46 %.**

Valsts policija 2010./2011. gadā sagatavojusi vairākus informatīvus materiālus par dažādiem ikdienas drošības aspektiem: „Mašīna nav seifs”; kā padarīt mājokli drošāku pret zādzībām; „Velosipēdistu drošība”; kā rīkoties, ja jums ir sūdzības par policijas darbu; informācija jauniešiem par dažādiem ar drošību saistītiem jautājumiem, kā arī speciālas trauksmes signālus senioriem, personiskās drošības sajūtas palielināšanai un paš aizsardzībai.

*Ar finansiālu Eiropas Savienības programmas
„Noziedzības novēršana un apkarošana” atbalstu,*

Eiropas Komisijas Iekšlietu direktorāts

Mēs esam Jūsu drošībai!

5. pielikums

JAUTĀJUMI PIRMS APTAUJAS Metodiskais materiāls

Pirms īstenot apkalpojamās teritorijas iedzīvotāju aptauju par drošības problēmām, jāpārdomā daži aptaujas veikšanas aspekti.

1. Atbalsts kolektīvā

Jāapzinās, kādam mērķim aptauja tiek veikta – vai policijas iecirkņa darbinieki patiešām vēlas noskaidrot vietējās sabiedrības drošības problēmas?

Aptauja jāvēlas veikt ir vismaz policijas iecirkņa priekšniekam un kārtības policijas priekšniekam. Vēlams, lai kolektīvā kādam būtu arī priekšzināšanas, kāpēc šādas aptaujas ir nepieciešamas. Aptaujas laikā noskaidroto problēmu risināšana no iecirkņa inspektoriem prasīs jaunas darba metodes un papildu pienākumus. Ja iecirkņa inspektoru vidū nebūs atbalsta aptaujas īstenošanai, tad vēlākā laika posmā būs grūtības risināt tās drošības problēmas, kuras norādījusi vietējā sabiedrība. Šajā gadījumā aptaujas ieviešanas praktiskie aspekti guls uz priekšnieku pleciem. Tā kā šī ir jauna policijas darba metode, 100 % kolektīva atbalstu pirmās aptaujas veikšanai nav iespējams sasniegt.

Ja kolektīvā ir nepieciešamais atbalsts aptaujas veikšanai, to var īstenot. Iesakām pirms aptaujas īstenošanas, organizēt vismaz vienu semināru par uz sabiedrību vērstām policijas darba metodēm, lai visiem kopīgi izklāstītu aptaujas mērķus un iemeslus tā veikšanai, kā arī informētu, kas mainīsies policijas darbā pēc aptauju īstenošanas. Uz semināru var aicināt Talsu iecirkņa policijas darbiniekus, kas var dalīties pieredzē, kā izplatīt un apkopot šāda veida anketas.

2. Datu izmantošana

Kā ievāktie dati tiks izmatoti? Piemēram, policijas darba plānošanai, vietējās teritorijas drošības uzlabošanai, policijas iecirkņa prestiža celšanai. Kā sabiedrisko attiecību metode tā var tikt izmantota tikai pēc tam,

kad iedzīvotāju uzrādītās problēmas ir veiksmīgi atrisinātas vai arī uzsākta to risināšana sadarbībā ar citām institūcijām.

Lielākoties aptaujas laikā iegūtie dati tiek izmantoti policijas darba plānošanai. Pirms aptaujas veikšanas jānoskaidro, vai iegūtā informācija tiks izmantota jau esošā ikgadējā policijas darba plāna ietvaros (piemēram, nākamajam periodam), vai arī tiks veidots cits policijas darba plānošanas dokuments. Ņemot vērā uz sabiedrību vērstu policijas darba filozofiju, aptaujas dati nevar tikt iekļauti tikai dokumentos, kas pēc reglamenta/būtības nav pieejami plašākai sabiedrībai jeb ir klasificēta informācija. Pie esošās Valsts policijas darba plānošanas, aptaujas datu publiskošanai jārada papildu plānošanas dokumenti, kas plašākai sabiedrībai atspoguļos ievāktu datu rezultātus un izmantošanu.

3. Darba uzsākšana un pienākumu sadale

Ja esat izlēmuši veikt aptauju, tad policijas iecirknī jāizvēlas kāds darbinieks, kas koordinēs jeb pārzinās visus aptaujas veikšanas aspektus un gaitu. Koordinatoram jāveic šādi uzdevumi:

- 1) jāuzraksta aptaujas melnraksts;
- 2) jāmotivē darbinieki iesaistīties aptaujas jautājumu apspriešanā;
- 3) jāvienojas par gala aptauju;
- 4) jāveic aprēķini par nepieciešamo ievācamo aptaujas anketu skaitu katrā iecirknī;
- 5) jāizstrādā aptaujas izplatīšanas ceļi un aizpildīto anketu ievākšana;
- 6) jākoordinē publiskie pasākumi aptaujas anketu izplatīšanai;
- 7) sadarbībā ar atbildīgajām personām par pasākumiem jāinformē vietējie mediji un sabiedrība;
- 8) jāplāno, kā ievāktie aptaujas dati tiks apkopoti (ja/jo iedzīvotāji anketas aizpildīs ar roku) – kad un kurš to darīs;
- 9) jāplāno, kādā veidā sabiedrībai tiks sniegta

atgriezeniskā saite par aptaujas rezultātiem un to izmantošanu Valsts policijas darbā konkrētajā policijas iecirknī.

4. Aptaujas jautājumu sagatavošana

Jūsu iecirkņa aptauja jāizstrādā ciešā sadarbībā ar iecirkņu inspektoriem. Ja tiek izmantoti jau gatavi paraugi (piemēram, ārvalstu vai Latvijas), tie jāpārrunā ar iecirkņa inspektoriem – jāpārspriež katra jautājuma mērķis un tas, kā tiks izmantota iegūtā informācija. Aptaujā nav jāiekļauj pēc iespējas vairāk jautājumu, bet gan jāapzinās, kādas atbildes katrs jautājums var sniegt un kas ar iegūtajiem datiem tiks darīts.

Aptaujā var iekļaut jautājumus, kas ļaus noskaidrot:

- 1) nedrošākās vietas teritorijā. Šie jautājumi dos konkrētu informāciju par tām vietām, kas sabiedrības uztverē ir nedrošas un policija pati vai arī kopā ar sadarbības partneriem varēs izlemt, kuras no vietām tiks uzlabotas, lai mazinātu nedrošo vietu skaitu;
- 2) sociālās problēmas un noziedzīgos nodarījumus, kas visvairāk uztrauc iedzīvotājus konkrētajā apdzīvotajā teritorijā (tajā skaitā pārkāpumi, kas saistīti ar sabiedrisko drošību un kārtību);
- 3) drošības izjūtas līmeni un vēlmi sadarboties ar policiju. Dati sniedz vispārēju priekšstatu par sabiedrības noskaņojumu un vēlmi sadarboties. Ja šādas aptaujas tiek veiktas regulāri, tas ir kā labs atskaites punkts, lai mērītu izmaiņas sabiedrības attieksmē pret policiju. Policija cer, ka, tai reaģējot uz sabiedrības vajadzībām, pieaugs sabiedrības drošības izjūta un vēlme sadarboties.

5. Aptaujas anketu izplatīšanas veidi

Aptaujas anketu izplatīšanai nepieciešams organizēt vismaz vienu publisku pasākumu, kura laikā paši policijas darbinieki daļa anketas vietējiem iedzīvotājiem uz skaidro, kāpēc tas nepieciešams un kā dati tiks izmantoti. Uz sabiedrību orientētās policijas darba metodes neatbalsta anketu izplatīšanu pa pastu, caur avīzēm vai atstājot iestāžu uzgaidāmajās telpās, ja tas

ir vienīgais izplatīšanas veids. Anketu izplatīšanas laikā jābūt personiskam kontaktam ar vietējiem iedzīvotājiem (piemēram, lielveikalos, skolās, masu pasākumu laikā, pasta nodaļās, pašvaldībās un sociālajos dienestos). Izplatīšanas metodes ir dažādas, un, tās plānojot, jābūt pēc iespējas radošākiem, jo mēs visi zinām, ka aptaujas aizpildīšana nav iedzīvotāju (un arī Valsts policijas) ikdienas prioritāte. Personiskā kontakta izmantošana var būtiski palielināt un veicināt aizpildītu aptaujas anketu ievākšanu.

Vēlams noteikt precīzu datumu no kura līdz kuram anketas tiks izplatītas un apkopotas. Svarīgi ir šo datumu darīt zināmu arī iedzīvotājiem, izmantojot plašsaziņas līdzekļus un sadarbības partneru atbalstu.

6. Atgriezeniskā saikne un tālākā rīcība

Sabiedrības uzticība, veicot šādas aptaujas, ir gūstama tikai tādā gadījumā, ja būs redzams, ka iegūtā informācija tiek izmantota policijas darbā. Jāatceras pateikties sadarbības partneriem par atbalstu anketu izplatīšanā, kā arī pateikties iedzīvotājiem, kas veltījuši savu laiku anketu aizpildīšanai (piemēram, var nosūtīt pateicības vēstules partneriem vai iestādēm; izteikt pateicību iedzīvotājiem vietējā presē u. tml.).

Apkopotajiem anketu rezultātiem un policijas izdarītajiem secinājumiem jābūt maksimāli pieejamiem sabiedrības pārstāvjiem, kā arī pašvaldības institūcijām. To var organizēt dažādi. Viens no veidiem ir rīkot pasākumus – iegūto rezultātu prezentācijas, aicinot uz tikšanos galveno sadarbības partneru pārstāvjus un aktīvākos iedzīvotājus, lai domātu problēmu risinājumus kopīgi. Ideālā variantā, pēc rezultātu apspriešanas, tiek sagatavots vietējās policijas plāns, kas rakstīts iedzīvotājiem saprotamā veidā un valodā, kas arī tiek izplatīts sadarbības partneriem. Šāds plāns ir publiski pieejama informācija, ko var izplatīt ne tikai drukātā veidā, bet arī, izmantojot mūsdienu tehnoloģijas. Plānu var ievietot konkrētās pašvaldības mājas lapā, kas parasti ir ieinteresēta šādai sadarbībai, jo jebkura pašvaldība atbild arī par sabiedrisko kārtību un drošību savā novadā.

6. pielikums

MANS SPĒKS, MANS VĀJUMS

Tabulā atspoguļota tā sauktā SVID analīze (S – spēks, V – vājums, I – iespēja, D – draudi). Izmantojot šo paņēmieni, var izvērtēt savu personību vai profesiju kopumā, nosakot, kādas ir indivīda (vai profesijas) stiprās un vājās puses, kā arī apzināties potenciālos draudus un iespējas.

Visbiežāk stipro un vājo pušu raksturīgās pazīmes saistītas ar iekšējiem faktoriem, bet iespējas un draudi – ar ārējiem. Veicot SVID analīzi, katrs var vērst uzmanību uz to, kādi, piemēram, ir profesijas vai personiskie draudi, kas ietekmē pašvērtējuma

pazemināšanos, un ieguldīt pūles, lai tos pēc iespējas mazinātu vai novērstu.

Piemērā attēlota viena no projekta laikā organizētā semināra dalībnieku veiktajām analīzēm par policijas darbinieka iespējamajām stiprajām un vājajām pusēm (kas saistītas ar profesionālo pašvērtējumu). Aplūkojot attēlu, izvērtējiet, vai semināra dalībnieku veiktā SVID analīze sakrīt ar Jūsu personīgo SVID analīzi; vai draudus un vājās puses novērst ir Jūsu pašu spēkos vai nepieciešams arī visas sistēmas atbalsts; kas ir tās lietas, kas traucē veikt savu darbu un kuras – palīdz?

<p>MANS SPĒKS</p> <p>Zināšanas, pieredze, intuīcija, iemaņas, izglītība, māksla savienot darbu ar atpūtu, draudzīgs darba kolektīvs, sadarboties spējīgi kolēģi, profesijas prestižs, darbinieka interese veikt savu darbu atbildīgi, likuma aizsardzība, labklājība ģimenē, stāja, disciplīna un vienotība, sabiedrības atbalsts, dzīves pieredze, analītiskā domāšana, komunikācijas prasmes, policists – dzīves stils, nevis darbs, pozitīvisms, autoritāte, priekšniecības vīzija, mērķis un attieksme</p>	<p>MANS VĀJUMS</p> <p>Zems zināšanu līmenis un informācijas trūkums, zems atbildības līmenis, viegli uzbudināms, emocionāli nelīdzsvarots, nepārlicinātība, zems pašvērtējums, stereotipi un rutīna, profesionālās pieredzes trūkums, zems fiziskās sagatavotības līmenis, pesimisms, nomāktība, zems tehniskais nodrošinājums, personālsastāva trūkums un nestabilitāte, darbs bez entuziasma (vajadzība pēc apliecinājuma), ģimenes un valsts atbalsta trūkums, negatīvās rakstura īpašības – slinkums, lēnīgums, precizitātes un attapības trūkums, ārējais izskats, negatīva pieredze un pesimisms</p>
<p>MANAS IESPĒJAS</p> <p>Materiālais uzlabojums, darba slodzes samazināšana, drošības sajūta, sociālais nodrošinājums, sabiedrības atbalsts, policijas darbinieka personības pilnveidošana, profesionalitātes paaugstināšanas iespējas, dialoga veidošana ar sabiedrību</p> <p>Resursi – budžeta palielinājums, darbinieku skaita palielināšana, normatīvās bāzes uzlabošana, tehniskais nodrošinājums, sabiedrības atbalsts, sabiedrības gatavība sadarboties</p>	<p>DRAUDI</p> <p>Kopējie – kolektīvās attiecības, darba apjoms, tehniskais nodrošinājums, nākotnes neskaidrība, agresivitāte, sociālo garantiju samazināšana, organizācijas inerce, zema sabiedrības tiesiskā apziņa un neuzticība, līdzsvara neesamība starp pienākumiem un tiesībām</p> <p>Individuālie – iedzīvotāja (iesniedzēja) attieksme, atšķirība apmācību līmenī (ar vai bez izglītības specialitātē), augstprātība, nodevība, virspusīga attieksme, nogurums</p>

Avots: Projekta „Uz sabiedrību vērstis policijas darbs Latvijā” semināra „Saskarsmes iemaņas un profesionālais pašvērtējums” (organizēts Rīgas Kurzemes policijas iecirkņa darbiniekiem) darba grupās sagatavotais materiāls. Rīgā 2011. gada 31. martā.

7. pielikums

PROPOLICE IZSTRĀDĀTIE IETEIKUMI ČEHIJAS REPUBLIKAS POLICIJAI „21 REKOMENDĀCIJA 21. GADSIMTA POLICIJAS DIENESTAM”

Atvērtās sabiedrības fonds Prāga (Otevřená společnost, o.p.s.; Open Society Fund Prague) ir nevalstiskā organizācija, kas darbojas daudzās sabiedrībai nozīmīgās jomās. Organizācija uzskata policiju par neatņemamu demokrātiskas valsts pārvaldes sastāvdaļu, kas veic caurskatāmas un atbildīgas darbības, tādēļ 2003. gadā tā uzsāka projektu ar nosaukumu „Uz sabiedrību vērsta policijas darba jēdziena ieviešana Čehijas policijas sistēmā”, kura ietvaros tika meklēts pilnvērtīgs modelis, kā būtu jādarbojas policijas vienībām, t. i., modelis, kas atbilstu mūsdienu prasībām, piemēram, veicinātu sabiedrības uzticēšanos policijai un nostiprinātu iedzīvotājos sajūtu, ka policija darbojas efektīvi; modelis, kura īstenošanā tiek ņemtas vērā pašreizējās policijas zinātnes tendences un citu valstu pieredze. Projekta ietvaros tika izveidots policijas darba attīstības centrs *ProPolice*, kas nodarbojās tieši ar policijas reformas un policistu apmācību jautājumiem, popularizējot un atbalstot uz sabiedrību vērsta policijas darba principu un metožu ieviešanu Čehijas Republikas policijas sistēmā.

Lai īstenotu uz sabiedrību vērstu policijas darbu, policijai jābūt ilgtermiņa politikai, kā risināt problēmjautājumus konkrētās teritorijās. Ieteicams to darīt tur, kur jautājumi rodas, un kopā ar tiem iedzīvotājiem, kurus tas tieši ietekmē. *ProPolice* izstrādātās rekomendācijas „21 ieteikums policijai 21. gadsimtā” ir noderīgs materiāls ikvienam policistam un norāda virzienu, kādā policijai vajadzētu attīstīties, lai veiksmīgi pildītu savu lomu arī turpmāk.

ATTĪSTĪBA PĒDĒJO GADU LAIKĀ

Visā pasaulē policijā ir notikušas būtiskas izmaiņas. Pastāv jaunas tendences, kā tiek uztverta noziedzība un tās avoti, policijas rīcībā esošie līdzekļi, kā arī veidi cīņai ar noziedzību. Iepriekš policijai, līdzīgi kā citām iestādēm, bija daudz jānodarbojas ar administrēšanu,

jāatbild par darbībām (pat ļoti detalizētām), kas bija viegli aprēķināmas un novērtējamas. Šīs pieejas dēļ izveidojās labi strādājoša noziedzības apkarotāju organizācija, kurai tomēr bija maz saistības ar iedzīvotāju ikdienas rūpēm.

Nevar teikt, ka noziedzības apkarotāji būtu zaudējuši cīņas sparū (viņi tik un tā atklāj lielāko daļu noziedzīgo nodarījumu), lai gan nav zināms, vai viņi šos jautājumus atrisina pilnībā. Noziedzība vienmēr ir bijusi neatņemama sabiedrības daļa, un tieši tā pret to ir jāattiecas. Policijas teorētiķi to ir sapratuši un ir izstrādājuši pieeju, kas pamatota vides, kas izraisa noziedzību, novērošanā, nevis pašas noziedzības novērošanā. Tā vietā, lai atklātu tik daudz likumpārkāpēju, cik iespējams, policijai būtu jārada apstākļi, kas būtībā padarītu likumu pārkāpšanu par neiespējamu.

Šobrīd attiecībā uz sabiedrību policijai ir jauna pieeja – iepriekš sabiedrība tika uztverta kā informācijas avots noziedzīga nodarījuma izmeklēšanā, taču mūsdienās tā tiek uzskatīta par policijas darba centru. Izšķiroša ir iedzīvotāju drošības sajūta un viņu dalība drošas vides veidošanā. Policija un jo īpaši uz sabiedrību vērstās policijas darba vienības, par kurām šeit ir runa,⁶¹ mainās – no vienības, kas spēj ātri un efektīvi reaģēt, topot par vienību, kas spēj paredzēt nepatikšanas un tās novērst.

Arī Čehijas policijā ir vērojamas jaunās tendences. Neapšaubāmi sākumpozīcija tai bija sarežģītāka nekā policijai kaimiņvalstīs (jo īpaši tajās, kas atrodas uz rietumiem no Čehijas Republikas) – kāds policijas darbinieks to raksturoja ļoti vienkārši: „Četrdesmit gadu policijas iecirkņi tika būvēti kā droši cietokšņi.” Tas ietekmēja to, kā policiju uztvēra sabiedrība un otrādi. Tomēr mūsdienās Čehijas policija ir paveikusi ļoti daudz, lai varētu līdzināties citu valstu policijām.

Kopš 2000. gada policija ir ieviesusi Eiropas Kvalitātes vadības fonda (EKVF) sistēmu, kuras mērķis ir „izveidot labākas kvalitātes produktus, sniegt klientiem labākas kvalitātes pakalpojumus, vienlaikus padarot sadarbības partnerus, lielu sabiedrības daļu un policijas darbiniekus apmierinātākus”.⁶² 2001. gadā policija uzsāka viedokļu aptaujas, lai redzētu, kā sabiedrība uztver policiju un cik apmierināti ar sniegtajiem pakalpojumiem ir iedzīvotāji. 2005. gada septembrī gan Čehijas policija, gan Iekšlietu ministrija uzsāka vēl vienu projektu. Tā mērķis bija Čehijas policijas vietējo vienību darbā ieviest principus, ko dēvē par uz sabiedrību vērstu policijas darbu.⁶³

Visi centieni ieviest šos jaunus principus ir pelnījuši uzslavu, un tie ir ļoti gaidīti, jo katrs pozitīvs piemērs rada labu iespaidu par policiju un veicina to, ka policijas veiktais grūtais darbs būs noderīgs. Tomēr (par nelaimi) no policijas puses ir bijis vairāk aizvainojuma nekā atbalsta, lai gan atkārtoti ir pārrunāts, ka reformām šobrīd ir izšķiroša nozīme. Mēs neesam tie, kam būtu jāanalizē, kāpēc tas ir tā – policija ir liela organizācija, un ir pilnīgi saprotams, ka jebkāda veida izmaiņas noteikti dod rezultātu, tikai – kaut kad vēlāk. Tā vietā nemsim vērā pozitīvo reakciju un pasākumus policijā un atbalstīsim to spēku, vienlaikus norādot uz dažiem nozīmīgiem jautājumiem, ar kuriem saskaras policija un kas vēl ir jārisina. Lai sasniegtu mērķus, policijai ir nepieciešamas kompleksas pārmaiņas, kas ceļā uz panākumiem novērsīs, piemēram, sistēmiskos šķēršļus, tā vietā, lai cīnītos ar katru no tiem atsevišķi. Tikai, pamatojoties uz izmaiņām policijas darbā, varam izveidot policiju, kas spēj īstenot to lomu, ko uzņēmusies. Tāpēc tika izstrādāti šie ieteikumi.

UZ SABIEDRĪBU VĒRSTS POLICIJAS DARBS

Lai būtu aktīva demokrātiskas sabiedrības daļa, policijai ir jāreaģē uz daudzām vajadzībām, jāspēj īstenot tiesību normās noteiktais, jābūt neatkarīgai, universālai un taisnīgai. Šādu pienākumu tai nosaka Čehijas Republikas konstitūcija un likums „Par policiju”. Ņemot vērā šo

filozofiju, policija nereti aizmirst reaģēt uz nelielām, lai gan ne mazāk svarīgām vajadzībām. Mūsdienu sabiedrībā ir jānodrošina, ka iedzīvotāji saņem pienācīgu atbalstu ne tikai tad, kad viņi cieš no noziedzības, bet arī tad, kad viņi jūtas noziedzības apdraudēti. Realitātē policija darbojas vairāk kā mehānisks noziedzības apkarotājs, nevis kā aktīvs spēks, kas aizsargā sabiedrību no noziedzības sekām. Vienīgais šīs situācijas risinājums ir ciešāka saikne starp vietējām policijas vienībām no vienas puses un vietējo sabiedrību, par kuras drošību tās atbild, – no otras puses. Tas ir tas, ko kopš neseniem laikiem dēvējam par uz sabiedrību vērstu policijas darbu. Uz sabiedrību vērsta policijas darba plašāks raksturojums ir sniegts citos avotos, tāpēc īsumā aplūkosim tikai tā četrus pamatprincipus.

Pirmais ir **sadarbības princips**. Veicot savu darbu, policija izveido ciešu sadarbību ar vietējo sabiedrību⁶⁴. Sadarbība ir dažāda – no savstarpējas palīdzības konkrētos jautājumos līdz sistemātiskai tādu jautājumu risināšanai, ar kuriem vietējā sabiedrība saskaras un kas palielina apdraudētības sajūtu.

Otrais princips ir **atbildība** vietējās sabiedrības priekšā. Tajā ietilpst vairāki aspekti: pirmkārt, konkrēti policijas darbinieki atbild par konkrētu teritoriju; otrkārt, atbildība par varu, kādu policijai piešķirusi nācija (sabiedrība); treškārt, no varas izrietošās policijas pilnvaras. Ja iestādes mērķos nevar skaidri definēt, kas ir sabiedrības mērķis, iestādes prioritātes ir jāmaina.

Uzņemoties pienākumu rūpēties par vietējās sabiedrības drošību, policijai ir jāņem vērā trešais princips, kas ir šī pienākuma pildīšanas **stratēģija**. Tā vietā, lai koncentrētos tikai uz noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, policijai jāpievērš uzmanība arī krimināliem faktoriem un indikatoriem. Tāpēc profilaksei policijas darbā pašlaik ir jābūt svarīgākai nekā tas bijis līdz šim – tai jāklūst par ikviena policijas darbinieka ikdienas darba daļu.

Ceturtkārt, un ne mazāk nozīmīgi, ir policijas **iniciatīva**. Darbiniekiem ir jāmeklē jauni noziedzības ierobežošanas un novēršanas veidi un vienmēr jāatceras, ka ļoti bieži

jautājumiem, kas var likties maznozīmīgi, var būt izšķiroša nozīme. Policijai ir jāuztver noziedzība kā sociāla parādība un jānodrošina, ka visas sabiedrības daļas ir iesaistītas aktīvā cīņā pret noziedzību. Policijai jāatceras, ka noziedzība nav kaut kas tāds, par ko varētu uztraukties tikai policija, bet tā ir drauds visiem potenciālajiem cietušajiem.

Darbībai pēc šiem četriem principiem jānotiek trijos līmeņos – likumdošanas, organizācijas vadības un vietējo vienību darba apstākļu līmenī. Visam nav jānotiek vienlaikus, bet nepārprotama virzība, ņemot vērā šos principus, un atbalsts no policijas augstākās vadības puses ir viennozīmīgi nepieciešami policijas nākotnei.

DARBA APSTĀKĻI VIETĒJĀS VIENĪBĀS

Šobrīd policisti vietējā līmenī pavada pārāk daudz laika, veicot administratīvo darbu un uzraugot satiksmi. Cita veida saskarsmei ar konkrētās teritorijas iedzīvotājiem paliek pavisam maz laika. Nav laika tam, kam būtu jābūt policijas vissvarīgākajam mērķim, piemēram,

profilaktiskajam darbam un likuma un kārtības ievērošanas uzraudzīšanai vietās, kurās iedzīvotāji jūtas apdraudēti. Policisti izmeklē noziedzīgus nodarījumus (par ko primāri atbildīgs ir Noziedzības un izmeklēšanas departaments) vai uzrauga satiksmes drošību un plūsmu (par ko primāri atbildīgs ir Ceļu policijas departaments). Tas nenozīmē, ka policistiem vajadzētu izvairīties no šīm darbībām, – ir tikai jānorāda, ka vietējās policijas vienības bieži vien nedara to, kam tās sākotnēji tika izveidotas. Tāpēc saikne ar vietu, par kuru vienība ir atbildīga, bieži vien ir abstrakta. Lai kļūtu par patiesi modernu spēku, policijai ir jādara viss iespējamais, lai attiecības ar vietējo sabiedrību būtu maksimāli aktīvas. Bet kā to panākt?

Visi policijas darbinieki, kuri ir nostrādājuši desmit un vairāk gadu, pastāvīgi iesaka rūpīgi sadalīt darbus, pamatojoties uz atbildības jomām, jo šie darbinieki joprojām atceras, ka laba cilvēku un vietu pazīšana (no policijas puses) palīdzēja palielināt sabiedrības paļaušanos uz policiju un vēlmi palīdzēt izmeklēšanas laikā, kā arī veicināt likuma ievērošanu un kārtību.

⁶¹ Nav šaubu, ka policijai jāturpina apkarot dažādus noziedzīgus nodarījumus, kas kļūst aizvien sarežģītāki. Liela sabiedrības daļa tieši neizjūt šos noziedzīgus nodarījumus, tāpat cilvēkiem nevajadzētu tieši izjust arī tādu vienību klātbūtni, kas šos noziedzīgos nodarījumus izmeklē. No otras puses, ikreiz, kad noziedzīgam nodarījumam ir tieša ietekme uz iedzīvotājiem, ir jāiejaucas policijas redzamajai daļai – policijai jeb uz sabiedrību vērstai policijai.

⁶² Saskaņā ar www.mvcr.cz/policie/phare/historie_policie.html.

⁶³ Uz sabiedrību vērsts policijas darbs ir drīzāk filozofija, nevis darbības metode, un dažādu valstu policijās tai ir atšķirīgas formas. Atvērtā sabiedrība savā projektā ar nosaukumu „Uz sabiedrību vērsta policijas darba koncepcijas ieviešana Čehijas policijas sistēmā” ir aprakstījusi Čehijas pieeju.

⁶⁴ Vietējā sabiedrība nozīmē tādu pilsoņu komūnu, kuriem ir vienādi dzīves apstākļi un rūpes sakarā ar šiem apstākļiem, plašāk – vietējā sabiedrība ir pilsoņu grupa, kas dzīvo un strādā teritorijā, par kuru ir atbildīgs viens Čehijas policijas departaments (vai vietējā vienība).

1. IETEIKUMS

Rūpīgi sadaliet darbu pa rajoniem!

Pašlaik darba sadalījums pa rajoniem ir tikai formāls. Policija izmeklē lietas, kas attiecas uz konkrēto rajonu, un fiksē to, kas tajā notiek, bet tai nav regulāras profilaktiskās saziņas ar iedzīvotājiem. Tādā veidā policija vairs nav iedzīvotāju policija – tā tikai vāc informāciju, lai īstenotu savus mērķus. Jo anonīmāks kļūst apvidus, jo vairāk policija zaudē kontroli, izmeklēšana ir grūtāka un dod sliktākus rezultātus. Policija nejūt atbalstu no sabiedrības, kas padara savstarpējo uzticēšanos vēl mazāku. Risinājums – izveidot jaunu darba dalīšanas veidu, lai policijas darbinieki, arī neveicot izmeklēšanu, pavadītu iespējami daudz laika apkalpojamajā teritorijā.

2. IETEIKUMS

Sūtiet policistus apgaitā vienatnē!

Mazās pilsētās un viegli kontrolējamajos apvidos neapšaubāmi labāk sūtīt policijas darbiniekus apgaitā vienatnē. Pavadot vairāk laika savos rajonos (bet nedodoties turp veikt administratīvos pienākumus), policistam ir daudz vairāk iespēju ērtai saziņai ar iedzīvotājiem, kontaktu dibināšanai, uzticības veidošanai un zināšanu par iedzīvotājiem un vietām paplašināšanai. Nesarunājoties ar savu kolēģi, bet pievēršot vairāk uzmanības vietām, kur atrodas, patruļas laikā policisti kļūst atvērtāki plašai sabiedrībai, un iedzīvotājiem ir ērti un patīkami vērsties pie apkaimes policistiem. Tas pats attiecas uz policiju – staigājot vienatnē, policistam agrāk vai vēlāk kļūs garlaicīgi, un viņš viegli uzsāks sarunu ar cilvēkiem.

3. IETEIKUMS

Rosiniet policistus uztvert iedzīvotājus kā klientus!

Ar noziedzību nesaistītu kontaktu starp policiju un sabiedrību atbalstīšana ir neatņemama pašreizējo

policijas darba tendenču daļa. Policistiem jāuztver iedzīvotāji kā partneri vai klienti, tā vietā, lai uzskatītu tos par potenciāliem nepatikšanu izraisītājiem (kā tas mūsdienās diemžēl joprojām notiek). Jaunā tendence ir uztverta, taču tās pilnvērtīgai īstenošanai nepieciešams veikt gan izmaiņas policistu mācību programmās, gan izstrādāt jaunas kvalitātes prasības un novērtēšanas kritērijus.

4. IETEIKUMS

Maksimāli ierobežojiet koncentrēšanos uz konfliktiem sākotnējo mācību programmā!

Policijas darbinieki uzskata savu darbu par ļoti riskantu, jūtot pastāvīgu apdraudējumu – tās var būtu bailes zaudēt darbu vai veselību, vai pat dzīvību. Bet ir svarīgi apzināties, ka policistiem ir pieejami līdzekļi, kas ļauj izvairīties no konfliktiem, kas varētu rasties, – ir tikai nepieciešams izdomāt, kā tos izmantot.

Sākotnējās policistu mācībās īpaši uzsver to, kā izmeklēt noziedzīgus nodarījumus un veikt ar tiem saistītos administratīvos uzdevumus, kā tikt galā ar agresīviem likumpārkāpējiem un regulāri izmantot šaujamo ieroci. Taču faktiski situācijas, kurās būtu nepieciešamas šādas iemaņas, ir ļoti retas. Riski, kas ir tik raksturīgi pieejai, kuru policijas darbinieki izmanto ikdienas darbā, nereti ir pārspilēti (parastiem policijas darbiniekiem nākas izmantot krīzes iemaņas reizi vairākos mēnešos vai pat gados). Saprotams, ka sākotnējo mācību programmā šīs iemaņas ir jā māca, taču nav pieņemami tās uzskatīt par galvenajām.

5. IETEIKUMS

Sākotnējo mācību programmā norādiet, ka jāpievērš uzmanība saskarsmes iemaņām situācijās, kad nav konflikta!

Ļoti ieteicams, lai policijas darbinieki iemācītos sazināties situācijās, kad nav konflikta, un ar iedzīvotājiem veidotu neformālu kontaktu. Tomēr šim policijas darbam jābūt

balstītam zināšanās, un to nevar vadīt intuīcija vai fakts, ka policija uzvedas labi. Policijai ir jāspēj sazināties situācijās bez konflikta un tai jārikojas tā, lai konflikts netiktu pastiprināts vai izraisīts. Tā nav tik sarežģīta filozofija, kā varētu šķist. Saskarsme ar plašāku sabiedrību policijai ir absolūti izšķiroša. Tā palīdz paplašināt zināšanas par iedzīvotājiem un vietām un nostiprina saikni ar vietējo sabiedrību, par kuru policija ir atbildīga. Labums ir abpusējs – sabiedrība būs gatava sniegt vairāk informācijas izmeklēšanas procesos, un tai izveidosies arī labvēlīgāka attieksme pret policiju. Sabiedrības priekšstats par policiju lielāka nozīme ir ikdienas personiskajai pieredzei, nevis jautājumiem, ko atspoguļo plašsaziņas līdzekļi.

6. IETEIKUMS

Saziņā ar plašsaziņas līdzekļiem deleģējiet daļu pienākumu vietējo vienību darbiniekiem!

Vēl viens jauninājums, kuru iesakām kontaktos ar sabiedrību, ir tāds, ka informāciju varētu sniegt vairāki darbinieki ne tikai policijas preses pārstāvji. Tradicionālais veids ir attaisnojams nopietnās, ilgās lietās vai stratēģiskos jautājumos, kas saistīti ar policijas struktūrvienību vadību, bet to var neizmantot gadījumos, kad informācija ir nepieciešama uzreiz (noziedzīga nodarījuma vai satiksmes negadījuma vietā u. tml.). Preses dienesta pārstāvjiem vienmēr ir mazāk informācijas nekā policistiem, kuri veic izmeklēšanu, tāpēc nav ieteicams arī ļaut viņiem sniegt komentārus par to, ko dara ierindas darbinieki. Preses dienesta galvenais pienākums ir aizstāvēt savas struktūrvienības stratēģiskos lēmumus, kas dažreiz sabiedrībā var tikt vērtēti pretrunīgi. Policijas darbiniekam, kurš iecienījis atbildēt uz parastu jautājumu ar: „Nekādu komentāru!”, bieži vien ir lielāka ietekme uz sabiedrības uzticēšanos, nekā nopietnam likumpārkāpumam, kuru paveikuši viņa kolēģi citur. Kā minēts iepriekš, tieši ikdienas saskarsmei ar policiju ir vislielākā ietekme uz to, kā sabiedrība uztver policiju.

7. IETEIKUMS

Iekļaujiet mācības par saskarsmi ar plašsaziņas līdzekļiem sākotnējo mācību programmā!

Nepieciešamība policistu pamatapmācībās iekļaut prasmes sazināties situācijās, kad nav konflikta, tika minēta jau iepriekš. Saziņa ar plašsaziņas līdzekļiem ir viens no īpašajiem jautājumiem, kas būtu pienācīgi jāaplūko sākotnējo mācību programmā.

8. IETEIKUMS

Deleģējiet prevencijas uzdevumus atsevišķiem policijas darbiniekiem un nosakiet to par viņu ikdienas pienākumu!

Lai kļūtu par efektīvu noziedzības prevencijas instrumentu sabiedrībā, policijai nepietiek tikai ar profilakses ekspertiem, jo viņi spēs tikai lasīt lekcijas vietējās skolās un reizi gadā organizēt „Policijas dienu”. Noziedzības profilakse ir daudz sarežģītāka lieta, un tās labākais instruments ir vide, kas nav anonīma. To var izveidot un saglabāt tikai tādā gadījumā, ja vietējo policijas vienību atsevišķiem darbiniekiem ir pietiekami daudz iespēju kontaktēties ar teritorijas iedzīvotājiem par jautājumiem, kas nav saistīti ar konkrētu noziedzīgu nodarījumu. Policijai, sazinoties ar iedzīvotājiem, ir jāspēj pildīt savu profilakses funkciju, neraugoties uz to, kāds ir šādas saskarsmes iemesls.

9. IETEIKUMS

Sniedziet policijas darbiniekiem pietiekami daudz iespēju plānot ilgtermiņa risinājumus jautājumos, kas raksturīgi konkrētajai teritorijai!

Pašlaik policija iegulda lielāko daļu spēka darbībās ar īstermiņa vērtību, kuras var novērtēt tikai pēc to skaita (piemēram, atklāt piecus satiksmes noteikumu pārkāpumus ir labāk nekā vienu). Tā nerisina jautājumus, kas ir tipiski vietējam apvidum, un koncentrējas uz vispārīgām prioritātēm, kuru izpildi ir

grūti novērtēt. Tas ir jāmaina – policijai ir jāspēj izvīzīt konkrētus stratēģiskos mērķus un šo mērķu sasniegšanā jāizmanto līdzekļi, kurus tā uzskata par adekvātiem (un kuri, protams, ir atbilstoši likumam). Policistu darba grafikā jāparedz pietiekami daudz laika šādu darbību veikšanai.

10. IETEIKUMS

Iesaistiet partnerus vietējai sabiedrībai tipisku jautājumu risināšanā!

Dabiski, ka policijas darbinieki minētos uzdevumus nespēj veikt vieni paši. Taču atbildes uz aktuāliem jautājumiem daudz labāk meklēt pie tiem, kuri ar šiem jautājumiem ir cieši saistīti. Tāpēc policijai ir jāuzņemas aktīva loma sadarbības veidošanā un nostiprināšanā starp policijas vienībām un iedzīvotāju grupām vai starp sabiedrības locekļiem un policiju cīņā par drošību. Lai gan sākums visticamāk nebūs viegls un, risinot konkrētu jautājumu, nāksies vairākas reizes sākt no jauna, policijai ir jāatzīst, ka tai, lai efektīvi apkarotu noziedzību, ir nepieciešama palīdzība no ārpusē. Katrs potenciālais partneris varētu būt atslēga, lai novērstu vienu no faktoriem, kas izraisa konkrētās likstas, kuras atgadās atkal un atkal. Tāpat noderīga ir regulāra ikdienas saziņa un cieša sadarbība starp policiju un citām valsts iestādēm, jo ietaupa laiku abām pusēm.

11. IETEIKUMS

Nodrošiniet policijai vajadzīgos līdzekļus, lai veicinātu tās nozīmi vietējās sabiedrības dzīvē!

Lai atbildīgi pildītu šo uzdevumu un izveidotu efektīvas un ilglaicīgas attiecības ar vietējo sabiedrību, policijai jānodrošina nepieciešamie līdzekļi. Vietējās vienības tiek uzskatītas par bāzi citu speciālo policijas darbību veikšanai, taču to tehniskais u. c. aprīkojums bieži vien ir nepietiekams. Katrai vietējai vienībai ir jābūt savai tīmekļa vietnei, visiem darbiniekiem jābūt vizītkartēm, kuras jāizdala apvidū dzīvojošajiem ļaudīm, policijai ir

jābūt mobilajiem tālruņiem un tiešajai līnijai ar automātisko atbildētāju, pieejai internetam un e-pastam. Šobrīd citi saziņas līdzekļi, izņemot e-pastu, ilgtermiņā netiek lietoti.

12. IETEIKUMS

Iekļaujiet komandas vadīšanas prasmes sākotnējo mācību programmā!

Svarīgi arī tas, ka policijai ir jāprot izmantot iepriekš aprakstītos darba līdzekļus un risināt ar tiem saistītos jautājumus. Viens no tiem, protams, ir, kā izmantot modernos saziņas līdzekļus, kas policijai tiks piešķirti, bet vēl svarīgākas ir pamatiemaņas komandas darbā. Policijai ir jābūt instruētai darba organizēšanā un mērķu izvīzīšanā un jādarbojas aktīvi, rosinot partnerus sasniegt mērķus nekavējoties, kā arī jāzina, kā izvērtēt savas darbības. Šīs prasmes var iemācīt sākotnējo mācību programmā.

STRUKTŪRA UN ORGANIZĀCIJA

Pašreizējā Čehijas policijas vadības un organizācijas struktūra nav īsti efektīva un nav gatava pārmaiņām, un – kas visļauņākais – šķiet, ka tai nav nekādas iekšējās nākotnes politikas. Organizācijas struktūra izskatās kā vairākas nesaistītas vienības, kas nodarbojas tikai ar to, ko tās uzskata par nepieciešamu atrisināt uzreiz. Varētu pat teikt, ka policijas organizācijas struktūra, kas tika izveidota kā efektīvākais līdzeklis drošības mērķu sasniegšanai, pati ir kļuvusi par mērķi un darbojas tikai tādēļ, lai izdzīvotu.

13. IETEIKUMS

Motivējiet policistus noteikt nepatikšanu cēloņus un strādāt pie to novēršanas!

No policijas viedokļa raugoties, noziedzība ir kaut kas tāds, ar ko var veiksmīgi cīnīties, sodot tos, kas paveic

noziedzīgus nodarījumus. Daudz efektīvāk (lai arī sākumā grūtāk) ir uztvert to kā jautājumu, kuru iespējams risināt, identificējot un novēršot cēloņus. Policijas rīcībā ir plaša un vērtīga informācija. Taču tā kā lielākā daļa ar noziedzību saistīto jautājumu ir ļoti sarežģīti, saprotams, ka policija vienatnē nespēj šos jautājumus atrisināt. Tomēr iniciatīva ir un tai būtu arī jāpaliek policijas pusē, jo tikai policija ar savu darbību var uzsākt un atbalstīt efektīvu procesu noziedzības iedīgļu likvidēšanā, nevis turpināt tikai tās simptomu apkarošanu.

14. IETEIKUMS

Iekļaujiet ar noziedzību nesaistītu saziņu starp policiju un iedzīvotājiem darbības novērtēšanā!

Lai policisti būtu aktīvi drošības nodrošināšanā, tiem ir jābūt pārliecinātiem, ka viņu darbs tiks pienācīgi novērtēts ne tikai finansiāli, bet arī profesionāli. Tāpēc vairs nav iespējams samierināties ar situāciju, ka policijai ir jāizpilda visi dažādo administratīvo uzdevumu plāni un termiņi – tam būtu jābūt vienam no policijas darba līdzekļiem, nevis vienīgajam mērķim. Tikai tad, ja iedzīvotājiem būs arī kāda cita pieredze saskarsmē ar policiju (kas neizriet tikai un vienīgi no situācijām, kas saistītas ar noziedzību un likumpārkāpumiem, respektīvi, cietušā vai vainīgā lomā), policija tiks uztverta labvēlīgi. Kamēr iedzīvotāji nejutīs, ka policija ir ieinteresēta viņu likstās un drošībā, nevis tikai savu administratīvo pienākumu pildīšanā, policijas un sabiedrības starpā uzticības nebūs. Taču tikai šādas uzticības rezultātā var izveidoties cieša un ilgstoša sadarbība drošības jautājumu risināšanā.

15. IETEIKUMS

Ieviesiet darba novērtēšanu, kas sekmē ilgtermiņa mērķu sasniegšanu, nevis administratīvo efektivitāti; plānojiet!

Ja policija ir pārliecināta, ka pasākumi, kurus tā vēlas

veikt, ir pareizi, tad ir jābūt arī pietiekamām iespējām tos izvērtēt. Jau iepriekš minējām, ka policijai jāspēj sagatavot savas darbības ilgtermiņa plānus un izvirzīt mērķus, kurus tā vēlas sasniegt ilgtermiņā. Tāpat ir jābūt novērtēšanas līdzekļiem, kas respektē jaunos risinājumus.

16. IETEIKUMS

Atceliet veco novērtēšanas sistēmu, kas vērtē noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā veikto darbību kvantitāti!

Īstermiņa uzdevumi, kam nav skaidras saiknes ar reāliem mērķiem, katrā iestādē, tostarp policijā, atņem par to īstenošanu atbildīgajām personām spēju redzēt plašāk un tālāk par savu redzesloku. Viņi pakāpeniski pārstās domāt neatkarīgi, viņi izvairīsies no lēmumu pieņemšanas, un tā vietā savu mērķu īstenošanā izmantos tikai administratīvo pieeju, līdz ar to viņu darbība zaudēs tās sākotnējo jēgu. Pārmērīga administrēšana policijas darbā var izraisīt apātiju. Vienīgais veids, kā ar to cīnīties, ir izmantot atšķirīgus novērtēšanas kritērijus – tādus, kas pamatoti uz kvalitāti, nevis kvantitāti, kas atbalsta iniciatīvu, nevis „ja nedarīsi – nekļūdsies” filozofiju. Pašlaik, kad jaunās novērtēšanas instrukcijas oficiāli pastāv jau gandrīz četrus gadus, lai gan parasti priekšroka tiek dota vecajām, kļūst skaidrs, ka ar formālam novērtēšanas metožu izmaiņām nepietiek – policijas augstākajai vadībai ir jāsniedz tām aktīvs un ilglaicīgs atbalsts.

17. IETEIKUMS

Līdzsvarojiet policijas uzdevumus un izmantojamās metodes, pārskatot iekšējos vadības dokumentus!

Policijas darbu reglamentē vairāki iekšējie noteikumi – vadības dokumenti. Lai gan to galvenais mērķis ir sniegt policijas darbiniekiem tādus norādījumus, kuru izpilde pasargātu tos no kļūdām un soda, rezultāts pārsvarā ir pretējs. Policijas darbinieki dažreiz izvēlas

darboties pretēji savām personiskajām izjūtām, lai izvairītos no neatbilstības ļoti sīkajām prasībām, kas definētas noteikumos, vai lai izvairītos no pārlielas birokrātijas, kas rastos tāda lēmuma dēļ, kādam tie dotu priekšroku citos apstākļos. Lai aktīvi darbotos ar noziedzību saistītos jautājumos, policijai ir jābūt attiecīgam atbalstam iekšējās organizācijas noteikumos. To iespējams veikt, sasaistot un atceļot dublēšanos vai nesaskaņas dažādos noteikumos un ieviešot vēlamās rīcības vīziju, kuru reglamentētu no jauna pieņemtie noteikumi. Šādas vīzijas pamats varētu būt Čehijas policijas „Ētikas kodekss”, kas pašlaik ir aizmirsts.

18. IETEIKUMS

Definējiet policijas darba metodes stratēģiski, nevis tehniski!

Tā vietā, lai dotu mājienu, kā policijas darbiniekiem jārikojas šaubu brīdī, iekšējie vadības dokumenti sniedz sīkus norādījumus ikdienas situāciju risināšanai. Tehniskās detaļas par to, kā veikt uzdevumu, ir noderīgas izmantoto metožu analizēšanā un uzlabošanā. Lai tās palīdzētu policijas ikdienas darbā, tām jābūt definētām stratēģiskos punktos, ne tikai tehniski. Jo vairāk par uzdevumiem darbinieki varēs uzzināt pārdomātu stratēģisko mācību laikā, jo mazāk viņiem būs nepieciešamas zināšanas par tehniskajiem sīkumiem.

19. IETEIKUMS

Izveidojiet policijā iekšējo struktūru, kas veicinātu inovācijas un atteiktos no neefektīvām darba metodēm!

Pēdējo gadu laikā palielinās atsevišķu vietējo vienību iekšējo tīklu diskusiju lapu skaits, kurās notiek atklātas diskusijas par darba pienākumu veikšanu un organizāciju. Tomēr vadības iekšējo dokumentu necaurspīdīgums, kas pēdējā desmitgadē ir bijis viens no bēdīgi slavenākajiem jautājumiem, vēl joprojām apliecina, ka šādās diskusijās gūto secinājumu ieviešana

novestu pie pamatīgām izmaiņām darba stilā, un tāpēc tie tiek ieviesti ar grūtībām. Saprotams, ka policijai nav struktūrvienību, kas varētu efektīvi apkopot un izvērtēt ziņas par nepietiekamību, stereotipiem un dublēšanos policijas darbā un kas risinātu šo jautājumus, mainot iekšējos vadības dokumentus un attiecīgās darba metodes.

TIESĪBU AKTI

Lai gan Čehijas likums „Par policiju” ir vairākas reizes grozīts, tas ir spēkā jau piecpadsmit gadu. Tas gan nenozīmē, ka likums ir slikts vai ka likumi būtu jāmaina regulāri. Tomēr ir skaidrs, ka pašreizējā redakcijā likums nav izmantojams policijas darbā tā, kā tam būtu jābūt 21. gadsimta sākumā. Mēs nerunājam par tehnoloģiju izmaiņām vai jauno drošības spēku līdzsvaru Eiropā un pasaulē kopumā, kas izveidojies pēdējo piecpadsmit gadu laikā (lai gan arī tie ir svarīgi jautājumi). Runa ir par mainīgajām demokrātiskajām sabiedrībām, kur jo īpaši tiek uzsvērts informācijas un darbības caurspīdīgums. Tādā veidā mūsdienu pasaulē rodas krīze policijas leģitimitātē, kas prasa grozīt likumu.

20. IETEIKUMS

Likumā „Par policiju” no jauna definējiet policijas nozīmi sabiedrībā, izmantojot formulējumus, kas aptver praksi un izriet no ikdienas darba!

Katras demokrātiskas sabiedrības policijai, rūpējoties par iedzīvotāju ērtību un drošību, ir jābūt tik atvērtai, cik vien iespējams, nevis nebeidzami jāmeģina aizturēt dažādus noziedzniekus. Policijai ir jādefinē sava loma un nozīme attiecībās ar tiem, kam tā kalpo, un jautājumos, kas izriet no ikdienas darba. Nozīmes definēšanā palīgs varētu būt Čehijas policijas „Ētikas kodekss”, savukārt tādi jautājumi kā saziņa, uzticēšanās, profilakse un atbildīgums ir jāiekļauj likumā „Par policiju”, nevis jāparedz papildu noteikumos, kurus ir grūti ieviest.

21. IETEIKUMS

Nosakiet, ka sadarbība drošības jautājumu risināšanā ir viena no Čehijas policijas vietējo vienību darba pamatmetodēm!

Policijai ar likumu jānosaka atbildība par noziedzību izraisīto apstākļu radīšanu. Pasīva likuma un kārtības aizsardzība, kā arī pasīva noziedzīgu nodarījumu un likumpārkāpumu izmeklēšana un atklāšana joprojām

ir paredzēta bezpersoniskos noteikumos. Savukārt aktīvi mēģinājumi identificēt drošības jautājumus un to potenciālos avotus, risinājumu un partneru meklējumi joprojām tiek noniecināti (ar dažiem izņēmumiem, kuru skaits palielinās). Tāpēc pārāk formālos kontaktus starp policiju un citām iestādēm jācenšas novērst, un policijas darbu reglamentējošajos pamatnoteikumos jākoncentrējas uz jautājumu risināšanas vietējā līmenī priekšrocībām.

Projekta īstenošanas sākumā Talsos veiktā iedzīvotāju aptauja atklāja, ka par nedrošāko vietu pilsētā iedzīvotāji uzskata gājēju tuneli zem Dundagas ielas. Saskaņā ar policijas rīcībā esošo informāciju un statistikas datiem, šī vieta nebūt netika uzskatīta par nedrošu vai bīstamu. Aptaujas rezultāti lika policijai un pašvaldībai ieklausīties iedzīvotāju viedoklī un domāt par šīs vietas labiekārtošanu: grīdas seguma un sienu atjaunošanu, kā arī apgaismojuma ierīkošanu. Pašvaldībai, policijai, Talsu novada Bērnu un jauniešu centram un Talsu Mākslas skolai sadarbojoties, kopīgiem spēkiem tuneļa labiekārtošanas darbs tika paveikts. Pēc pilsētas domes apstiprinātajām skicēm tuneli apgleznoja pilsētas jaunieši, un tas vēl joprojām priecē iedzīvotājus.

Šis pozitīvais piemērs pierāda, ka ne vienmēr policijai drošības problēmas jārisina vienai pašai, veiksmīgi iesaistot sadarbības partnerus, to var izdarīt kopīgiem spēkiem.

Projekta komanda novēl kolēģiem citos reģionos ieklausīties iedzīvotāju viedoklī un meklēt līdzīgus risinājumus, sakārtojot nedrošās vietas!